

SFV KALENDERN

2026

Årsbok

1886
2026

SFV

KALENDERN 2026

Årsbok

SFV är en förening som sedan 1882 främjar bildning på svenska i Finland. Tillsammans med våra samarbetspartner och bidragsmottagare bidrar vi till ett mångsidigt och tolerant samhälle där det finlandssvenska har en stark, självklar och positiv roll.

Svenska folkskolans vänner

Annegatan 12 A 24
00120 Helsingfors
sfv@sfv.fi
www.sfv.fi

Vi finns på Facebook,
Youtube, Tiktok
Instagram, LinkedIn och Bluesky.

Chefredaktör

Johan Aura

Redaktionsråd

Johan Aura
Wivan Nygård-Fagerudd
Rabbe Sandelin
Christine Skogman

Redaktion, minnesrunor

Rabbe Sandelin
Hedvig Stenman

Layout

Pia Pettersson

Pärm

Anders Carpelan

ISSN 0357-1068 (Print)

ISSN 2243-0261 (Web)

Grano

2026

Färskvara

Samma år som jag började skolan tog en epok slut och en annan började. Replot folkskola var mitt första hem, bokstavligen. Pappa Ture var folkskollärare och skolans föreståndare, och mina första sju levnadsår bodde vi i en av lärarbostäderna med utsikt över skolgården. Men från och med höstterminen 1970 fanns det inte längre någon folkskola i Replot. Jag började på ettan i Replot lågstadium. Bytet av skolform hör inte över huvud taget till det jag minns från skolstarten, det var en fråga för direktionen och lärarna. Jag minns däremot mycket väl hur liten jag kände mig och att jag gillade skolan. Det blev folk av mig (småningom) fast jag inte fick gå i folkskola.

Från våra fönster såg vi också ut över trädgården med dammen som pappa byggt. En damm är en fördämning, där det naturliga vattenflödet stannar upp. Vackert så, men dammen har inga naturliga in- och utflöden. Det betyder att Svenskfinland inte är en damm. Vattnet strömmar starkt hos den språkliga minoriteten. Flyttrörelserna längs Finlands kuster har in i modern tid varit kraftiga. Folk rörelser har landstigit och satt folk och tankar i rörelse. De vågrörelser som stormaktspolitik, världshändelser och teknisk utveckling förorsakat har förändrat samhällen i grunden.

En levande kultur är både ett då och ett nu. Ett då som bär på avlagringar av mänsklig verksamhet och vana. Ett nu som aldrig är statiskt utan en ständig förändring. Också avvägningen är ständig: att förvalta och att förnya. Vi värdesätter det som varit, tar till vara och lägger till, bygger på och bygger om.

När Svenska folkskolans vänner nu ger ut den sista *SFV-kalendern* är det med största respekt för vad som varit. Då SFV:s direktion 1886 beslöt att ge ut en årsbok ”innehållande populära uppsatser i diverse ämnen samt dikter” inleddes ett bildningsprojekt som behändigt nog kan mätas i hyllmetrar – men som framför allt skildrar bildningssamhällets och det svenska Finlands framväxt i tankestoff som blivit ord på kalendrarnas sidor.

Vi har botaniserat i det enastående bibliotek som de 140 *SFV-kalendrarna* utgör, uppslukats av artiklar, njutit av litterära guldkorn, begrundat livsverk i minnesrunor, och läst inlägg som lyst av utvecklingsvilja och engagemang. I denna kalender beskriver Thomas Rosenberg utförligt och förtjänstfullt såväl innehållsliga trender i *SFV-kalenderns* historia som publikationens betydelse genom tiderna. Några bärkraftiga artiklar från de första decennierna har vi valt ut och återpublicerar i försiktigt redigerad form i denna kalender, tillsammans med färska perspektiv på bildning.

Och nu tar vi ett steg vidare. *SFV-magasinet* fortsätter att utkomma fyra gånger per år med substansrika sidor på både papper och webben. *Lärorikt*, SFV:s webbplats om lärande och pedagogik, tar pulsen på skolan, pedagogiken och skolutvecklingen i relevanta och aktuella tematiska helheter. Föreningens årsrapporter är digitalt tillgängliga och sökbara.

Folkskolan lades ner. Folket och bildningsuppdraget finns kvar. *SFV-kalendern* upphör att utkomma. Dess idé och innehåll lever vidare i vår publikationsverksamhet. Vi förvaltar genom att förnya, med samma utvecklingsvilja och engagemang för bildning på svenska i Finland som är SFV:s signum och drivkraft. Bildning är den mest hållbara färskvaran.

Wivan Nygård-Fagerudd
styrelseordförande

FOTO: MARICAROSENGÅRD

Innehåll

8 **Thomas Rosenberg**
140 år av finlandssvensk folkbildning

44 **Jonas Ahlskog**
Bildningens behov av folk

50 **Karl Johan Hagfors**
Folkhögskolan i Skandinavien

58 **Linda Mannila**
När AI-slutsatserna finns ett knapptryck
bort – vad händer med bildningen?

64 **Niklas Nyqvist**
Sången som bar ett folk – En tillbakablick
på de finlandssvenska sångfesternas tidiga
skeden

70 **Thyra Hanemann**
Barnträdgårdar på landet

77 Minnesrunor

135 SFV år 2025

Kanslichefens översikt	134
Verksamhetsberättelse	137
Bokslut Föreningens resultaträkning	144
Föreningens balansräkning	146
Föreningens finansieringsanalys	148
Föreningens noter till bokslutet	149
Koncernens resultaträkning	159
Koncernens balansräkning	160
Koncernens finansieringsanalys	162
Koncernens noter till bokslutet	163
Bokslutets underskrift	169
Revisionsberättelse	170
Förteckningar	175
Donationsfonder	194

140 år av finlandssvensk folkbildning

S lutet av 1800-talet, sekelskiftet och 1900-talets första decennier var på många sätt fascinerande. En tid fylld av allmän samhällsoro och spänningar, liksom i dag, men också av nya idéer och framtidstro. Hoppet om frihet och jämlikhet var starkt, likaså tron på bildningen och dess betydelse – sådant som däremot inte alls är lika självklart längre. Kanske därför jag så ofta haft lust att förflyttas ett och ett halvt sekel bakåt i tiden. Till den tid då också denna Kalender såg dagens ljus, hösten 1886, för 140 år sedan, och sedan dess utkommit regelbundet varje år. En imponerande folkbildningstradition.

Det är inte första gången SFV-kalendern blir föremål för tillbakablickar. Sådana har gjorts rätt ofta, bland annat vid 100-årsjubileet 1986 (Cavonius 1986) och 2006 då Kalendern fyllde 120 år (Spring 2006), med nytryck också av Cavonius artikel. Och senast av undertecknad 2011, i ett försök att pejla samtliga dittillsvarande årgångar, då Kalendern fyllde 125 år. Det har alltså inte saknats översikter av Kalenderns innehåll och betydelse, ur olika synvinklar. Dessutom har jubileerna kommit tätt eftersom man i Kalendern också brukat uppmärksamma den bara några år äldre moderorganisationen Svenska folkskolans vänner, grundad 1882, vilket gjort att tillbakablickarna ofta kommit med korta intervaller.

Låt mig här i stället skifta fokus, och koncentrera mig uttryckligen på Kalenderns betydelse och funktion som folkbildare för den svenskspråkiga befolkningdelen i vårt land. Och hur den rollen har förändrats under de 140 åren. Tyngdpunkten kommer emellertid att ligga på den tidigare halvan. Dels för att rollen som folkbildare under den senare halvan småningom förlorade det mesta av sin tidigare betydelse, dels för att den tidigare perioden helt enkelt är mer fascinerande.

Lyser och lågar

Då man ser tillbaka på Kalenderns första tider och den folkbildningsiver som då rådde kommer jag osökt att tänka på ett par finlandssvenska romaner, båda med stark förankring i den tiden. Den ena **Ulla-Lena Lundbergs** *Lyser och lågar* från 2022 och den andra **Märta Tikkanens** *Emma & Uno – visst var det kärlek* från 2010. Bägge beskriver hur folkhögskoltanken fick fotfäste i vårt land, inte minst på finlandssvenskt håll. Och vad den lågan betydde inte bara för folkbildningen utan hela den svenskspråkiga befolkningens ställning och självkänsla. Den bildningsrörelsen var ju oupplösligt sammanvävd med framväxten av det vi kallar Svenskfinland. I Tikkanens bok är den färgstarke **Uno Stadius** i centrum, en av folkhögskolrörelsens mest lyskraftiga profiler, som också bidrog med flera artiklar i Kalendern. Och i Lundbergs roman är starka kvinnor och Finns folkhögskola i centrum. Två böcker som varmt kan rekommenderas för den som i skönlitterär form vill förnimma något av den entusiasm som besjälade pionjärerna.

Här är inte platsen att utförligare redogöra för utgivaren Svenska folkskolans vänners tillkomst och betydelse, även om den givetvis är intimt sammankopplad med Kalendern (se till exempel Cavonius 1982). Men redan från början satsade den nya organisationen starkt på den folkbildande uppgiften. Dit hörde förutom kärnuppdraget, ”att verka för folkskolors inrättande bland landets svenska befolkning”, även ”att genom utgifvande och spridande af folkskrifter, inrättande af folkbibliotek, populära föredrag och andra lämpliga medel befrämja dess bildning”, som det stod i första paragrafen i SFV:s stadgar. Det gjorde man genom att redan från 1883 i snabb takt ge ut en serie folkskrifter kring mycket varierande teman, nästan utan undantag skrivna av framstående svenskspråkiga experter.

Den första serien på 12 häften utgavs åren 1883–1885, med sammanlagt 575 sidor. Och den följdes senare upp med flera skrifter, så att serien slutligen kom att omfatta sammanlagt 76 skrifter, från 1883 till 1916, i medeltal alltså två skrifter per år. Samtliga skickades gratis åt alla medlemmar. Därefter, i mars 1918, fattade styrelsen beslut om att upphöra med skriftserien, med motiveringen att man redan hade den årliga kalendern, som alltså började utges från 1886.

Man gjorde visserligen ett försök att förmedla kunskapsfrämjande litteratur åt sina medlemmar också genom att i december 1919 överlåta rätten att utge en serie skrifter till bokförlaget Söderström & Co, mot att förlaget förband sig att för halva bokhandelspriset sälja till SFV ett obegränsat antal exemplar. Beslut om vilka arbeten som skulle ges ut skedde i samråd mellan förlaget och SFV, och

i avtalet ingick att förlaget inte var skyldigt att ge ut mer än ett om året. I denna serie utkom åren 1919–1927 sammanlagt sju böcker, men därefter upphörde serien, i första hand för att den inte blev lönsam för förlaget. Till det bidrog av allt att döma också att flera av böckerna, inte minst de tre första, ansågs ha varit tunglästa, vilket de av titlarna att döma förmodligen också var (**Pontán** 1957, 197–202; Cavonius 1982; 203–208).

För folket, på folkets språk

Men uppgiften att sprida kunskap i form av populariserad vetenskap hade alltså redan från 1886 också tillfredsställts genom att utge en årlig Kalender, som från start årligen haft i snitt 200 sidor och en upplaga som väldigt länge låg stabil kring 12 000. En aktningvärd upplaga som sammanhängde med det täta nätverk av medarbetare och ombud man hade runtom i svenskbygderna. I **Einar Pontáns** historik över 75-åriga SFV, i Kalendern 1957, framgår till exempel att SFV:s ombudskår 1955 (då man hade 14 376 medlemmar) uppgick till 505 personer, fördelade på Nyland 195 personer, Österbotten 192, Åboland 61, Åland 27, övriga Finland 24 och utomlands 6 personer. Och att antalet stadigt ökade, framför allt i början av 1920-talet, då både antalet ombud och medlemmar fördubblades (**Pontán** 1957, 39–46). En fullständig matrikel över samtliga ombud och annan personal samt förtroendevalda inom SFV 1882–1972 ingår i Kalendern 1972, uppgjord av dåvarande redaktören **Ragnar Mannil**.

Redan dessa siffror återspeglar den folkliga bredd som SFV från begynnelsen hade; en folkrörelse bokstavligen bestående av folkbildningens vännar runtom i svenskbygderna. Det uppfattades förmodligen länge som något av en hederssak och en självklarhet inom de så kallade bildade skikten runtom i det svenska Finland (såsom lärare, bibliotekarier och redaktörer, men också jordbrukare) att ställa upp som ombud eller på annat sätt bidra till upplysningsverksamheten.

Och i medlemskapet ingick alltså att få den årliga Kalendern, senare också tidskriften Svenskbygden (och ännu senare efterföljaren SFV-magasinet). Eller, som det om Kalendern ofta hetat i tidigare tillbakablickar: ”näst efter bibeln, psalmboken och almanackan den mest lästa boken i ett finlandssvenskt hem”. För om man på något sätt ska beskriva det som mest av allt har karaktäriserat SFV-kalendern (och dess utgivare) är det väl just detta; att man alltid riktat sig till hela befolkningen (i detta fall den svensktalande). Och att man blivit läst i både slott och koja, och talat både latin och folkets språk.

En jämförelse med Svenska litteratursällskapet (grundat 1885) och dess betydligt yngre årliga skrift *Historiska och litteraturhistoriska studier* (som utkommit sedan 1925; och alltså firade 100 år 2025, medan utgivaren SLS fyllde 140 år) ter sig frestande. Låt vara att jämförelsen är såtillvida orättvis att de två organisationerna och deras årsböcker har uttalat olika ändamål, målgrupp och funktion. Men skillnaden är ändå frapperande: å ena sidan SFV:s kalendrar, som alla konsekvent och medvetet skrivits och redigerats så att texterna även om de gjorts av experter kan läsas också av den som saknar akademisk utbildning, å andra sidan SLS:s studier, som lika konsekvent har skrivits och redigerats så att texterna i regel kräver ett visst mått av akademisk träning. Gemensamt är däremot att bägge utdelas gratis åt medlemmarna – mot en synnerligen modest medlemsavgift.

Här är kanske ett försök att ringa in begreppet bildning på sin plats, eftersom det är centralt för hela framställningen. Att ge en entydig definition är givetvis omöjligt, och jag nöjer mig med en väldigt enkel och vardaglig sådan: att vara bildad är inte att man läst x antal böcker, än mindre någon fastslagen kanon. Alltså det som tidigare ofta betraktats som kriterierna på en ”klassiskt bildad” person, som Higgins i förhållande till Eliza i *Pygmalion/My Fair Lady*. Nej, för mig är att vara bildad att man fortlöpande är intresserad av och nyfiken på att följa med och lära sig om sin omvärld, inkluderande såväl människor i vår egen och i andra kulturer som djur och natur. Och allt förankrat i respekten för allas lika rätt till frihet, jämlikhet och rättvisa. Om aktuell diskussion kring begreppet bildning, se till exempel Ahlskog 2021 eller Ahlskogs artikel i denna skrift.

Påfallande anspråkslöst

Intressant nog innehåller den första Kalendern från 1886 ingen programförklaring eller introduktion. Det är först i SFV-kalendern 1912, då den alltså utkommit i 26 år, som den långvariga redaktören och överlägset flitigaste skribenten **Petrus Nordmann** (1858–1923) i ett kort efterord på bara två sidor kommenterar Kalenderns tillkomst. Han konstaterar närmast ursäktande att några ord kanske försvarar sin plats ”emedan dylika ord förut ej förekommit och kanske även av den anledningen att den nuvarande redaktören [det vill säga han själv] till tryck befordrat 25 årgångar av kalendern, denna bok inberäknad”.

Han skriver vidare att SFV:s direktions 1886, ”följande Folkupplysningssällskapets exempel”, beslöt att ge ut en årsbok, ”innehållande populära uppsatser

i diverse ämnen samt dikter”. Man tillsatte en redaktionskommitté under professor **Fridolf Gustafssons** ledning och gav ”närmare jul 1886 en i yttre måtto anspråkslöst utstyrd bok på 220 sidor”. Först hade man tänkt kalla skriften ”Julkalender”, men det kom aldrig i användning utan ersattes nästan genast av det kortare Kalender, som snabbt etablerades runtom i svenskbygderna. Nordmann noterar också att priset medvetet sattes mycket lågt, och sedan dess bibehölls, vilket gjorde att den inte lämnade någon vinst; ”Avsikten var ju att åstadkomma en billig folkbok, icke en lönande förlagsartikel.” Enligt honom såldes bara ett fåtal i bokhandlarna och de flesta delades ut gratis åt medlemmarna. Och så har det fortsatt, ända till i dag.

Om innehållet skriver han att ”någon på förhand strängt uppgjord plan icke har blivit följd”, utan att redaktören försökt göra innehållet så rikt och omväxlande som möjligt, men att man ”självfallet i första rummet velat beakta det som gjorts eller bort göras för den allmänna folkbildningens höjande, varjämte talrika bidrag belysande Finlands kulturhistoria införts”. Plus tillägget att ”polemiska uttalanden i politiska frågor ha ansetts falla utanför ramen av Svenska Folkskolans Vänners program”. Man var alltså angelägen om neutralitet i politiska frågor, vilket vi senare ska återkomma till.

Nordmann noterar vidare att man till en början inte betalade några honorar, men att man småningom, åt dem som så önskat, givit en viss ersättning. Han är själv förbluffande produktiv och skriver under sin tid som redaktör (åren 1887–1916) ett stort antal artiklar, både signerade och osignerade, i olika ämnen under åren, ofta flera i samma nummer. Men han och hans närmaste kolleger har av allt att döma ett utmärkt kontaktnät, och det är anmärkningsvärt hur många av artiklarna som skrivits av de främsta experterna på respektive område. Och om det räckte hela 25 år innan Petrus Nordmann själv insåg att man kanske borde nämna något om själva tidskriften präglas hela redigeringen länge av samma anspråkslöshet; många av bidragen är i början anonyma, eller försedda med signatur. Till anspråkslösheten hör också att Kalendrarna under de första hundra åren saknade egentliga förord eller ledartexter. Sådana började dyka upp först kring decennieskiftet 1980–90, under **Christoffer Grönholms** tid.

Som person var Petrus Nordmann enligt samstämmiga vittnesmål i många avseenden folkbildningen personifierad. Akademiskt bildad med doktors-examen i historia, en skicklig talare och en produktiv skribent på väldigt många områden, också skönlitterärt, och som person fylld av den låga det var tal om

tidigare. Hans efterträdare som redaktör, Einar Pontán, skriver i en kort nekrolog i Kalendern 1923 att Nordmann hade en ”för våra förhållanden nära nog enastående förmåga att väcka till liv en stämning, en entusiasm, som meddelade sig från den ene till den andre och kunde rycka med sig en mångtusentalig allmänhet”. Något som kom till uttryck till exempel i samband med de stora sång- och musikfesterna, där Nordmann var en central figur. Men Pontán betonar också Nordmanns förmåga att med sina personliga förbindelser knyta kontakter till personer ur de mest olika kretsar. Ett omfattande nätverk som flitigt utnyttjades i utgivningen av Kalendern.

De två centrala benen

Men om attityden utåt, i Kalenderns utformning, länge var anspråkslös kan det samma inte sägas om innehållet, där ribban tvärtom från första början sattes högt. Detsamma gällde ju också den serie folkskrifter som under många år gavs ut, vid sidan av Kalendern. Flera av dem skrivna av våra främsta forskare, och säkert inte alltid helt lätta att ta till sig. Utöver det folkbildande och populärvetenskapliga materialet har Kalendern givetvis från första början innehållit också kalendariskt material av olika slag, både sådant som hänför sig till utgivningsorganisationen SFV (som verksamhetsberättelser och räkenskaper samt förteckningar över personal, ombud etcetera), och annat återkommande material, som minnesrunor, årskrönikor och olika typer av statistik. De sistnämnda föll ganska snabbt bort medan minnestexterna över avlidna personer varit en bestående och viktig del av Kalendern.

Balansen mellan artiklarna och det kalendariska materialet var länge ungefär densamma, så att det sistnämnda stod för en bråkdel av innehållet och merparten av artiklar av olika slag. Ofta även skönlitterära bidrag, som dikter, berättelser, korta noveller och pjäser. Men under de senaste decennierna har det skett en klar tyngdpunktsförändring så att artiklarnas andel minskat, medan det material som hänför sig till SFV:s egen organisation stegvis ökat. Under de senaste två decennierna har även artiklarna allt tydligare kopplats till SFV-anknuten verksamhet.

Här ska fokus alltså riktas på det folkbildande materialet. Det kan grovt delas in i två typer, med var sin grundläggande funktion: å ena sidan det kunskapsinriktade materialet, med ambitionen att höja den allmänna bildningsnivån, å andra sidan artiklar som primärt haft avsikten att stärka den språkliga och/eller

nationella självkänslan och samhörigheten – låt vara att gränslinjen mellan de två kategorierna givetvis är flytande. En indelning som återspeglar de två uppgifter som alltid legat till grund för all verksamhet också inom SFV, det vill säga det folkbildande och det finlandssvenska uppdraget.

Det sistnämnda med reservationen att begrepp som finlandssvensk(het) och Svenskfinland ännu inte var etablerade under Kalenderns första decennier. SFV och dess Kalendrar uppstod ju vid en tid då frågan om den gryende nationen Finland skulle utgöra ett folk på ett eller två språk ännu var tämligen oklar. En fråga som också därefter skapat spänningar inom finlandssvensk idéhistoria och politisk historia. Man torde ändå kunna hävda att SFV som organisation, liksom dess Kalendrar, alltid stått lite stadigare på det bygdesvenska benet. Men här är inte platsen att fördjupa sig i den frågan; se till exempel Engman 2016 och Meinander 2016.

Jag ska i det följande börja med att analysera det kalendermaterial som primärt haft i uppgift att sprida allmän kunskap på olika områden, och först därefter behandla det mer språkmedvetna materialet.

Kunskap om allt mellan himmel och jord

När det gäller de kunskapsinriktade artiklarna är bredden enorm. Några huvudgrupper är ändå lätta att urskilja. En sådan är givetvis den sektor som berör SFV:s kärnverksamhet, det vill säga utbildning på olika nivåer, från dagvård till universitet, med tonvikt på den lägre utbildningen och den fria bildningen. Organisationen heter ju trots allt Svenska folkskolans vänner, och grundades uttryckligen för att främja utbyggnaden av det svenska skolnätet. Det skrivs följaktligen, och framför allt under de första decennierna, väldigt ofta om såväl småskolor och ambulerande skolor som folkhögskolor och folkhögskoltanken, ofta med intryck från andra länder, framför allt Sverige.

En av de flitiga skribenterna var Uno Stadius, som tillbringade en lång tid som folkhögskollärare i Sverige, och med intryck därifrån blev central för folkhögskolans utveckling i Svenskfinland. En färgstark person med bestämda åsikter, vilket syns till exempel i en kort artikel i Kalendern 1912, där han (ombedd av kalenderredaktören) livfullt redogör för sina erfarenheter av att ordna folkhögskolkurser i Finland och Sverige. Det började med en kurs på Emsalö i januari 1895, då han ännu jobbade som redaktör på *Borgåbladet*. Stadius beska kommentar till varför ambulerande folkhögskolor behövs är intressant: ”Det var nog

bra med de fasta folkhögskolorna, men de voro ju till främst för rikt folk. Det var sällan en fattig dräng eller piga hade råd att bekosta en sex månaders undervisning och förlora alla inkomster under tiden. Kunde man inte göra något för dem? Hur skulle det vara med flyttande folkhögskolekurser? Kurser, som skulle vara i gång endast om kvällarna efter arbetstidens slut och som skulle flytta från trakt till trakt?” Något han konstaterar att ”naturligtvis” stötte på kritik, vilket han besvarade med att anhålla om avsked från redaktörsplatsen, och i stället kämpa för den nya idén. Och det gjorde han, men det är en annan historia (se till exempel **Tikkanen** 2010).

En annan tidig folkbildare med till en början politiskt radikala idéer var **Arvid Mörne**, som också bidrog med många texter i Kalendern, oftast dikter eller tal vid olika tillfällen. Under sin politiskt radikala period, före inbördeskriget, skrev han däremot inte i Kalendern, kanske för att hans åsikter ansågs alltför radikala. I slutet av 1800-talet och kring sekelskiftet arbetade Mörne aktivt med öppna folkhögskolekurser, och verkade från 1899 som rektor för Finns folkhögskola. Men hans politiska verksamhet gjorde att han av traktens godsägare och storbönder tvingades avgå som rektor 1908 – precis som Uno Stadius, hans företrädare som rektor, som också han avgick, 1899, efter en konflikt med skolans direktions (**Barck** 1953, 194–197).

Men allt handlade inte om det egna språket och den egna kulturen. Det gällde också att lyfta blicken. Det skrivs i Kalendern ofta om främmande länder och kulturer, både i form av lättare resereportage och mer forskningsbaserade artiklar. Till de förra hör artiklar om olika kulturmiljöer i Europa. Bland de forskningsbaserade reportagen är ett tidigt exempel botanikern **V[iktor] F[erdinand] Brotherus** långa och illustrerade resebrev ”I hjärtat af Asien”. Han var en framstående expert på lavar och mossor och beskriver i artikeln den expedition från Helsingfors universitet han deltog i (Kalendern 1896).

Sedan bör man nämna bidragen av **Gunnar Landtman** och **Rafael Karsten**, två av landets främsta antropologer vid den tiden. Landtman var under lång tid aktiv också inom SFV. Under 1900-talets två första decennier bidrog han med flera artiklar, främst från Indonesien och Nya Guinea, men också artiklar av etnologisk karaktär från olika delar av Svenskfinland, till exempel ”Tro och trolldom i Ekenäs skärgård” (Kalendern 1907) och ”Våra folkminnen och vad de innebära” (1929). Och en kort resebeskrivning av en vandring bland navajofolket i Grand Canyon (1912). Mest känd är han ändå för sina arbeten bland kannibalstammar

i Nya Guinea, om vilka vi i Kalendern kan läsa ”På sköldpaddsfångst i Torres Straits” (1910), ”Två papuanska sagor” (1913) och ”En tysk hjälte i Nya Guinea” (1921). Flera av artiklarna var försedda med foton av mer eller mindre nakna infödingar, vilket säkert kändes exotiskt.

Rafael Karsten forskade i sin tur bland urfolken i Sydamerika, där hans arbeten bland huvudskallejägarna i Amazonas är mest kända, beskrivna också i Kalendern: ”En kanotfärd på Amazonfloden”, 1929 och ”Bland shipiboindianer i Peru”, 1952 (den senare skriven av hans hustru **Margit Karsten**).

Den finlandssvenska jorden

En viktig del av den finlandssvenska mobiliseringen i början av 1900-talet var att framhäva banden till och beroendet av den egna jorden. Till frågans ideologiska och språkpolitiska dimensioner, ”den svenska jorden”, ska jag återkomma och här i stället lyfta fram det stora utrymme som artiklar kring jord- och skogsbruk och dithörande frågor mycket länge gavs i Kalendern. En betydande del av läsekretsen fanns ju trots allt på landsbygden. Det handlar om allt från nya rön inom forskningen till konkreta tips, såsom slakt av husdjur, utrustning av fiskebåtar och råd ifråga om jordbrukarens klädsel. Även här med de bästa experterna som skribenter.

I några av de första årgångarna kan vi till exempel läsa om bekämpning av skadeinsekter: ”Ångsmasken och medlen att bekämpa dess härjningar” (1892); ”Skadeinsekter i våra fruktträdgårdar” (1897), ”Bakteriologin och landthushållningen” (1900; enligt skribenten utarbetad för eleverna vid Västankvarn landtmanna- och husmodersskola); ”Husflugan, en naturhistorisk monografi” (1905) och ”Åkerfältens skadeinsekter” (1933). Många av dessa skrivna av den framstående insektsforskaren **O[do] M[orannal] Reuter**.

En annan grupp av artiklar handlar om innovationer inom jordbruket: ”Om ett första försök i rotfruktsodling” (1897); ”Om insamling af medicinalväxter i Finland” (1898); ”Biskötseln, en lönande biinkomst” (1902); ”Finlands mossar och deras odling” (1905); ”Sockerbetan i finsk jordmån” (1912); ”Ett par uppsatser om hönskötseln” (1914); ”Odlingsförsök med olika sorters potatis” (1917); ”Några ord om lavarna och deras betydelse i ekonomiskt avseende” (1917; av samme V. F. Brotherus som ovan) och ”Två trädgårdsuppsatser” (1918; den ena om koloniträdgårdar och den andra om odling och användning av sockerbetor i hushållet).

Jag vill speciellt lyfta fram en kort artikel från 1901, där redaktören Petrus Nordmann under rubriken ”Till de små jordbrukarna” i stränga ordalag uppmanar jordbrukarna att förkovra sig i sitt yrke. Artikeln är i övrigt plockad ur den nya tidskriften *Pellervo*, med en redogörelse för den nya lagen om andelsverksamhet. Nordmann konstaterar att han själv inte är någon jordbrukare, ”och således ej har rätt att föra jordbrukets talan”, men att han, ”liksom hvarje annan medborgare” har rätt att sprida kunskapen. Han tvekar inte att vara sträng, i något som återspeglar det bildningsetos som genomsyrade hela Kalendern:

Att förkovra sig i sitt yrke är hvarje medborgares plikt, icke blott mot sig själf utan mot det land hvars son han är. Den som af håglöshet, envishet eller enfald anser att en liten själfförvärfvad praktisk erfarenhet i landtmannens värf är tillräcklig, för att man väl skall kunna gå sin värld igenom, gör sig själf föga nytta och sitt land ingen heder. Kunskaper behöfver enhvar, och ingen är för gammal att lära. (Kalendern 1901, 44–52).

Något senare kommer artiklar om tekniska nymodigheter, som ”Fodersilon och silage” (1916) och ”Maskinprovningarnas roll vid jordbrukets mekanisering” (1953). För att inte tala om den temperamentsfulla artikeln ”Jordbrukarnes arbetsdräkt” av signaturen ”Gustava husmoder” i Kalendern 1913. Den är bara två sidor och handlar om hur signaturen är uppbragt över hur dåligt männen på landet sköter sig och sin hygien. De bär sina smutsiga kläder också inne i stugan, de tvättar inte händerna före måltiden, de piskar och dammar inte av sina vardagskläder.

Dessa lantmän resonnera kanske litet hånfullt så här: ’Den som utför grovt arbete kan ej gå fint klädd. För resten heter det att arbetet adlar mannen, och gödseln är jordbrukarens adelsmärke’.

Skribenten inbillar sig inte att hon kan övertyga de gamla och konservativa männen, och vänder sig därför till ”värdinnorna i bondgårdarna, till jordbrukarnas systrar och döttrar” och uppmanar dem att ”flinkt, snart och villigt” göra fyra saker: ”1) Sy åt far av oblekt lärft eller starkt, randigt bomullstyg ett par benkläder så vida, att han bekvämt kan träda dem utanpå de vanliga!”; 2) ”Skaffa till gården träskor eller filttofflor, som kunna ersätta de ute nyttjade storstövlarna!”; 3) ”Då bror kommer från arbetet, så bjud honom först ett tvättfat med varmt vatten, en tvålbit och en ren handduk!”, och 4) ”Piska och damma varje lördag alla arbetsdräkter!”.

Gustava husmoder avslutar med att konstatera att männen nog kommer att visa sig tacksamma. Men ”förstå de det ej, så gör det ändå – i förtretet!” (Kalendern 1913, 119–120).

Också skogen behandlas i flera artiklar: ”Om afverkning af skog” (1904); ”Skogens fiender” (1930; om insektangrepp); ”Litet om skog och skogsbruk” (1948; närmast en underdrift eftersom det är en gedigen artikel) och ”Skogen som produktionsapparat” (1953). Och som det kustfolk vi är finns det naturligtvis också artiklar om olika aspekter av fiskenäringen och dess utveckling, till exempel ”Lax och ål och deras vandringar” (1910); ”Strömmingsfisket” (1928); ”Om fiske och fiskeregler i Houtskär” (1940); ”Fiskets betydelse i folkförsörjningen” (1942); ”Bland hundratusen gäddor” (1944; om odling av gäddor) och ”Fiskemotorbåten – dess utrustning och manövrering” (1956).

Och slutligen också artiklar om juridiken kring jordinnehav och anskaffning av jord. Redan i Kalendern 1899, Februarimanifestets år, ingår en hela 51 sidor lång, och från finskan översatt artikel av A. Varén med rubriken ”Huru den obesuttne kan vinna jord”. En detaljerad genomgång och jämförelse av lagstiftningen i Ryssland och storfurstendömet Finland. En ny förordning från 1898 hade gjort det möjligt för obesuttna att köpa tomter och jordlägenheter, men det hade olyckligtvis ”från torp till torp” gått ett rykte om att ”nu skall den ryska lagen bli gällande här, nu skall jorden tagas ifrån godsägarna och fördelas jämt mellan torpare och alla, hvilka icke förut äga jord”. Så var det alltså icke; man skulle få *köpa* jord, inte få den *till skänks* (Kalendern 1899, 131–182). Ett annat vanligt problem var frågor kring generationsskifte, arv och sytning, och hemanets bevarande i släkten, vilket behandlades i en artikel i Kalendern 1941, under rubriken ”Arvejord och sytningsfolk”.

De underbart handfasta råden

Men låt oss från lagstiftningen återgå till mer handfasta ting. Till mina personliga favoriter hör de som innehåller alldeles konkreta råd i allt från simkonst och konservering av torsk till praktiska kök och ritningar till ett eget hem. Kanske inte folkbildning i snäv bemärkelse, och långt ifrån schablonen ifråga om klassisk bildning, men nog byggstenar i skapandet av ett folk med förmågan att stå på egna ben. Och resiliens, för att använda ett i dag populärt begrepp.

Också här är spännvidden stor. Många av råden gäller sjukdom och hälsa, till exempel en ingående artikel av Vilh[elm] Sucksdorff ”Om dammet och dess

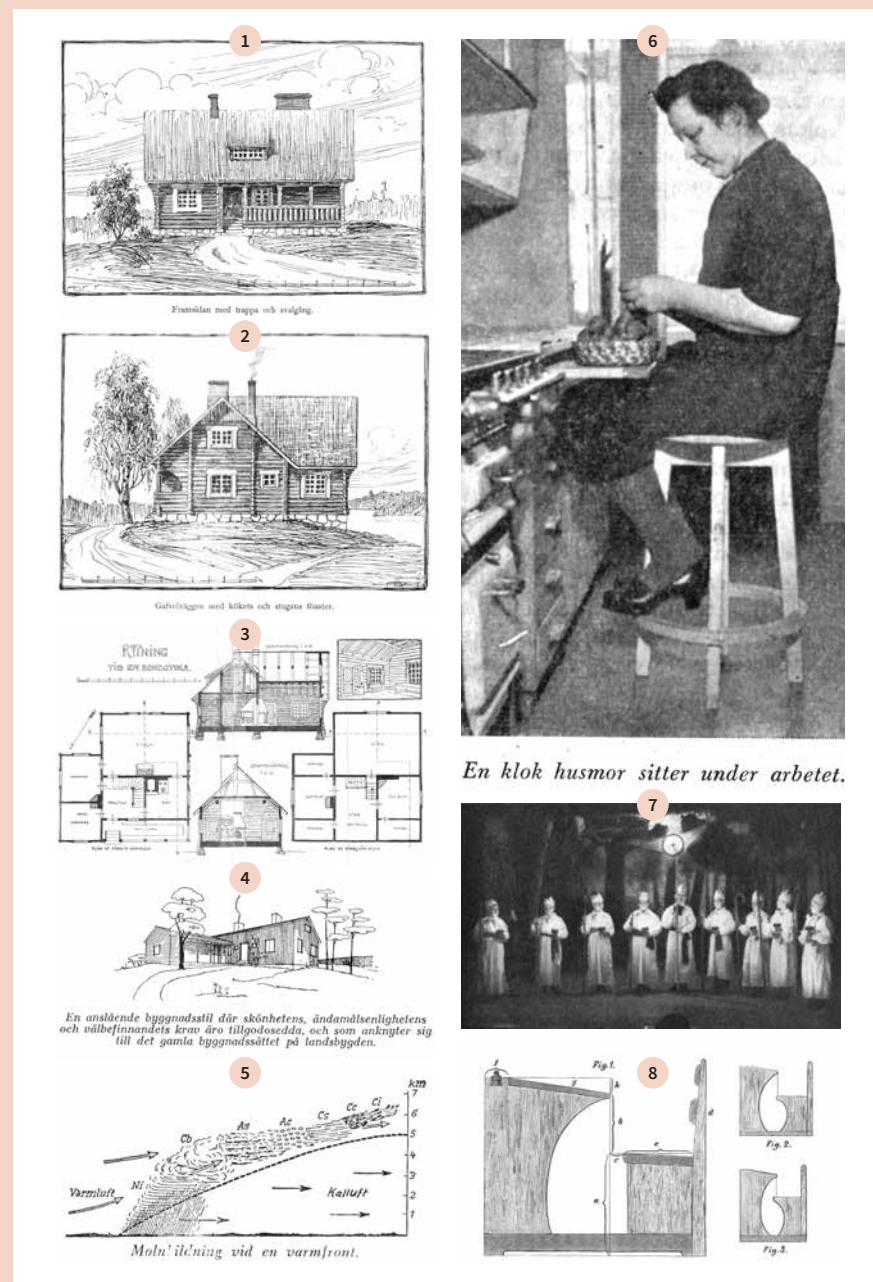
betydelse för hälsan” (1894). Sucksdorff var landets första hygienprofessor, stads-
läkare och hälsoinspektör i Helsingfors. Andra exempel är ”Den första hjälpen
vid plötsliga olycks- och sjukdomsfall”, med många teckningar (1895); ”Litet om
simkonsten”, också den med många teckningar (1903); ”Om ögats skolorande”,
om ögongymnastik för närsynta (1904) och ”Några råd vid plötsliga sjukdoms-
fall” (1910).

En annan viktig kategori gäller skapandet av trygga och hälsosamma miljöer i
hemmen, i skolan och på arbetsplatserna, ofta kompletterade med ritningar och
skisser. Redan i Kalendern 1887 ingår en väldigt lång artikel (65 sidor!) om ”Hälso-
vården i skolan”, av arkitekten V[iktor] Sucksdorff, där han detaljerat beskriver
allt som krävs av en hälsosam skola, bland annat en sex sidor lång beskrivning av
hur luftväxlingen i skolrummet bör vara ordnad. Den elva sidor långa beskriv-
ningen av hur pulpeten bör vara beskaffad, för maximal sittriktighet, inklusive
en ritning, borde egentligen citeras in extenso (Kalendern 1887, 3–68).

Därefter följer många liknande artiklar, till exempel 1914, då redaktören
Petrus Nordmann stolt kan presentera ”Byggnadsritningar för en småskola på
landet”, som den kända arkitekten Lars Sonck ”på anhållan för denna kalen-
ders räkning (gratis) utfört”. Nordmann hoppas att de är till nytta eftersom man
på många håll ”är betänkt att uppföra egna hus för de fasta småskolorna”. Han
konstaterar att ritningarna ställs till fritt förfogande, och att ”herr Sonck väl-
villigt förklarar, att han, utan att några kostnader påföres vederbörande, gärna
skall lämna upplysningar, i de fall att ritningarna komma till användning”
(Kalendern 1914, 241–245).

Och redan flera år tidigare, 1903, fanns i Kalendern en osignerad artikel, också
den förmodligen av Petrus Nordmann, med rubriken ”Eget hem, prydligt hem”,
där man vill hjälpa den ”allmogeman på landet som står i beråd att bygga åt sig ett
nytt boningshus”, speciellt som denne i regel inte tar råd av någon arkitekt utan
timrar det på egen hand. Varför då inte bygga ett vackert hus, frågar redaktören
sig, och presenterar ritningar av arkitekten Blenda Nyberg, kompletterade av
ett kostnadsförslag gjort av en byggmästare (Kalendern 1903, 79–84).

Följande år ingår en artikel med en ”Ritning till kreaturstall för en mindre
landtegendom” av Waldemar Aspelin (Kalendern 1904). Och efter kriget, 1945,
en artikel av arkitekten Hilding Ekelund, ”Bostadsfrågan på landsbygden”, där
han föreslår olika sätt att höja kvaliteten på bostadsbyggandet på landsbygden
(Kalendern 1945, 41–49).

En klok husmor sitter under arbetet.

Många av SFV-kalenderns artiklar gav i tiderna konkreta och praktiska råd. **1–3:** ”Eget hem, prydligt hem” från 1903: Ritning till en bondstuga. **4:** ”Bostadsfrågan på landsbygden” från 1945. **5:** ”Vad molnen kan berätta” från 1947. **6:** ”Praktiskt kök – bättre husmorsarbete” från 1947. **7:** ”Skolans julfester” med detaljer kring sjärngossespel från 1936. **8:** ”Hälsovården i skolan” Hur en pulpet ska vara beskaffad, från 1887.

Ofta handlar artiklarna om att skapa hälsosammare och trivsammare hem, framför allt för kvinnorna. Sådana är till exempel artikeln ”Hemkvinnans arbetsplats på landet” av **Alfhild Holmberg** i Kalendern 1924 och två artiklar av **Signe Bäckström**, båda med många bilder: ”Praktiskt kök – lättare husmorsarbete” i Kalendern 1947 och ”Bättre bostäder – lättare hemanarbete – större trivsamt” i Kalendern 1949.

Viktiga är också råden ifråga om hushållens ekonomi. I Kalendern 1913 ger **Vera Hjelt**, landets första kvinnliga yrkesinspektör, konkreta råd i artikeln ”Nedbringandet av levnadskostnaderna”, utgående från en undersökning hon själv hade gjort. Våra senaste krig gav givetvis anledning att erbjuda tips för den som sköter hushållet, vilket vi får läsa bland annat i artikeln ”Vad kriget lärt våra Marthor” (1944). Det finns också tidvis väldigt konkreta tips, till exempel ifråga om matlagning. I Kalendern 1916 till exempel två artiklar. Den ena om ”Konservering av torsk”, närmast genom rökning, vilket då enligt signaturen F. F. ännu var tämligen okänt, och den andra ”Några hushållsrön för matmödrar”, med recept av **Fanny Oljemark**, hustru till **Karl T. Oljemark**, föreståndare på Vestankvarn folkhögskola i Ingå och flitig medarbetare i Kalendern.

Naturen och miljön omkring oss

Som redan nämnts bidrog många av våra framstående naturvetare ofta med att popularisera sitt vetande om djur och natur. Under de första decennierna var den redan tidigare nämnda insektsforskaren **Odo Morannal Reuter** en flitig skribent. I Kalendern 1900 bidrar han med ”Nyheter om en gammal bekant”, det vill säga tordyveln (här stavad torndyveln). Och senare bidrar våra kända ornitologer med flera artiklar: en ung **Göran Bergman** skriver i Kalendern 1948 ”Något om flyttfåglarna som fältornitologiskt studieobjekt” och några år senare **Pontus Palmgren** ”Om flyttfåglarna” (1952).

Praktisk kunskap om väder och väderförutsägelser ges i åtminstone två artiklar: i Kalendern 1929 skriver den kända meteorologen **Erik Palmén** ”Något om de dagliga väderleksförutsägelseerna” och 1944 skriver **Runar Meinander**, matematiker och meteorolog, och en kort tid ordförande för SFV, om ”Vad molnen kunna berätta”. Bägge artiklarna med illustrativa teckningar och bilder.

I Kalendern 1944 finns också en artikel som är en tidig föregångare ifråga om naturskydd, skriven av **Börje Olsoni**, biologilärare och botaniker i Borgå lyceum: ”Naturskydd – en kulturgärning”, där han beskriver naturskyddets pionjärer.

Det skulle emellertid ännu dröja innan artiklar om natur- och miljövård i modern mening började synas i Kalendern. Ett tidigt exempel är geografen och professorn **Ilmari Hustichs** artikel ”Ekopolitik – vad är nu det?” i Kalendern 1975. Hustich var för övrigt som ung elev till **Börje Olsoni**. I samma nummer finns också två artiklar om bevarandet av gamla byggnader och byggnadsmiljöer, den ena av arkeologen och museimannen **Carl-Jacob Gardberg** (aktiv också inom SFV) och den andra av Solf-aktivisten **Gunnar Rosenholm**, bägge exempel på den nyorientering som började ske också i synen på vår bebyggda miljö. Gardberg återkom också senare till samma tema, bland annat i Kalendern 1980, ”Städer i förvandling”. I samma Kalender finns också två exempel på den framväxande gröna vågen: glaciärgeologen och miljövårdaren **Henrik Österholm** skriver om ”Våra hotade kuster”, medan **Paula Wilson**, aktiv i Rosala och på Bengtskära, frågar sig ”Vem slår vakt om skärgården?” (Kalendern 1980).

Upplysning kring lagstiftning, politik och samhälle

Låt oss från dessa praktiska och naturnära råd övergå till mer politiska sfärer. En viktig form av folkupplysning under de första decennierna var den som berörde lagstiftningen och konstitutionen. Både sådant som var viktigt för människors dagliga liv och sådant som gällde samhällets och det politiska systemets sätt att fungera. Det sistnämnda, det vill säga att hålla fast vid konstitutionen, var ju en viktig del av den nationella mobiliseringen i slutet av 1800-talet och kring sekelskiftet. Också här hade man stor hjälp av att de flesta statsvetare och laglärdade fortfarande hade svenska som modersmål, och de bidrog ofta med artiklar om aktualiteter på det juridiska området.

Redan i första Kalendern från 1886 ingår en detaljerad redogörelse för ”Strafflagen och ordningsstadgan för finska militären af den 16 juli 1886”, av signaturen F.N. Några år senare, 1890, en lång artikel ”Om straffsystemet” i den nya strafflagen, av lantdagsmannen, juristen och Kagalen-aktivisten **Arne Cederholm**, och 1896 en artikel angående nya bestämmelser ”Om fångars vilkorliga frigivning”, av signaturen A.G. Från den ryska tiden kan man ännu nämna den i sin helhet återgivna ”Lagen om lega afjord på landet” i Kalendern 1903, och följande år en detaljerad artikel med ”Kortfattade råd för menige man rörande lagfart, inteckning, bouppteckning och testamente” (Kalendern 1904).

Utöver dessa mer informativa artiklar om lagstiftningen gav de oroliga tiderna kring sekelskiftet och den nya republikens första tider också anledning till

återkommande och ställvis detaljerade rapporter från den politiska scenen. I Kalendern 1894 ingick ett långt referat från lantdagen 1894, av lantdagsmannen E[mil] Schybergson, och 1905 ett hela 44 sidor långt referat från lantdagen 1904–1905, av signaturen Konstitutionell. I samma Kalender ingår också en osignerad ”Öfversikt af representationssystemen i olika länder”, som visade att enkamarsystemet i Europa då förekom endast på Balkanhalvön, det vill säga Bulgarien, Serbien och Grekland. Var sympatierna bland Kalenderns dåvarande redaktörer (Viktor Öhberg och Petrus Nordmann) låg framkommer inte. Förmodligen valde de medvetet att ligga lågt eftersom det inom SFV och bland medlemmarna säkert fanns många konservativa krafter, även om både Öhberg och Nordmann var liberala och sannolikt föredrog enkamarsystemet.

Som känt blev lantdagsreformen 1906 rentav överraskande radikal, vilket givetvis gav anledning till kommentarer också i Kalendern. Intressant är det 25 sidor långa block med synpunkter i Kalendern 1907, där redaktören Petrus Nordmann bett om kommentarer av sammanlagt 12 lantdagsrepresentanter, av vilka fem besvarade frågan om hur de ser på brister och fördelar med den nya lantdagen, första gången vald med allmän och lika rösträtt, också för kvinnor. Av flera kommentarer framgår att många fortfarande hade föredragit ett tvåkamarsystem. En av skribenterna är intressant nog signaturen S. Nuorteva, som själv förefaller överraskad över att ha blivit tillfrågad eftersom han skriver att det för honom ”ter sig ganska vanskligt att uppfylla Eder anhållan”. Inte bara i egenskap av nybörjare i det politiska livet och en av kammarens yngsta medlemmar utan också för att han ”misstänker att kanske mången af detta albums ärade läsare lärts att betrakta oss socialister – om jag ej alltför mycket misstager mig – såsom ett mellanting af banditer och fantaster eller kanske bådadera och sålunda a priori är stämd för att, låt oss säga, med misstro betrakta en uppsats, undertecknad af ett kättarenamn.”

Bakom signaturen döljer sig socialisten Santeri Nuorteva, född i Viborg 1881 som Alexander Nyberg i en svenskspråkig tjänstemannafamilj. Han förfinskade sitt namn under den stora förfinskningsskampanjen 1906 och dog i Leningrad 1929 som Alexandr Fjodorovitj Nuorteva. Han var lärare, tidningsman och riksdagsman i två perioder, 1907–1908 och 1909–1911. Han dömdes 1909, som riksdagsman, till sex månader i fängelset för majestätsbrott, på grund av sina artiklar. År 1910 blev han igen åtalad, och dömdes till sju månaders fängelse för smädande av tsaren. Men då domen slutligen föll 1912 hade han redan flyttat till

USA, där han fortsatte sitt politiska arbete, bland annat som det röda finländska folkkommissariatets representant i USA. Han blev emellertid önskad också i USA och flyttade via Kanada till England. Därifrån utvisades han sommaren 1920 till Sovjetunionen, där han genom sina språkkunskaper blev folkkommissarie i utrikesfrågor och 1924, efter skiftande öden, slutade som högpolitruk i Karelska rådsrepubliken. Som kuriositet kan nämnas att dottern Kerttu Nuorteva blev känd som desant och i egenskap av sovjetisk agent 1942 dömdes till döden. Domen verkställdes aldrig och i fängelset skrev hon en starkt sovjetkritisk bok (Uppslagsverket Finland; Wikipedia).

Liknande referat och rapporter följer sedan regelbundet i Kalendrarna, till exempel 1907, 1910, 1913 och 1914. De oroliga åren kring 1917–1918 ger självfallet upphov till flera artiklar. Två sådana ingår i Kalendern 1917. I den ena beskriver filologen, folkbildaren och den flitiga medarbetaren Ivar A. Heikel ”Det politiska läget”. En klarsynt analys där Heikel oroar sig över konservatismen och vankelmodet hos de borgerliga och oförmågan att erkänna rådande missförhållanden. Att så många också på landsbygden röstar med socialisterna ”kan ej bero på annat än att, fastän många ej vilja se och erkänna det, svåra missförhållanden råda på vår landsbygd”. Pessimistiskt konstaterar han att socialisterna ifråga om samhällsfrågorna är de målmedvetna, medan de borgerliga är försagda och vankelmodiga. Och han konkluderar: ”Om ej detta förhållande ändras, härflyta därav stora olyckor.” (Kalendern 1917, 80–99). Omedelbart efter Heikels bidrag ingår en annan för den tidens stämningar tidstypisk analys, ”Folkmassans själ”, av Arne Törnudd, rektor vid Åbo svenska samskola och föreståndare för Åbo svenska arbetarinstitut (Kalendern 1917, 100–110).

Själva inbördeskriget ägnas av naturliga skäl stort utrymme i Kalendern 1918, med ett porträtt av general Mannerheim på pärmen. På försättsbladet konstateras att ”En stor del av Kalenderns innehåll är i år ägnad åt vår frihetskamp och därför återge vi bilden av den man, som mer än någon annan finländare bidrog till segern över arvfjenden och den röda faran.” Av innehållet är 80 sidor direkt ägnade frihetskampen, bestående av en kronologisk redogörelse över händelserna, en artikel om ”Vapenforsling i mellersta Österbotten före frihetskrigets början”, en om ”Folkresningen i det svenska Österbotten” och en om ”Striderna i Kyrkslätt”, om den så kallade Sigurdskårens öden. Och följande år följs detta ännu upp med en lång artikel om ”Den tyska hjälpeexpeditionen till Åland och Åboland våren 1918”, översatt från tyska och skriven av ledaren för

den tyska expeditionen men utan angivande av författarens namn (Kalendern 1919, 45–67).

Den nya självständigheten ger givetvis också anledning till analyser och kommentarer. Ivar A. Heikel redogör till exempel för den nya regeringsformen i Kalendern 1919, medan **Ernst Estlander**, jurist och riksdagsman (SFP) i en lång artikel redogör för lagstiftningen i Ålandsfrågan (Kalendern 1925, 42–68). Också andra riksdagsmän, alla från SFP, bidrar med artiklar kring ny lagstiftning i den nya republiken: **Ragnar Furuholm** om hur statens budget görs upp (1932) och om valsystemen i Finland (1934); **Ralf Törngren** om den nya lagen om folkpensionering (1937) samt **Kristian Gestrin** om den nya ärvdabalken (1966).

När det gäller det politiska livet bör man ännu nämna bildandet av det för det svenska Finland åtminstone till en början så viktiga organet Svenska Finlands folkting, år 1919, och dess olika metamorfoser under efterföljande decennier. Förhoppningarna var ju stora om att det skulle utvecklas till ett fungerande parlament för landets svenskspråkiga minoritet, men motsättningar mellan de politiska grupperingarna (framför allt dragkampen mellan SFP och socialdemokraterna) bidrog till att Folktinget aldrig fick, eller gavs, den betydelse man hade hoppats på. En av de få artiklarna om Folktinget finns i Kalendern 1941, där **Karl Ekman**, bankdirektör och kulturell mångkampare, redogör för tingets törnbeströdda väg fram till valet av ett nytt Folkting 4–8.1.1941, och dess 10 dagar (!) långa session i Helsingfors, från 21.1.1941.

Kalendern som finlandssvensk fyrbåk och kraftsamlare

Därmed är vi också inne på det artikelmaterial som beskriver samhället specifikt ur finlandssvensk synvinkel, och mer eller mindre uttalat driver en språkpolitisk linje. Även om det tidigare konstaterades att Kalendern undvek att ta till brösttoner i språkfrågan är det ändå klart att såväl Kalendern som moderorganisationen SFV hela tiden haft språket och den finlandssvenska samlingsrörelsen som vägvisare och gemensam nämnare. Kalendrarna innehöll ju länge vare sig förord eller ledare, där mer principiella riktlinjer kunde ha dragits upp. Också i övrigt saknas det länge artiklar med en mer uttalad linje i språkfrågan. Det mesta ifråga om svensketsideologi och skandinavism kändes förmodligen självklart, det vill säga både rätten till och betydelsen av att vi kan upprätthålla vårt språk och vår kultur, och vikten av våra kontakter till den större svenska språkgemenskapen. Och att detta inte stod i konflikt med arbetet för den nya

och tvåspråkiga nationen Finland. För radikal ville man helt tydligt aldrig vara, åt något håll.

Såvitt jag kunnat se finns den första direkt språkpolitiska artikeln i Kalendern 1890, under rubriken ”Språkförhållanden i norra Pargas”, där författaren **Janne Thurman** som titeln anger beskriver språkförhållandena på öar och holmar i norra Pargas. Speciellt intressant är att det också finns en karta där skribenten för varje herrgård, gård eller torp med symboler angett om språket är antingen svenskt, finskt eller tvåspråkigt. Det torde vara en av de tidigaste kartläggningarna av det slaget. Skribenten konstaterar intressant nog att man inte kan tala om någon förfinskning, snarare tvärtom eftersom inflyttade finnar övergår till svenska, delvis för att den svenskspråkiga befolkningen har en folkskola och att Pargas därför, ”om det fortgår såsom hittills”, kommer att förbli svenskt (Kalendern 1890, 65–72).

En artikel med motsatt budskap finns i Kalendern 1894, där signaturen K.T.O., det vill säga **Karl T. Oljemark**, i ett mer bekymrat tonläge skriver ”Om förfinskningen af den svenska befolkningen i vårt land”. Och några år senare, 1897, pryds Kalenderns omslag av den veterligen första illustrationen av det som ännu inte kallades Svenskfinland, det vill säga det svenska kustområdet i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten (jfr Kalendern 2003; därom mera nedan). Intressant nog utan att pärmbilden, tecknad av **Alex Federley**, i övrigt kommenteras, eller numret innehåller annat material med anknytning till temat.

Och även om Kalendern och dess moderorganisation SFV i övrigt verkar angelägna om att vara politiskt neutrala ingår i Kalendern det år SFP grundas en osignerad artikel, ”Svenska folkpartiet”, som inför det stundande lantdagsvalet inte bara beskriver vad partiet står för utan direkt uppmanar läsaren att ta ställning: ”Hvem skulle vara med i det svenska folkpartiet, om icke du, en son eller dotter af våra svenska bygder? Den, som är likgiltig, sviker sin svenska stam och sitt svenska modersmål.” (Kalendern 1906, 171–174). Följande år ställer sig signaturen ”-m- - s-” frågan ”Hvarför är det så svårt att erhålla svenskatalande tjänarinnor på landsbygden?”. Bakgrunden, vilket framgår av en fotnot av redaktören Nordmann, är att han bett om artikeln av den 23-åriga allmogekvinna han träffat under en av sina resor i bygderna. Kvinnan skriver att en av orsakerna till den finska inflyttningen på landsbygden är att de svenskatalande bonddöttrarna hellre söker sig till städerna: ”Hvad männe vara orsaken härtill? Jag svarar: de jordägande husbönderna ha ej alltid behandlat

sina tjänare så, att dessa kunnat vara belåtna med sin lott.” (Kalendern 1907, 111–113). Även om kritiken är diskret är udden tydlig.

Argument av ett annat slag framförs av Uno Stadius i Kalendern följande år, under rubriken ”Ett livsvillkor för den svensktalande befolkningen i Finland”, där Stadius, efter att ha arbetat i sju år med folkbildning i Sverige, bättre tycker sig se vad som krävs av den svenska befolkningen i Finland för att överleva. Han konstaterar att det nyss förda rysk-japanska kriget visat att det inte räcker med tapperhet för att segra. Därtill behövs också uthållighet. Det får man enligt honom genom att stärka kropps- och själskrafterna genom sundare levnadsvanor, framför allt nykterhet; ”Endast ett helnyktert folk kan vara ett friskt folk. /.../ Nykterhet är ett livsvillkor för den svensktalande befolkningen i Finland.” (Kalendern 1908, 111–116). Ett tema han återkommer till också senare, till exempel 1915, då han i en lång artikel, ”Folklasten och folkhälsan”, listar allt som försvagar svenskhetens livskraft (Kalendern 1915, 199–219).

Betydligt hoppfullare är Ivar A. Heikel i artikeln ”Vår svenskspråkiga ungdom”, där han anför en rad argument för att de som har svenska som modersmål genom sitt språk har en stor fördel, och att de bör ”draga all den nytta de kunna av det förhållande, att deras modersmål och deras bildningsspråk är ett västeuropeiskt, ett skandinaviskt språk.” (Kalendern 1911, 95–104). Ett argument som ju fortfarande är fullt gångbart. Heikel var klart svensksinnad, men också utpräglat socialliberal och förmodligen mindre bygdesvensk än många andra inom den tidens SFV.

Ett par decennier senare är den så kallade befolkningsfrågan ofta aktuell, och vi kan under 1940-talet läsa åtminstone två artiklar där man uttrycker oro över de låga födelsetalen, framför allt på finlandssvenskt håll: Gösta Cavonius om ”Befolkningsfrågan – en livsfråga för vår nation” (Kalendern 1944, 63–68) och statistikern **G[unnar] Modeen** om ”Befolkningsfrågan i Svensk-Finland” (Kalendern 1942, 40–45). Och 1953 skriver statistikern **Gunnar Fougstedt** en artikel om ”Giftermålen över språkgränsen”, vilket på den tiden också bidrog till minskningen eftersom majoriteten i dessa familjer valde finskan (Kalendern 1953, 23–25). I dag vet vi att fördelningen i tvåspråkiga familjer sedan en tid är den omvända, och barnen tvärtom ”försvenskas”.

Den finlandssvenska sången

Men det handlade givetvis också om annat än sund livsstil och höga födelsetal. När det gällt att ingjuta hopp och framtidstro ifråga om den svenskhetens

framtid, och att stärka den språkliga och nationella självkänslan är den starka sång- och musikämbel som växte fram under 1800-talet av central betydelse, dessutom i hög grad framdriven av just Svenska folkskolans vänner. Det fick i Kalendrarna sitt mest konkreta uttryck i detaljerad rapportering om och från de stora sångfester som regelbundet arrangerades med början i Ekenäs 1891, och som fram till 1926 hade SFV som huvudman och organisatör. Såväl program, festtal, bilder och annat material återgavs länge i Kalendrarna. Och så fortsatte det under lång tid, med stora finlandssvenska sång- och musikfester, varvade med mindre sångfester arrangerade av de regionala sång- och musikförbunden: stora i Ekenäs 1891, Helsingfors 1895 och Åbo 1897 – den sistnämnda en av de största, refererad i en lång artikel på nästan 40 sidor i Kalendern 1897. Och mindre i Borgå 1898 och Lovisa 1899. Ofärdsåren kring sekelskiftet ledde till en kort paus, men därefter fortsatte det med stora sångfester i Helsingfors 1907, Vasa 1912, Helsingfors 1920 och Åbo 1926. Varvade med mindre i Borgå, Kristinestad och Mariehamn 1908, Hangö, Nykarleby och Mariehamn 1914, Ekenäs 1917 samt Mariehamn 1922. Sångfesten i Helsingfors 1920 återges på 50 sidor i Kalendern 1920, bland annat med Arvid Mörnes långa festtal, medan sångfesten i Åbo 1926 ägnas hela 65 sidor i Kalendern 1926.

Åbofesten 1926 var samtidigt den sista allmänna sång- och musikfesten arrangerad av SFV, som fram tills dess hade stått för sammanlagt sju stora sångfester. Därefter övertogs ansvaret av nybildade Finlands svenska sång- och musikförbund. Merparten av musikfesterna hade redan då en tid anordnats på lokal och regional basis, och det imponerande ofta. Som exempel enbart sommaren 1928 hela 12 sång- och musikfester på olika platser i Svenskfinland (Andersson 1947, 311; se också **Otto Anderssons** artikel ”Kring ett sångarminne” i Kalendern 1955).

Att all denna kraftsamling i sångens och musikens tecken, utförligt refererad i Kalendrarna, hade en omätbar betydelse för finlandssvenskarna som grupp i både politiskt, kulturellt och psykologiskt avseende säger sig självt (se till exempel **Åström** med flera 2001 för mer utförliga analyser). Sången har en enorm kraft, något vi långt senare såg i de baltiska nationernas frigörelse i slutet vid decennieskiftet 1980–90, den så kallade sjungande revolutionen. En tradition som lever vidare i de jättelika sångfesterna i Tallinn och Riga. Det var ju också från Estland fröet till de första finlandssvenska sångfesterna kom. Vi kan i Kalendern 1966 läsa en artikel av **Rolf Holmström**, där han som förebild anger

sångfesten 1869 i Dorpat, som anordnades till minne av att det hade gått 50 år sedan **Alexander I** upphävde livegenskapen i Livland. Detsamma konstaterar Otto Andersson i sin historik över 50 år av finlandssvenska sångfester, även om förebilderna enligt Andersson egentligen var äldre och kom från Tyskland, där nationalromantiken på 1800-talet var stark (Andersson 1947, 21–27). Och det är säkert sant, men jag kan tillfoga att en ännu tidigare sångfest i Baltikum ordnades redan 1864, i den lilla orten Dikļi nordost om Riga, dåvarande Livland och nuvarande Lettland. Min egen farfarsfar **Tenis Rosenbergs**, kontor i Dikļi, var nämligen en av de lokala arrangörerna, vilket man kan läsa om till exempel i det lokala museet. Också den festen hade säkerligen tyska förebilder.

Frändefolket i Aiboland

Från sångfesterna och deras förebilder i Estland är det naturligt att nämna de spår som kontakterna över Finska viken också har satt i Kalendrarna. Om frändefolksideologin och frändefolksromantiken var stark på finskt håll i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet fanns det på finlandssvenskt håll en motsvarande, men blygsammare vurm för frändefolken i de svensktalande delarna av Estland. Liksom det finsknationella uppvaknandet sökte sin inspiration och sina rötter i Karelen var det många svenskspråkiga språkforskare, folklorister och förkunnare som kring sekelskiftet och i början av 1900-talet sökte sig till de svenskspråkiga bosättningarna i nordvästra Estland, där det sedan gammalt funnits en svensktalande befolkning i det som estlandssvenskarna själva kallar Aiboland, vilket är estlandssvenska för ”öboarnas land”, eller ”öboland”. Ofta personer med anknytning till SFV. Resultaten kan ses i flera artiklar, framför allt före kriget (Kalendrarna 1930, 1935 och 1942), men också därefter, till exempel 1981, då folkmusikforskaren **Ann-Mari Häggman** under rubriken ”Och hela byn blev tom” beskriver den resa hon 1980 (alltså ännu Sovjettid) gjorde tillsammans med språkvetaren och författaren **Lars Huldén**, för att samla in folkloristiska traditioner och lokal dialekt bland ”öbofolket” (Kalendern 1981). Och apropå frändefolksromantik: ett utmärkt exempel på lyrik av det patosfyllda slaget är Arvid Mörnes dikt i Kalendern 1929, med titeln ”Sång i Ajboland”. Redan inledningsorden anger tonen: ”Vi äro de sista germanerna”.

Den första artikeln om frändefolket i Estland ingår faktiskt redan i Kalendern 1894, skriven av Uno Stadius under rubriken ”Spillror af svenskt forntidslif. Några reseanteckningar från Vormsö i Estland”. En fascinerande beskriv-

ning av befolkningen på ön, med dess seder och vanor, inkluderande fotografier och exempel på visor och ordspråk på Vormsösvenska. Stadius sätt att beskriva livet på den lilla ön kunde likaväl ha varit en beskrivning av infödingar på Nya Guinea, så exotiska ter sig människorna för honom. Han berättar bland annat som bevis på allmogens vidskepelse hur han fick lova att inte längre gå ner i potatiskällaren (dit han gick för att byta plåtar i sin kamera) eftersom ”det står i bibeln att alla mörkrets gärningar äro onda”. Religiositeten på ön var stark, och dessutom hade kolera nyligen utbrutit i Estland och Stadius misstänktes för att vara utsänd av ryssarna för att sprida kolera, vilket de trodde han gjorde med sin maskin, det vill säga kameran.

De förhatliga finlandismerna

Om svenskan på Vormsö och i det övriga Aiboland var exotisk, och i sin ålderdomlighet en guldgruva för språkforskare, handlade diskussionen i det framväxande Svenskfinland i början av 1900-talet väldigt långt om att skapa en standardsvensk språknorm som skulle skilja sig så lite som möjligt från svenskan i Sverige. En del av den finlandssvenska mobiliseringen under 1900-talets första decennier handlade därför om en framväxande språkvård, och ambitionen att förenhetliga den både talade och skrivna svenskan i Finland, och att bli kvitt de förhatliga finlandismerna. Också detta syns i Kalenderns årgångar från den tiden.

De kanske intressantaste artiklarna skrivs av **Hugo Bergroth**, senare känd som den finlandssvenska språkvårdens nestor, framför allt med boken *Högsvenska* som för generationer finlandssvenskar var en riktgivande norm, från den första upplagan 1918 till de sista upplagorna under 1960-talet (då med **Björn Pettersson** som medförfattare; Bergroth var sedan länge avliden). Och ja, även jag hann som elev i läroverket uppleva Bergroths bibel. Men det är alltså i Kalendern han under signaturen -r- först formulerar sina pekpinningar, framför allt i en serie på fyra artiklar under rubriken ”Skriv ditt svenska modersmål riktigt!” åren 1910–1913 (det sista året ändrat till ”Bruka ditt svenska modersmål riktigt”). Den första artikeln skrev han redan i Kalendern 1901, under rubriken ”Ett par ord om vår rättstafning”. Det rådde ju vid den tiden stor oenighet kring stavningen, något som åtminstone delvis löstes genom den stora stavningsreformen 1906.

Den här jakten på finlandismer i svenskan fortsatte ännu några decennier, och jag noterar till exempel i Kalendrarna 1945 och 1951 ett bekant namn,

Einar Strandberg, som även han ondgjorde sig över finlandssvenskans egenheter. Han var nämligen min modersmållärare i Lärkan i början av 1960-talet. Han var då kring 60 år, och en tämligen barsk och bestämd herre. Strandberg ger i Kalendern 1945 under rubriken ”Egendomligheter i finlandssvenskan” i Bergroths efterföljd exempel på vikten av att bli av med finlandismerna. Hur främmande känns inte hans förhoppning i dag: ”varje finlandism som försvinner, är en språklig vinning, ett steg mot en vackrare och renare svenska”. Men visst blev också jag påverkad i min syn på vad som är god svenska. Pekpinnarna känns fortfarande, 60 år senare.

Det är först på 1960-talet det börjar svänga, och till exempel Kalendern 1969 har flera texter skrivna på dialekt (även om inslag på dialekt förvisso alltid förekommit i Kalendern; den första redan i den första Kalendern från 1886: ”Åm tåm tri brödrena, drakana å häksan”, en folksaga upptecknad i Pyttis). Och 1971 skriver **Bror Åkerblom** entusiastiskt om ”Att skriva på bygdemål”, med de öst-erbottniska byrallorna som exempel. Ett par år senare, 1973, är hela Kalenderns tema folkkultur, som en återspeglings av de attitydförändringar som småningom börjar ske, även om man i det numret inte har något bidrag med direkt anknytning till språket.

Litteratur och annan konst

Skönlitterära texter, som självfallet också varit centrala för upprätthållandet av det svenska språket, har nästan alltid funnits i Kalendern, även om mängden varierat. Under de första tiderna ingår de nästan alltid, och i nästan alla genrer: dikter, korta prosatexter, noveller, berättelser, och till och med hela pjäser. Bland författarna finns många av sin tids kändaste namn, främst finlandssvenska. Innehållet i texterna återspeglar givetvis sin tid, till exempel det nationella patoset i texter kring ofärdsåren, inbördeskriget och våra senaste krig.

Med tiden minskar de skönlitterära bidragen, och saknas tidvis helt, för att sedan återkomma i slutet av 1980-talet, nu i form av de vinnande bidragen i SFV:s Arvid Mörne-tävling för personer under 30, vartannat år dikter och vartannat år noveller. Men också de föll småningom bort, sedan de började ges ut i bokform. Detsamma gäller den något yngre **Solveig von Schoultz**-tävlingen, för skribenter över 30 år.

Däremot förekommer det ofta artiklar om olika författare och deras böcker, och ju närmare vi kommer vår tid allt oftare översikter och analyser av finlands-

svensk litteratur, till exempel 1958, 1959, 1967, 1982, 1987, 1988, 1990 och 2000. Bland enskilda skribenter under de senaste åren noterar man till exempel den flitiga läraren **Tove Fagerholm**, som skrivit flera artiklar kring olika författare. En liknande utveckling ser vi när det gäller teater (se till exempel Kalendrarna 1961, 1967, 1978, 1996 och 2002) och bildkonst (1960, 1982, 2001 och 2010 – den sistnämnda med temat arkitektur).

Finlandssvenska framtidsstrategier

Vi har redan ovan sett många exempel på den återkommande oron över den svenskspråkiga befolkningens framtid. Rädslan för att den framväxande nationen skulle bli en nation på endast ett språk var ju inte enbart inbillad utan i högsta grad reell, framför allt i början av seklet. Men också senare var oron stor, framför allt i form av fortgående förfinskning av de svenska bosättningsområdena, främst längs sydkusten. Eller ”den svenska jorden”, det uttryck av Arvid Mörne som för lång tid blev en känsloladdad symbol för strävan att hålla kvar svensk jord i svenska händer, framför allt i Nyland. I Kalendern 1963 skriver till exempel redaktören **Frank Jernström** artikeln ”Faller Nyland i bitar?”, om hur det svenska Nyland splittras av den snabba tillväxten i huvudstadsregionen (Kalendern 1963, 17–25).

Det här är en tematik som allt oftare återkommer, framför allt från 1970-talet framåt. Den finlandssvenska högskolepolitiken går på högvarv och den öst-erbottniska regionalismen växer sig starkare, med den så kallade hurrarrörelsen i spetsen. Det leder till många och intensiva finlandssvenska så kallade framtidsdebatter, vilket också syns i Kalendern, där temablock kring framtidsmatiken ofta återkommer, vanligen med anledning av olika större seminarier och sammankomster.

Ett tidigt exempel är Kalendern 1967, där samtliga artiklar på sammanlagt 132 sidor pejar olika delar av det finlandssvenska samhället, och utgör material från en festskrift samma år utgiven av SFV till 50-årsminnet av Finlands självständighet, med titeln *Finlandssvensk odling 1917–1967*. Bland artiklarna finns genomgångar av finlandssvensk befolkningsstatistik, det finlandssvenska skolväsendet, den svenskspråkiga tidningspressen, teater- och musiklivet samt litteraturen, köpmän och andelsverksamhet samt tankar kring finlandssvenskarnas framtid, samtliga skrivna av sakkunniga på respektive område. Den inledande artikeln, ”Samling och självhävdelse”, av **Kurt Antell**, bland annat långvarig ordförande

för Svenska Finlands folkting, är en utmärkt sammanfattning av den finlandssvenska samlingsrörelsens uppkomst och utveckling (Kalendern 1967, 7–20; jfr Cavonius 1982, 225). Antell hade också en inledande artikel i Kalendern några år tidigare, med rubriken ”Det väsentliga”. En på kornet tagen samtidsanalys som kunde vara skriven också i dag (Kalendern 1961, 5–8).

I Kalendern 1979 ingår ett block med artiklar kring temat ”Inför 80-talet”, där skribenterna ur olika synvinklar analyserar framtidsperspektiven. Den ökande aktivismen bland etniska minoriteter på olika håll i världen kommenteras av tidigare Hankenrektorn Ilmari Hustich, medan dåvarande SFP-ordföranden och undervisningsministern **Pär Stenbäck** bidrar med artikeln ”Helsvenska enheter får ökad betydelse”, där han kommenterar samma tendenser i form av den svenskhetsväckelse som börjat spira i Svenskfinland, även om han har ”svårt att tro att dessa strömningar skulle få fäste bland finlandssvenskarna” eftersom dessa ”som en del av det runebergiska tvåspråkiga Finlands folk förblir sannolikt oberörda”. Men resonerar han, just för att vi lever i alltmer finskspråkiga miljöer blir de helsvenska institutionerna och kärnområdena desto viktigare (Kalendern 1979, 71–82).

En tidig formulering, således, av betydelsen av det som en bit in på 2000-talet började kallas svenska rum. Några år senare, i Kalendern 1982, som samtidigt var ett jubileumsnummer för SFV:s 100-årsjubileum, finns en serie artiklar som ur olika synvinklar beskriver det svenska Finland under 100 år, inlett av **Kristian Gestrins** festtal. Ett par år senare analyserar demografen **Fjalar Finnäs** med illustrativa tabeller och grafer ”Svenskfinland igår, idag och imorgon” (Kalendern 1984, 31–38). Följande årgång har ett helt tema på 50 sidor kring ”Finlandssvenskheten i det finländska samhället”, med material från Helsingfors universitets Studia Generalia-serie (Kalendern 1985), och ett år senare firar man Kalenderns 100 år med temat ”På väg mot år 2000”, med 22 korta inlägg från olika områden (hela Kalendern är nämligen trots jubileet ganska tunn), och inlett av Gösta Cavonius korta exposé ”SFV:s kalender – en 100-årig folkskrift”. Av inläggen fäster man sig speciellt vid de texter som berör olika aspekter av finlandssvensk strategi: *HBL*:s chefredaktör och tidigare SFP-ordföranden **Jan-Magnus Janssons** ”Finlandssvenskarnas dubbla strategi”, Christoffer Grönholms ”Skapa visioner som ökar tilliten”, Kulturfondsordföranden **Levi Ulfvens** ”Vi behöver en övergripande finlandssvensk strategi” och dåvarande SFP-ordföranden och justitieministern **Christoffer Taxells** ”Enspråkiga lösningar

ger tvåspråkig service”, som torde vara en av de första gångerna Taxell formulerar sin senare så omtalade paradox (Kalendern 1986).

Följande gång de finlandssvenska framtidsfrågorna ägnas ett helt nummer är Kalendern 2001, där sju forskare ”ringar in olika fenomen som är viktiga för den finlandssvenska kulturens fortlevnad, med den finlandssvenska glesbygden och dess lösningar som gemensam röd tråd”, som kalenderredaktören Christoffer Grönholm uttrycker det i sin ledare. Bland artiklarna noterar jag speciellt sociologen **Kjell Herberts** artikel ”Språkliga strategier i tvåspråkiga familjer” och Fjalar Finnäs ”Elevutvecklingen och lärarbehovet i den finlandssvenska skolan” (Kalendern 2001).

Två år senare återkommer man med ett helt temanummer kallat ”Historien om Svenskfinland”, där ”skapelsen Svenskfinlands tillblivelse, utveckling och anatomi är ledmotivet”, för att citera Christoffer Grönholms ledartext (Kalendern 2003). Han konstaterar att tongångarna nu är mera pessimistiska än de var bara två år tidigare, i Kalendern 2001. Fyra av artiklarna bär etnologen **Bo Lönnqvists** signatur. Av artiklarna har Christoffer Grönholm förutom ledaren skrivit två, journalisten och kulturarbetaren **Maj-Britt Höglund** och folkbildaren **Matts Granö** vardera en. Av de sistnämnda hade en ingått redan i Kalendern 1997 (”Svenskfinlands tillblivelse”), medan samtliga fyra ingick också i forskarantologin *Gränsfolkets barn* (Åström med flera 2001). Som jag konstaterade i Kalendern 2011 är hela detta nummer av Kalendern såtillvida avvikande att ansatsen, till skillnad från det som vanligen präglade Kalendrarna, är ambivalent och rentav ironisk till det man beskriver som konstruktionen Svenskfinland. En mer sammanhållen analys av den tematiken kan man läsa i ovannämnda antologi.

Redan två år senare, i Kalendern 2005, är tongången mindre ironisk, med temat ”Finlandssvenska symboler”, med inlägg från ett seminarium anordnat av SFV. Bland innehållet vill jag här lyfta fram litteraturvetaren **Clas Zilliacus** artikel om ”Martallens stam. Historien om ett litterärt träd”, historikern **Nils-Erik Villstrands** ”Den rödgula flaggan, en symbol som enat och splittrat” och Ann-Mari Häggmans ”Symboler i den finlandssvenska musikens värld”.

Låt mig avsluta detta resonemang med ett tidigt exempel på medveten finlandssvensk symbolproduktion, eller snarare produktion av traditioner och sedvänjor: en artikel från 1936 som i detalj redogör för stjärngossespelen inför jul. En illustrerad beskrivning av **J. L. Birck** med både texter och noter som

säkerligen av många lärare, och under lång tid, har använts som modell för skolans julfester (Kalendern 1936, 123–137).

Om redigeringen av Kalendrarna

Några ord om redigeringen av Kalendern kan säkert vara på sin plats. Det nämndes redan att anspråkslösheten länge var en dygd, och att redigeringen länge var närmast ett enmansjobb, med långvariga redaktionssekreterare: Petrus Nordmann (1887–1916), Einar Pontán (1919–1923), Evert Ekroth (1929–1960) och Ragnar Mannil (1961–1973). Även om dessa aldrig varit helt ensamma (Nordmann hade till exempel de första åren Viktor Öhberg vid sin sida) är det ändå dessa fyra som under lång tid gav Kalendern dess profil, i sammanlagt 86 år. Senare smånigom biträdda av en redaktionskommitté, från 1977 kompletterad med en redaktionssekreterare (Cavonius 1982, 214).

Det innebar samtidigt att redigeringen av Kalendern blev mer professionell, och skött av yrkesjournalister. Alf Snellman skötte uppdraget 1977–1987 och efterträddes 1989–2009 av Olle Spring, också han journalist, varefter SFV:s redaktör Rabbe Sandelin tillträdde, för att följas av Christine Skogman. Den här ökade professionaliseringen märks också i Kalendern, i både innehåll och utformning. Något som givetvis sker parallellt med övriga förändringar i samhället, bland annat en allt högre utbildningsnivå och därmed ökad professionalitet också på de flesta övriga samhällsområden, inte minst inom konsten. Det gör att fokus med tiden förskjuts från att beskriva olika enskilda konstnärer, verk och miljöer till att handla mer om situationen på och utvecklingen inom respektive konstområde.

Men även om professionaliseringen med tiden har tilltagit kan det vara bra att påminna också om det behov av frivilligt arbete som alltid finns. En vacker beskrivning av det starka engagemang som tidigare funnits runtom i svenskbygderna ges 1963 av Kalenderns långvariga redaktör Evert Ekroth, i hans inledande artikel, ”Frivilliga säningsmän”. Han skriver att han av den dåvarande redaktören Mannil ombads skriva om det som berett honom ”riktigt stor glädje” i det fria folkbildningsarbetet: ”Ju mer funktionerna i samhällslivet specialiseras, i desto större omfattning skall också det fria kulturarbetet ledas av fackmän. En fåtalig befolkningsgrupp, som är hänvisad till sig själv för att trygga sitt fortbestånd, kommer alltså att ha behov av frivilliga säningsmän på den andliga odlingens tegar.” (Kalendern 1963, 5–9). En annan intressant beskrivning av dem som i slutet av 1800-talet bar upp arbetet på fältet är Gunnar Mårtensons

artikel ”En idealist i SFV:s led”, från 1972, där han tecknar ett färgstarkt porträtt av Gustaf Adolf Åberg från Helsinge, en man som tydligen hade både ”kritisk blick och vass penna” (Kalendern 1972, 33–41).

De senaste decennierna

Under de senaste decennierna sker tydliga förändringar i Kalenderns profil. Förutom att de återspeglar förändringar i samhället sammanhänger de förmodligen också med förändringar i SFV:s ledning. Men ser till exempel tydligt att den nya kanslichefen Christoffer Grönholm från 1991 med sin personlighet satte sin prägel både på Kalenderns innehåll och dess utformning. Nu inträder en period med satsningar på uttalade temanummer, av vilka många förefaller att ha legat kanslichefen varmt om hjärtat. Han var uppenbarligen medveten om att temanumren inte föll alla på läppen, eftersom han efter några årgångar i förordet till Kalendern 1995 konstaterar att de som vill ha mera bredd ännu ”får ge sig till tåls en tid”. Och det fick de göra ännu ett bra tag eftersom temanumren fortsatte så länge Grönholm var kanslichef och formell chefredaktör, till och med Kalendern 2009.

Bland de temanummer som kom ut under Grönholms tid, och tydligt återspeglade hans mångsidiga intressen, kan man nämna temanumren kring Topelius (1991); Folkbildning och vetenskap (1993); Skämtpressen (1995); Revy och rockmusik (1996); återigen Topelius (1997); Tro och religion (1998); Vikingarna (1999, där Grönholm entusiastiskt i förordet talar om att det är ”dags för ett paradigmskifte”, och en ”renässans”, i vår syn på vikingarnas roll i historien); Deckare (2000); Svenskfinland (2003); Skutornas återkomst (2004, som i sin helhet kretsade kring gamla träskutor, med SFV:s starka engagemang i renoveringen av s/y *Hoppet* som ledstjärna); Finlandssvenska symboler (2005); Östersjön (2008) och Bildkonst (2009). Imponerande mångsidigt, måste man säga.

Efter Grönholms egid, som på grund av sjukdom och hans förtidiga bortgång bröts alltför tidigt, inträder från 2010–2011 en ny period inte bara i SFV:s verksamhet utan också i Kalendern. De uttalade temanumren föll bort, samtidigt som Kalendern och dess innehåll gradvis knyts allt närmare SFV:s egen verksamhet. Det senare genom att artiklarna i allt högre grad är direkt kopplade till verksamheten inom SFV:s olika sektorer, till exempel i form av föredrag och annat material från olika seminarier som SFV anordnat, eller att man direkt återpublicerar material (låt vara redigerat) som funnits på andra plattformar, såsom SFV:s webbplats *Lärorikt*.

Det här samtidigt som andelen artiklar långsamt minskar i förhållande till de två andra centrala blocken, det vill säga minnesrunorna och det interna SFV-materialet i form av verksamhetsberättelser, listor över olika fonder och dylikt. Först så att det sistnämnda materialet började stå för halva innehållet, och de senaste åren så att det har uppgått till hela 2/3 av innehållet, fördelat ganska jämnt på 1/3 artiklar, 1/3 minnesrunor och 1/3 verksamhetsberättelser och dylikt.

Samtidigt har Kalendern också till det yttre blivit alltmer strömlinjeformad, med smakfull layout, fina bilder och mycket färg. En utveckling som präglat också SFV:s övriga publikationer, framför allt *Svenskbygdens* efterföljare *SFV-magasinet*, som hela tiden varit påfallande glassig. Det undandrar sig min bedömning hur diskussionerna kring Kalenderns innehåll och yttre har gått under åren, men där Kalendern under tidigare perioder var ett enmansverk har det redaktionella ansvaret i allt högre grad fördelats på flera personer, samtidigt som SFV:s ledning helt tydligt också velat sätta sin prägel på det, till exempel genom synliga ledartexter.

Att det tidvis rått en viss osäkerhet om hur Kalendern ska utvecklas märks i att man rentav vågade peta på själva namnet, *SFV-kalendern*, och under några år experimenterade med att lyfta upp begreppet Årsbok, i jämbredd med eller rentav före och större än Kalender. Sedan 2020 har det traditionella Kalender emellertid åter varit årsbokens huvudrubrik.

Hur ska man då förhålla sig till att detta är den sista Kalendern? Och att SFV därmed sätter punkt för en 140-årig obruten tradition (med undantag av året 1976, då Kalendern av någon orsak uteblev). Vill man vara exakt, och fortsätta den räkneoperation som gjordes först av Olle Spring 2006 och därefter av under-tecknad 2011, så utgör samlingen Kalendrar sedan 1886 en imponerande rad i bokhyllan på sammanlagt 166,5 cm, med sammanlagt 27 832 sidor, vilket i snitt innebär nästan exakt 200 sidor per Kalender. En imponerande samling ackumulerad folkbildning, låt vara att verksamhetsberättelser och annat kalendariskt material under de senaste decennierna stått för en ökande andel.

Om man ser till Kalenderns ursprungliga funktion, att verka ”för den allmänna folkbildningens höjande”, kan man givetvis konstatera att den småningom för-lorade i betydelse, i takt med ökad utbildningsnivå. En utveckling som ju långt berör också moderorganisationen SFV, och dess ursprungliga syfte. Vad återstår alltså egentligen av missionen från SFV:s och Kalenderns första tider? Den grundläggande utbildningen är en sak för stat och kommun, medan spridningen

av senaste nytt inom vetenskap och forskning sker genom andra och effekti-vare kanaler. I brant förkortning vill jag hävda att de återstående uppgifterna är två, bägge viktiga redan från begynnelsen. För det första den fria bildningen, vars betydelse inte alls har minskat, snarare tvärtom. I en situation där stats-makten stegvis monterar ner hela den fria bildningssektorn har SFV minsann en uppgift. Och för det andra arbetet för det svenska Finlands fortlevnad. Som språk är svenskan i Finland inte hotad, vår formella ställning är relativt stark och vi har våra fonder och stiftelser. Men den övergripande bilden av och tron på ett gemensamt Svenskfinland, den är allt bräckligare. Det finlandssvenska perspektivet inom forskningen är långtifrån självklart och den tidigare gemensamma medieverkligheten i form av tidningar, radio och tv har nästan försvunnit. Att upprätthålla känslan för och tron på det vi har gemensamt var en av drivkrafterna när det begav sig – men var är den lågan i dag? Att enbart förvalta är inte nog.

Minnesrunorna – ”detta sista finlandssvenska rum”

Även om fokus här legat på Kalendrarnas folkbildande funktion måste några avslutande ord ändå sägas om den alldeles speciella kategorin av artiklar som alltid funnits med, det vill säga minnesskrifter och nekrologer, eller minnesrunor som de vanligen kallats. Inte bara för att jag knappast är ensam om att tycka speci-ellt mycket om dem utan också för att de antagligen på sikt visar sig bli Kalen-drarnas mest bestående material. ”Detta sista finlandssvenska rum”, för att citera Olle Spring i Kalendern 2006. Han nämner där **Juni Grönholms** förteckning i Kalendern 1999, enligt vilken sammanlagt 1 537 personer då hade hedrats med en minnesruna, och att han fram till och med 2006 räknade till ytterligare 169 minnesrunor, vilket gör sammanlagt 1 706 minnesrunor (Spring 2006, 17). Och efter det, åren 2007–2025, räknar jag till ytterligare 421 minnesrunor, vilket innebär att det sedan 1886 har publicerats sammanlagt 2 127 minnesrunor. I snitt alltså ungefär 15 runor per år. Ser man enbart på de senaste 20 åren har antalet varit klart högre, och väldigt konstant, med ett genomsnitt på 22 stycken.

Ser man på minnesrunorna över tid ser man tydliga förändringar, såväl i antal och stil som i redaktionens sätt att lyfta fram dem. Mest iögonenfallande är kanske tioårsperioden från mitten av 1960-talet till mitten av 1970-talet, då nekrologerna var väldigt korta, av typen biografiska notiser. Efter det fick minnesrunorna igen en mer framskjuten plats, för att under det senaste decenniet stå för ungefär en tredjedel av innehållet i Kalendrarna. Den här tendensen märks också i våra

dagstidningar, där nekrologerna både har ökat i antal och fått mer utrymme. Intressant, och i mitt tycke delvis problematiskt, är att de allt oftare skrivs också av nära anhöriga. När det gäller nekrologskrivandet som genre och stilart ingick i Kalendern år 2020 en utmärkt artikel av **Ralf Friberg**, en av våra flitigaste nekrologskribenter. Fint därför att han i denna sista Kalender själv blir föremål för en minnesskrift.

Sedan många år har SFV också lagt ut minnesrunor på webbplatsen *minnesrunor.fi*. Där har man lagt ut inte bara minnesrunor från Kalendrarna utan också andra minnesrunor i digital form, till exempel sådana som publicerats på annan plats. Där finns i dag (20.4.2026) 2 188 namn, varav en stor del är sådana som inte är digitaliserade men som kan beställas som avskrifter, varefter de sätts upp på webbplatsen.

LITTERATUR

Ahlskog, Jonas (red.): *Människans allsidiga utveckling. Essäer om bildningens betydelse i tjugoförsta århundradet*. SFV 2021.

Andersson, Otto: *Finlandssvenska musikfester under femtio år*. Åbo 1947.

Barck, P. O.: *Arvid Mörne och sekelskiftets Finland*. Helsingfors 1953.

Cavonius, Gösta: *Tanke och gärning. SFV 1882–1982*. SFV:s förlag, Borgå 1982.

Cavonius, Gösta: *Få böcker har lästs så flitigt. SFV:s kalender – en 100-årig folkskrift*. SFV-kalendern 1986 (omtryckt i Kalendern 2006).

Engman, Max: *Språkfrågan. Finlandssvenskhetens uppkomst 1812–1922*. SLS/Atlantis 2016.

Granö, Matts & Wallén, Björn: *Bli något eller någon? En finlandssvensk folkbildningsodysse*. Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner, volym 167. Helsingfors 2003.

Lundberg, Ulla-Lena: *Lyser och lågar*. Förlaget. Helsingfors 2022.

Meinander, Henrik: *Nationalstaten, Finlands svenskhet 1922–2015*. SLS/Atlantis 2016.

Pontán, Einar: *Svenska Folkskolans Vänner. 75 års historik*. SFV-Kalendern 1957.

Rosenberg, Thomas: *SFV-Kalendern 125 år*. SFV-kalendern 2011.

SFV-Kalendern, samtliga årgångar 1886–2025 (utom 1888, 1891 och 1992).

Spring, Olle: *Årsboken som blev en symbol*. SFV-kalendern 2006.

Tikkanen, Märta: *Emma & Uno – visst var det kärlek*. 2011 (2010).

Åström, A-M. & Lönnqvist, B. & Lindqvist, Y. (red.): *Gränsfolkets barn. Finlandssvensk marginalitet och självhävande i kulturanalytiskt perspektiv*. Helsingfors 2001.

Thomas Rosenberg

Thomas Rosenberg (f. 1953) är till utbildningen sociolog, men har under merparten av sitt liv verkat som fri forskare, skriftställare och kolumnist med tonvikt på samtidsanalys och finlandssvenska frågor. Som fackboksförfattare under senare år har han främst varit inriktad på lokalhistoria. FOTO: PEIK HENRICHSSON

FOTO: THOMAS ROSENBERG

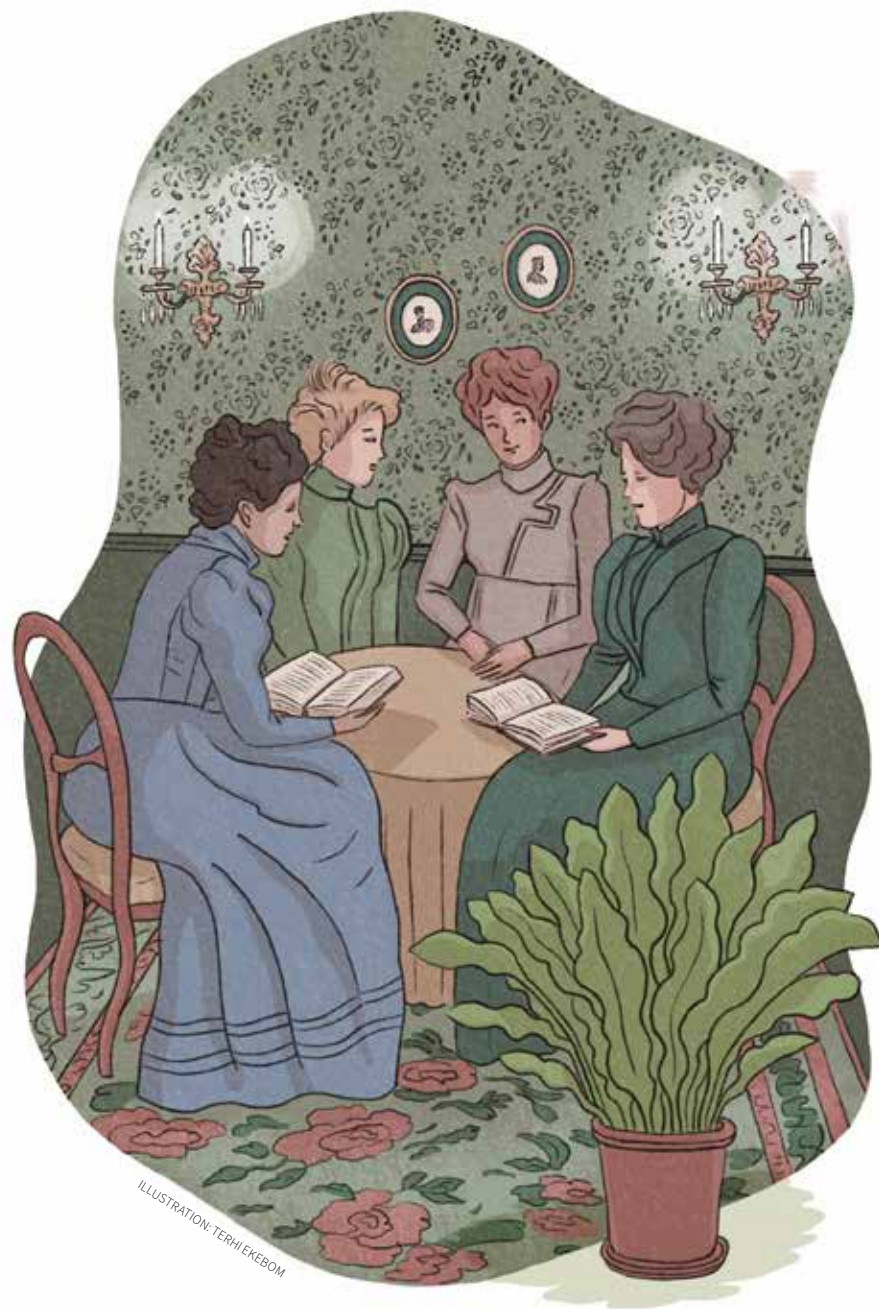
SFV-KALENDERN 1886–2026

Bildningens behov av folk

Att bildning behövs är man oftast rätt enig om. Bland antikens greker kallades det *paideia* – en sorts allmänbildning som fria män behövde för att ansvarsfullt styra statsstaten. Under den europeiska medeltiden följdes främst bibelns ord om det rättrogna livet. Bildningen skulle handla om *imago dei*, att leva med Kristus som förebild. Med början från tidig modern tid uppvisas större variation kring den önskvärda bildningens innehåll: allt från nyhumanismens vurmande för latin och romersk talkonst till folkrörelsernas handfasta bildning kring nationell identitet, jordbruksmetoder och fackföreningskunskap. Fram till modern tid var bildningen så gott som alltid enbart till för eliten, oftast män. Inom folkrörelserna var däremot målgruppen självskrivna som den grupp av bönder, arbetare och allmog som rörelserna grundats för. Grovt taget kan man säga att bildningens innehåll genom idéhistorien varierat som funktion av målgruppens behov, och att det varit förhållandevis klart vem målgruppen är.

Bildningen behöver folk lika mycket som folket behöver bildning. Varför? För att enbart idén om folket, alltså målgruppen, skapar avgränsningar för den önskvärda bildningens innehåll. Det här visas med största tydlighet i de eldfångda diskussionerna om kulturkanon som förts i många europeiska länder, och allra senast i vårt västra grannland. Kommittén En kulturkanon för Sverige lämnade i höstas in sitt slutbetänkande utgående från den svenska regeringens beställning av ett ”levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering.” Förslaget innehöll inte enbart konstnärliga och litterära produkter, utan också verk inom politik, juridik, ekonomi, religion och naturvetenskap. Med andra ord omfattade det ett mycket brett bildningsinnehåll. Hur avgörs då vad som hör till kulturkanon? Svaret beror på vår idé om målgruppen, det svenska folket som bildningen är till fromma. Inkludering i all ära, men ingen

kulturkanon utan exkludering. Enbart genom att dra gränser avgörs om mumin-trollen men inte Arne Alligator hör till Sveriges (utvidgade) kulturkanon.

Kan man skipa idén om folket och i stället motivera bildningsinnehåll som avgörande för demokratin? Retoriskt låter det sig göras. De senaste decenniernas bildningsdiskussion i Norden har främst tematiserat bildning som demokratins försvar snarare än som ett specifikt folks behov. Problemet är bara att kärnan i begreppet demokrati är folket. Som bekant härstammar begreppet från sammanfogningen av två grekiska ord: *demos*, som betyder 'folk', och *kratia*, som betyder 'styre'. Begreppet demokrati implicerar alltså ett folk som styr. Medan det finns många vedertagna teorier inom statsvetenskapen om demokratiskt styre, finns det knappt någon enighet alls om hur 'folket som styr' skall förstås. Om demokrati betyder folkstyre, vad konstituerar 'ett folk'? Enligt den amerikanske demokratiforskaren, **Robert A. Dahl**, utgör den här enkla frågan demokratiforskningens största gåta.

Före den moderna demokratins genombrott syftade 'folket' främst på de lägsta samhällsskicken. Följaktligen talade upplysningstidens kanske kändaste politiska filosof, **Charles de Montesquieu**, om nationen och folket som två skilda saker. Nationen representerades av eliten, adeln och prästerskapet, medan folket, *people*, fick finna sig i den förras beslut. Som filosofen **Giorgio Agamben** lyft fram finns en tydlig spänning i det moderna demokratibegreppet: å ena sidan är folket suverän, de som styr, å andra sidan är folket det som styret skall handla om, alltså i betydelsen av de lägsta samhällsklassernas behov. Betydelsen av 'folket' som de fattiga och utstötta lever vidare än i dag, men vår moderna idé om 'folk' har förlorat konnotationen 'underställd'. Det här betyder inte att nationalstatens och rösträttens genombrott satte ordning på hur 'folk' ska förstås. Tvärtom, i stället etableras åtminstone två olika folkidéer som blir avgörande för den demokratiska nationalstaten: folket som antingen politisk eller kulturell gemenskap. Förenklat kan dessa två folkidéer spåras till två centrala tänkare i den europeiska traditionen: **Jean-Jacques Rousseau** och **Johann Gottfried Herder**.

I klassikern *Om samhällsfördraget* (1762) föreställer sig Rousseau ett framtida jämlikt samhälle där folket styr sig själva. Medan lagen inom den absoluta monarkin härrör från kungen, skulle folket nu bli sina egna lagstiftare. Folkstyret förutsätter att människor samlas som kollektiv för att uttrycka gemensam vilja. Dessa människor som samlas kallar Rousseau folket och deras beslut skulle förverkliga *allmänviljan*. Det senare ska inte förväxlas med majoritetens

De senaste decenniernas bildningsdiskussion i Norden har främst tematiserat bildning som demokratins försvar snarare än som ett specifikt folks behov. Problemet är bara att kärnan i begreppet demokrati är folket.

Jonas Ahlskog

vilja, utan är ett beslut som anses bäst för hela kollektivet. Likaledes betecknar inte folket i första hand en specifik etnisk grupp, utan är begreppet för en politisk verksamhet: de som samlas för att stifta sina egna lagar.

Ungefär samtidigt utkommer Herders klassiker, *Abhandlung über den Ursprung der Sprache* (1772). För Herder är folket alltid en specifik grupp med gemensam kultur och språk. Språk, kultur och medvetande är enbart aspekter av en och samma enhet: folksjälén. Nationens kärna hittas inte i statens politiska historia – som dominerats av samhällets övre skikt – utan i folkets sånger och poesi. Nationen och folket existerar som en poetisk verklighet, oberoende av den politiska situationen, oberoende av staten. Språket skapar folket, och folkets medvetande om sig själva är nationen. Språket utgör den oundgängliga grunden för nationalstaten som social och politisk sammanslutning. Att som Finland ha en nationalstat med två språk, två nationer, vore för Herder en logisk omöjlighet.

Den moderna europeiska historien om folk som kulturell och språklig gemenskap är minst sagt konfliktfylld. Om språket är nationens grund, vad räknas som ett språk? Frågan visade sig komplicerad även för Herders eget språk, tyskan. Den nordiska folkhögskolans fader, **N. F. S. Grundtvig**, anammade Herders nationalitetsprinciper med hull och hår – den danska folksjälén odlades i folkhögskolorna lika ivrigt som jordbrukets grödor. Men till Grundtvigs stora förtret hade den kända tyska folkloristen **Jacob Grimm** hävdade att danskan enbart var en tysk dialekt, jämförbar med hessiska. Men om danska är tyska, då betyder det ju också att danskarna är tyskar! Hela det danska folkets existensberättigande som självständig nation sattes i fara, vilket inte var enbart en teoretisk fråga med tanke på Preussens aggressiva expansion under 1800-talet. Grundtvig blev därför oerhört lättad när en ung student vid namn **Rasmus Rask** år 1811 visade att de skandinaviska språken, precis som det gamla isländska språket, hade flera gemensamma drag som inte fanns i det tyska språket. Danskan borde därför betraktas som en särskild del av de nordiska språken och inte som en tysk dialekt. Danmarks legitimitet var räddad.

Den stora utmaningen är att formulera ett vi som inte exkluderar, utan bjuder in till samtal om hur vi – här och nu – borde tänka om bildningens innehåll.

Jonas Ahlskog

Anekdoten ter sig komisk i dagens mångspråkiga och mångkulturella europeiska verklighet. Men tanken om folket som en tydligt avgränsbar språklig och kulturell enhet är långt ifrån död. Att folket har en fast identitet med tillhörande kultur och språk, och att denna identitet hotas av andra folks inflyttning, är själva grundbulten i den nationalistiska populism som spridit sig som en löpeld under senaste decennier runtom i Europa. Därför har också många av samtidens kulturkanonprojekt, även det svenska, kritiserats för att gå den nationella populismens ärenden – hur 'vidgad' kanon man än tänker sig. Till sist blir det ändå en fråga om vad och vem som platsar inuti den folkliga gemenskapen, och vad och vem som lämnas utanför.

Vi behöver mera Rousseau och mindre Herder då vi betänker bildningens behov av folk. Alternativet till den språkligt och kulturellt sammanfogade nationella gemenskapen kallas ibland författningspatriotism, eller medborgerlig patriotism, om man vill betona lojalitet med den demokratiska gemenskapen snarare än författningens principer. Grundidén är att den politiska lojalitet och solidaritet som moderna samhällen kräver inte behöver bygga på gemensam kultur, religion och språk. I stället är gemenskapen, liksom Rousseau tänkte sig, ett politiskt begrepp: den utgår från lojaliteten med politiska principer om demokrati och rättigheter som kommer till uttryck i statsförfattningen. Det gemensamma 'vi:et' betecknar då inte en kulturell grupp: 'vi som är svenskar, finnar, danskar, etcetera', utan en politisk gemenskap: 'vi som tror på demokratin och rättsstaten.' Medlemskapet i den politiska gemenskapen är – till skillnad från den medfödda kulturella identiteten – öppen men inte villkorlös. Man får bli medlem om man är villig att ta till sig det bildningsinnehåll som författningen inkluderar – ett innehåll som även infödingarna måste bli påminda om. Den stora skillnaden mot den nationalistiska folkidén är att den politiska gemenskapen inte behöver föregås av kulturell gemenskap på livets alla områden. Snarare är gemenskapens ramar förhandlingsbara eftersom demokratin innehåll aldrig kan vara slutgiltigt givet.

Kan vi då kasta den kulturella folkidén i historiens soptunna? Om det bara vore så enkelt. Författningarnas principer är inte universella utan i sin tur produkter av historia och kultur. Med andra ord, vi kan tänka oss folket som enbart ett politiskt begrepp, men de politiska principerna erhåller legitimitet bara om de uppfattas som meningsfulla för människor vid en specifik tid och plats. Den brittiska filosofen **Bernard Williams** använde uttrycket *now and around here* för att beskriva hur etiska och politiska begrepp alltid är historiskt situerade. Vi uppfattar dem som legitima eftersom de är förankrade i en delad historisk och kulturell verklighet, inte för att de ger sken av universella principer. Vår uppfattning om demokrati och rättsstat är ofrånkomligt bunden till en europeisk historia av politiska revolutioner och reformer för att skilja åt kyrka och stat. Det går inte att tänka bort historien och enbart fokusera på de politiska principerna, eftersom principerna låter sig förstås enbart som historiska produkter.

Bildningen behöver alltså alltid folk också i kulturell bemärkelse. Den stora utmaningen är att formulera ett vi som inte exkluderar, utan bjuder in till samtal om hur vi – här och nu – borde tänka om bildningens innehåll. Det finns inget perspektiv från ingenstans, bortom historisk tid och plats, som visar vad som är viktigt för alla gemenskaper. Den som tar demokratin på allvar måste också ta frågan om gemenskapens principer på allvar – våga tala om 'vi' – annars kan man aldrig avgöra vilka beslut som främjar gemenskapens bästa. Ett demokratiskt 'vi' är en öppen och förhandlingsbar gemenskap – 'vi som vill leva här tillsammans', *now and around here*.

Jonas Ahlskog

Jonas Ahlskog är universitetslektor i historia vid Åbo Akademi och ordförande för Folkets Bildningsförbund r.f. Jonas är intresserad av bildningsidén eftersom den handlar om att tänka igenom vad vi är och vad vi vill bli. Speciellt är han intresserad av frågor om hur det fria bildningsarbetet kan förändra vår självförståelse och därigenom samhället i stort. FOTO: PIA PETTERSSON

Folkhögskolan i Skandinavien

Redaktionens kommentar

I den första SFV-kalendern möter vi 1886 en ung och entusiastisk folkbildare i K. J. Hagfors (1860–1939) artikel om folkhögskolväsendets framväxt på våra nordliga breddgrader. Hagfors lyfter fram folkhögskolan som en avgörande kraft för folkbildningen, och betonar att skolorna ska ge mognad genom att förena praktisk nytta med humanistiska ideal. Bildningsidealet är brett, insikten om bildningens immateriella värden är osviklig. Textens språkdräkt har varsamt moderniserats.

Den allmänna folkupplysningen är det ädlaste arbete som någonsin utövats, och ett barn av protestantismen. Luther påvisade människornas jämlikhet genom deras eviga ursprung, på vilket följde att var och en var ansvarig för sina gärningar inför den högste. Därmed tillkom även alla rättigheten att erhålla nödig upplysning i livets viktigaste frågor, vilket således var samhällets plikt. Vid otaliga tillfällen inskräppte Luther hos landets styresmän behovet av skolor för barn och ungdom: det var nyttigare för ett rikets välstånd att ha upplysta, kunniga och hederliga medborgare än stora inkomster, starka fästningar och sköna byggnader.

Inte minst Norden, folkfrihetens urgamla hem, har kommit i åtnjutande av reformationens välsignelser särskilt på folkbildningsområde. Kanske en kort redogörelse för de skandinaviska folkhögskolornas uppkomst, riktning och mål därför är av intresse för folkbildningens vänner även på denna sida om Bottenhavet. *)

I.

Danmark är folkhögskolans hemland. Genom tyskarnas vilja att utvidga sitt lands gränser åt alla håll kom tyska och danska intressen i strid med varandra. Det lilla Danmark svävade i fara. Befolkningen i Nordslesvig fick inte använda sitt modersmål i offentliga handlingar och frågan var ”om man skulle lämna sig helt och hållet med tunga, hjärta och hufvud åt tyskarna eller om man skulle stå fast vid vad man lärt, kasta blicken mot norr och suga näring av samma rot som folket där”.

Vid en storsamling den 4 juli 1844, till vilken flera tusen allmogemän sammankom, förklarades att man ”ville blive ved at tale dansk”. Ett antal bönder i Sønderjylland hade ingått förening om en folkhögskolas inrättande. Ty kunskap är makt. Skolan kom till stånd och förlades till Rödning.

Den danske prästen **Grundtvig**, som kan anses som folkhögskolans fader, uppträdde med stor skärpa i tal och skrift mot det gängse dåraktiga latinpluggandet, som gav åt ämbetsmännen ”romerskt förstånd på hela världen, men åt ingen sunt förstånd på det som ligger oss närmast, på vår egen natur, fäderneslandets alla förhållanden och gemensamma bästa”. Grundtvig framhöll, att den medborgerliga bildningen borde stå på folkets grund och bibringas genom nordisk litteratur och nordisk historia. Det är hos skalderna nordbon lär känna sig själv. I historien och fäderneslandets litteratur skulle alltså ungdomen erhålla upplysning och väckelse.

Skolan i Rödning inrättades i enlighet med Grundtvigs planer ehuru med nödiga inskränkningar. Man engagerade vetenskapligt bildade lärare, utrustade läroanstalten med ett rikt förråd av böcker och kartor, naturföremål med mera. Åt eleverna byggdes ett särskilt hus. På grund av jordbrukarnas önsknings meddelades även undervisning i jordbrukslära.

Den storartade inrättningen kunde dock besökas endast av de mera förmögna. Men på 1850-talet uppstod under ledning av **Kristen Kold** en folkhögskola av mera folklig karaktär, tillgänglig även för de fattigare. Kolds avsikt var mindre att lära sina elever ett bestämt mått kunskaper än att väcka och liva vetgirighet genom att för dem läsa världshistorien och Ingemanns historiska romaner. Tilloppet av elever blev snart mycket stort. Med dem delade Kold måltider och sovrum. Allt var anlagt på en stor yttre enkelhet, vilken Kold ville kompensera genom inre rikedom. På detta sätt vann han stor framgång och nådde sitt mål i oväntat hög grad.

Kolds exempel följdes snart av andra, men den av honom inslagna riktningen har dock sedermera undergått välbehövliga förbättringar. Man har inte nöjt sig med en andlig väckelse, utan även sökt meddela verkliga kunskaper, ”ty det väckta medvetandet måste ha ett innehåll och eleverna måste ha uppgifter att öva sig på”.

Men det var först efter olycksåret 1864, då Danmark i kriget med Tyskland förlorade Slesvig, som folkhögskoleväsendet vann större utveckling. Under läsåret 1883–84 fanns i Danmark 74 folkhögskolor som åtnjöt statsunderstöd. Danmarks liksom Norges flesta folkhögskolor är nämligen privata inrättningar, som erhåller större eller mindre statsunderstöd. Det övervägande flertalet av eleverna (män 67 %, kvinnor 56%) var barn till bönder. Eleverna bo mestadels i skolhuset, där de även erhåller kost.

II.

Från Danmark överfördes folkhögskoletanken snart till Norge, där den första folkhögskolan inrättades år 1864. I Norge mottogs folkhögskolan dock med stort misstroende av pietismen, som föraktar allt världsligt vetande, och som förband sig med högkyrkan för att motarbeta den hatade grundtvigianismen. Men folkhögskolevännernas oförtrutna arbete lyckades besegra motståndet mot den nya läroinrättningen.

Främst bland de norska folkhögskolekämparna står teologiekandidaten **Kristoffer Bruun**, som ytterligare utvecklat Grundtvigs åsikter. På flera ställen i sina skrifter omtalar Bruun folkhögskolans mål:

”Vi vill förhjälpa de unga till mänskligt, humant själsliv och till själsvärdighet. Vi vill lära dem att tänka över livet. Vi vill meddela ungdomen en sammanhängande livsåskådning. Målet kan inte vinnas genom läxor och förhör, utan allena genom den makt som ligger i det talade ordet, ty den lärare, som går på med läxor och förhör, får snart förnimma, att det smyger sig in en makt, som lägger sig kylande emellan honom och hans åhörare.”

Religionsundervisning förekommer varken i de danska eller norska folkhögskolorna, vilket inte betyder att de förhöll sig fientligt eller likgiltigt mot religionen. Tvärtom. Men man tar saken praktiskt. En norsk folkhögskollärare säger så här:

Ryslinge folkhögskola på Fyn var den tredje folkhögskolan i Danmark, instiftad år 1851.

FOTO: SFV:S BILDARKIV

”Vi har inga särskilda religionstimmar, men det går en kristlig upplysning genom vår undervisning och i samma grad vi själva är troende även kristlig tro och anda i den.”

Norge har för närvarande tolv högskolor i verksamhet. Flera av dem är ambulerrande, men olägenheten av ett sådant arrangemang är stort, om än fördelen är att skolan kan verka i vidsträcktare områden.

III.

Av de skandinaviska folkhögskolorna är den svenska yngst. Den första svenska folkhögskolan inrättades 1868 i Östergötland.

Det var tidningen *Aftonbladet* och Nordiska nationalföreningen i Stockholm, som tog upp frågan. Idén mottogs på flera håll med största hänförelse. Genom representationsförändringen år 1866 hade Sveriges bondestånd upphört att finnas till som samhällsklass med särskilda rättigheter och skyldigheter. För att rätt kunna begagna sig av de fördelar denna förändring medförde uppstod hos allmogen behov av högre bildning.

Jordmännen var sålunda ganska tacksam för de nya bildningsanstalterna. Inom få år uppstod flera folkhögskolor efter modell av den första i Östergötland.

En livlig skildring av folkhögskolans uppgift och ändamål ges av **P. Aug. Gödecke**, som varit en av den svenska folkhögskolans ivrigaste förkämpar:

”Hur livligt och varmt än hjärtat klappar för allt heligt, sant, högt och fosterländskt, skulle vi dock blott få en halv uppfostran, om vi ej också ägde sådana kunskaper, att vi kunde finna oss till rätta i det verkliga livet, i fosterlandet, i lagliga förhållanden, i hembygdens naturliga yrken och näringsgrenar.”

Gödecke indelar folkhögskolans undervisningsämnen i två grupper: de humanistiskt-fosterländska och de praktiska ämnena. Den första gruppen omfattar de ämnen som framför allt är ägnade att utveckla och förädla vår personlighet, att väcka vårt hjärta, att utvidga vår andliga synkrets, att göra vårt förstånd klarare, att lära oss tänka mer följdriktigt och att fostra en livlig känsla av våra kristliga, mänskliga och medborgerliga plikter. Dessa ämnen är fosterlandets historia och geografi, modersmålet och statshushållningen.

Den andra gruppen omfattar de kunskapsgrenar som framför allt kommer till användning i det praktiska livet, såsom räknekonst, geometri (uppmätning och kartläggning av åkerfält och ängar, beräkning av kroppar och ytor med mera), linearteckning, naturlära och naturalhistoria samt övningar i skönskrivning och bokhålleri.

Modersmålet och naturvetenskaperna har fått sig den mesta tiden tillmätt. Åt lagar och kommunalförfattningar ägnas även mycken uppmärksamhet. För att även här ge eleverna en praktisk handledning hållas fingerade ”kommunalstämor”. Efter lektioner och under aftontimmarna hålls diskussions- och talövningar för att vänja eleverna vid att klart uttrycka sig och att tänka över olika ämnen. Lärarna begagnar även dessa aftontimmar till ett fritt och otvunget umgänge med sina elever; stundom sammansluter de sig till upplivande fosterländsk sång.

Folkhögskolans arbetsdag börjar med psalmsång och bön, men någon religionsundervisning ingår ej i skolans läroplan. Lektionerna upptar omkring 7 timmar dagligen, men skolsalen är upplyst långt in på kvällarna, så att de som så önskar kan arbeta där efter lektionernas slut.

Lärosättet är ungefär enahanda vid de danska och svenska folkhögskolorna. Största vikten läggs nämligen på det talade ordet. Läroböcker finns, ur vilka eleverna kan i sitt minne återupprepa lärarens föredrag, men läxor ges inte, lika litet som förhör hålls. Någon examen förekommer inte vid folkhögskolan, inte heller utdelas betyg, för lärjungarna kommer från plogen inte för att skaffa sig inträde på tjänstemannabanan, utan för att få en för det medborgerliga livet behövlig allmän bildning.

Folkhögskolorna har redan så länge varit i verksamhet, att deras frukter kan skönjas. Oron att de skulle avvänja de unga från det tunga kroppsarbetet har lyckligtvis inte besannats. Tvärtom har folkhögskolan bidragit till att höja det kroppsliga arbetets anseende. Klyftan mellan herremän och bönder söker den även fylla, såväl därigenom, att den unga allmogen blir kunskapsrikare, som därigenom, att de genom nära personligt umgänge med sina lärare fått en vana att uppföra sig som det anstår bildade människor.

Många missförhållanden i samhället har genom folkhögskolorna blivit avhjälpta och mycket har blivit gjort för hemlivets trevnad i de trakter, där den en längre tid verkat.

Farhågan, att folkhögskolorna skulle bli härdar för politiska uppvisningar har inte heller besannats. Flera lärare har offentligt uttalat sig mot allt politiskt kannstöperi såsom oförenligt med folkhögskolans ändamål. Utanför skolan deltar dock lärarna inte sällan i politiska frågors dryftning. Och att ett mera vaket politiskt liv följt folkhögskolorna i spåren är blott en naturlig utveckling, liksom det även är otvivelaktigt att de har en inte så ringa del i den politiska pånyttfödelse som de skandinaviska länderna för närvarande undergå. Men detta är ju inte något fel, utan ren förtjänst.

Så har folkhögskolan mer än något annat bidragit till den seger som skildras med dessa ord av skalden Bååth:

*Att dagens stråle dit ha lett,
där morgondimman låg,
att se det blänka i den blick,
som nyss du duven såg,
att se i Sveriges byahem,
hur renad tanke och tro
de växa i kapp med vaggande korn
kring blomrik hage och bo,
det är seger nog.*

*) Vi har vid avfattandet av denna redogörelse i väsentliga punkter följt en serie uppsatser i detta ämne av **L. Holmström** i *Nordisk tidskrift*, ”I folkhögskolans tjänst” av **P. Aug. Gödecke**, m fl. arbeten.

Karl Johan Hagfors

Karl Johan Hagfors (1860–1939) föddes i Nedervetil. Han gick Nykarleby seminarium, blev student 1885, och fil.kand. 1889, medan han var folkskollärare i Helsingfors. Doktorsavhandlingen (1891) behandlade Gamlakarlebymålet. År 1891 blev han lektor i svenska vid Nykarleby seminarium, och direktor där 1917–1930. Han gav ut ett skönlitterärt verk, Nykarleby seminariums 50-årshistorik, flera arbeten inom modersmålets pedagogik och genealogiska undersökningar. Åren 1905–1911 var han även redaktör för *Österbottenska Posten*, som han även senare regelbundet medarbetade i. FOTO: SFV:S BILDARKIV

När AI-slutsatserna finns ett knapptryck bort – vad händer med bildningen?

För några år sedan fick min då 12-åriga son i skoluppgift att skriva om folkskolans uppkomst. Det var inte ett favoritämne direkt, och han konstaterade ganska snabbt att han tänkte fråga ChatGPT. Vi diskuterar AI-användning rätt ofta hemma, så även denna gång.

Efter en stund frågade jag om svaret motsvarade det de gått igenom på lektionen. Han funderade lite och skakade sedan på huvudet. ChatGPT hade beskrivit den svenska folkskolan, medan han behövde information om den finländska.

Kanske har något liknande hänt dig? Generativ AI kan ge svar som låter övertygande, välformulerade och självsäkra – också när de inte träffar riktigt rätt.

Problemet är att man måste veta tillräckligt mycket för att märka det.

De senaste framstegen inom AI-utvecklingen har gjort att jag allt oftare funderar på nyfikenhet, lärande och bildning. Som liten stillade jag min egen vetgirighet med Bra Böckers gröna uppslagsverk, tidningar och frågor till vuxna som kunde mer än jag. I dag ser vardagen annorlunda ut. Vid vårt matbord ställs fortfarande frågor hela tiden, men allt mer sällan leder samtalen till att någon tar fram en bok. I stället vänder vi oss till en skärm.

Det är inte ett problem i sig. Vi har lärt oss mycket på det sättet. Men det väcker en fråga som jag återkommer till gång på gång, både som förälder och forskare: vad händer med våra förmågor, vårt lärande och vår bildning när svaren alltid tycks finnas ett knapptryck bort?

Bildning som demokratiprojekt

Bildning har alltid i grunden varit ett demokratiprojekt. Att kunna läsa var inte bara en praktisk färdighet, utan en fråga om frihet. Den som kan läsa kan ta del av lagen, av nyheterna, av debatten. Den som kan skriva kan göra sin röst hörd. Bildning var ett skydd mot godtycke, mot manipulation, mot att bli utnyttjad av dem som visste mer.

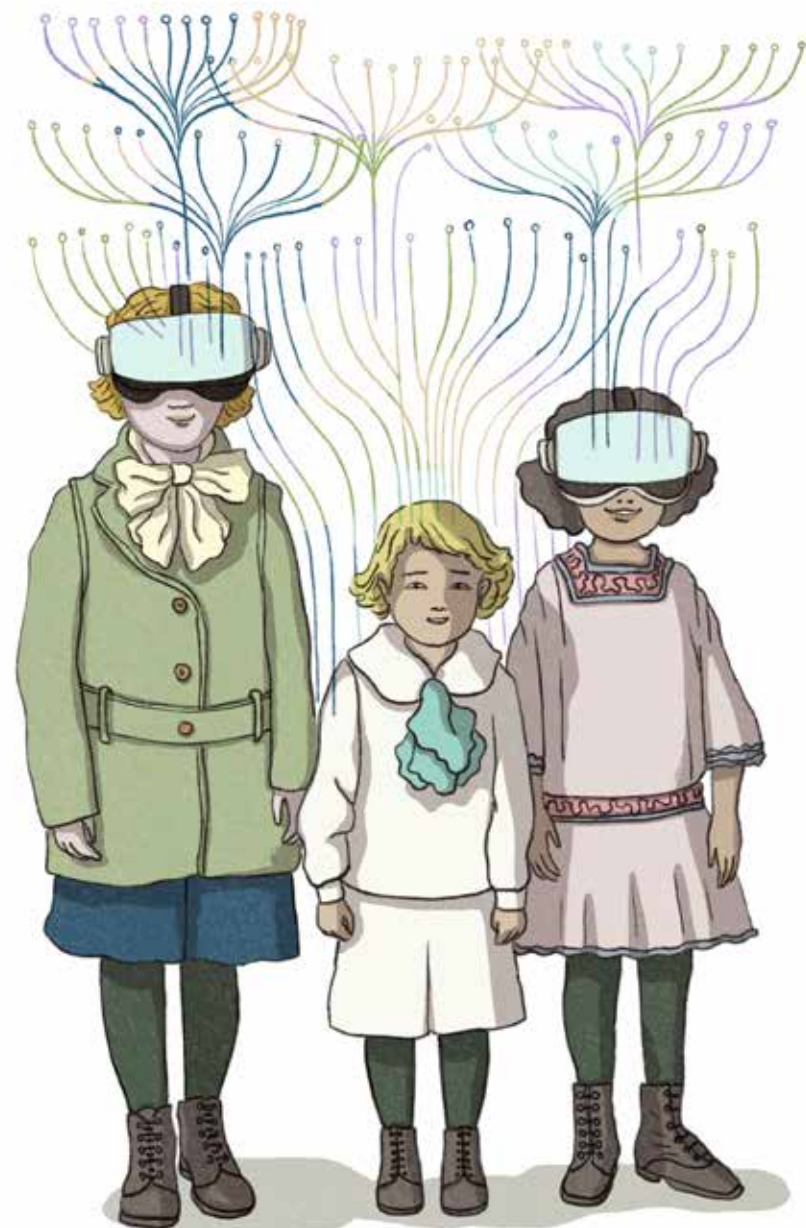

ILLUSTRATION: TERHI EKEBOM

När *SFV-kalendern* nu firat 140 år är det frestande att blicka bakåt och se bildningen som något stabilt, nästan tidlöst. Och visst finns där en kärna som består: strävan efter förståelse, omdöme och mänsklig mognad. Men formerna för hur vi bildar oss har alltid varit i rörelse – från folkskolans etablering till massutbildning och dagens digitaliserade lärmiljöer.

Nu står vi inför ännu en omvälvning. Artificiell intelligens (AI) är inte ett nytt verktyg i mängden, utan en teknologi som på djupet påverkar hur vi söker, bearbetar och producerar kunskap. Frågan är inte längre bara vad vi ska kunna i framtiden, utan vad det innebär att vara bildad i en tid där kunskap i allt högre grad är distribuerad, inte bara mellan människor, utan mellan människa och maskin.

Samtidigt vet vi att ökad tillgång till information inte automatiskt leder till att vi blir mer bildade. Redan internet utmanade den tanken. När sökmotorerna slog igenom var en av de stora frågorna om vi överhuvudtaget behövde lära oss något längre; all kunskap fanns ju bara några klick borta. Snart 30 år senare kan vi tryggt konstatera att vi fortfarande behöver en grundläggande bildning, oberoende av hur mycket fakta som finns på nätet.

Med AI blir spänningen ännu tydligare. På bara några år har vi fått tillgång till verktyg som kan formulera, analysera, sammanfatta, översätta, komponera och resonera på en nivå som för inte länge sedan ansågs vara exklusivt mänsklig. Så kallad generativ AI kan skapa text, bild, ljud, video och programkod utifrån våra önskemål och ett knapptryck. Det är en förändring som påverkar allt från skolan och arbetslivet till hur vi tänker kring kunskap, kreativitet och mänsklig förmåga.

En del av osäkerheten handlar om tekniken i sig. Vad klarar den av? Hur långt ska den utvecklas? Hur kan vi reglera den?

Men en kanske ännu större osäkerhet ligger i vad vi väljer att göra med verktygen, och vad vi samtidigt väljer att inte längre göra själva.

Det är bekvämt att låta ett AI-system såsom ChatGPT formulera det vi egentligen borde tänka själva, eftersom det går snabbt och sparar tid. Kanske finns det en frestelse att se AI som ett slags super-Google, som ger oss svar bättre än vi hade kunnat hitta dem på egen hand.

Men det är egentligen en rätt stor förenkling. Google gav oss information att själva bearbeta och dra slutsatser av. AI-system kan däremot ofta ge färdigformulerade svar som liknar slutsatser, baserat på källor och information som vi sällan har full koll på.

Och då är frågan om en slutsats som vi inte själva har tänkt fram verkligen är vår? Vi kan använda den, men vi förstår den inte på det djup som vi hade gjort om vi tagit fram den själva. När det gäller ytliga frågor eller vardagsproblem är det inte nödvändigtvis ett problem. Men ju mer som står på spel, desto säkrare behöver vi vara på att slutsatsen är rätt. Och om vi saknar tillräcklig förståelse för det vi frågat om kan vi missa subtila fel. Vi kan inte ifrågasätta det vi inte vet något om, och inte heller känna när något är fel.

Det är precis som med läskunnighet. Det räcker inte att kunna avkoda bokstäver – man måste också förstå vad man läser. På samma sätt räcker det inte att kunna använda AI-verktyg. Det förutsätter förmåga att förstå vad AI gör och inte gör, att bedöma dess resultat, att veta när man kan lita på dem och när man inte ska det. Det är en ny sorts läskunnighet.

Bildning som motståndskraft

Filosofen och akademiledamoten Åsa Wikforss brukar lyfta fram två sidor av bildning: dels som en personlig frigörande kraft som gör det möjligt att vidga den egna horisonten, dels som ett gemensamt sätt att förstå och hantera världen. I en tid där AI påverkar informationsflöden, arbetsliv och beslutsfattande blir denna dubbla dimension än mer central.

Problemet i dagens informationslandskap är inte längre brist, utan överskott. Samtidigt kan automatiserade system förstärka polarisering, sprida desinformation och styra vilka perspektiv som synliggörs. AI kan producera övertygande text om nästan vad som helst, och så kallade deepfakes gör det allt svårare att lita på det vi ser och hör.

Det förutsätter omdöme och förmåga att avgöra vad som är rimligt, relevant och trovärdigt. Vem har producerat det här, och med vilket syfte? Vad stämmer och vad är påhittat? Hur kan vi veta om ett AI-baserat beslutsunderlag är rättvist, och vem bär ansvaret om det inte är det? För ansvarsfrågor kan aldrig *outsourcas* till tekniken.

Samtidigt finns det en teknologisk paradox i att ju mer vi interagerar med teknik, desto viktigare blir det mänskliga. Ju mer vi delegerar till maskiner, desto viktigare är det att veta vad vi faktiskt värdesätter. Ett AI-system kan optimera utifrån ett givet mål, men det kan inte bestämma vilket mål som är värt att sträva efter. Det är ett mänskligt uppdrag och kräver att vi har tänkt igenom vilka vi är och vad vi vill, inte som konsumenter eller klickmönster, utan som människor med ansvar för varandra och för världen vi delar.

Kanske kan vi därför se på bildning i dag som en typ av motståndskraft. Inte motstånd mot tekniken som sådan, det vore lika meningslöst som att ha motstånd mot skriftspråket. Utan motståndskraft mot det som hotar vår förmåga att tänka självständigt, fatta medvetna beslut och agera med integritet.

Mot en teknologibildning

Det är lätt att landa i dystopiska slutsatser när man tänker på allt detta. Men jag tror inte på domedagsberättelser och det vore fel att bara se hoten. AI ger oss redan verktyg för att angripa problem som länge verkat olösliga: att analysera klimatdata i en skala som tidigare var omöjlig, att hitta mönster i medicinska data som kan leda till tidigare diagnoser, och att tillgängliggöra kunskap över språkgränser. Målsättningen är inte att låta teknologin lösa problemen åt oss, utan att lära oss använda den till vår fördel samtidigt som vi motverkar eventuella negativa konsekvenser.

Hur gör vi det? Traditionell bildning har fortfarande sin givna plats. Den kan också hjälpa oss motstå kognitiv lättja och skydda oss från den ensamhet som kan uppstå i personifierade flöden och rekommendationer. Kanske är en av de mest underskattade aspekterna av bildning allt det gemensamma: att ha läst samma böcker, att kunna referera till samma tanketraditioner, och att dela ett kulturellt arv. Det skapar sammanhang tvärs över tid och rum. Det gör oss till deltagare i ett samtal som är större än oss själva, och som inte är individanpassat av en AI-lösning.

Men jag tror också att en del av svaret ligger i det jag brukar kalla *teknologibildning*: en bildning som inte stannar vid det traditionella, utan aktivt inkluderar förståelse för de digitala och AI-baserade system som i allt högre grad formar vår vardag. Det handlar inte om att lära sig programmera eller förstå maskinlärningens detaljer, utan att bygga upp en grundläggande förståelse för vad dessa system är, hur de fungerar och vad de klarar av, innan man förlitar sig på dem i olika sammanhang.

Det innebär till exempel att veta att AI-verktyg inte förstår, inte vet, inte menar något – och ändå kan producera text som låter som om de gör det. Att förstå att dessa system är tränade på data som speglar världen med dess mönster, men också dess skevheter. Att kunna fråga sig vems verklighet återspeglas här, och vems osynliggörs? Att förstå hur automatiserade beslut formas och vilka konsekvenser de får. Att förstå den egna rollen i samspelet mellan människa

och maskin, och att kunna delta i samhälleliga samtal där teknologin spelar en avgörande roll.

Den fria bildningen förlorar inte sin plats i det här – tvärtom. Jag tror att läsa, samtala och tänka utan kurspoäng och arbetsmarknadssyfte är precis det utrymme där teknologibildning kan växa på riktigt: inte som ett kursmål, utan som en del av hur vi förstår vår tid.

Tillbaka till matbordet

När jag föreläser om AI nämner jag ofta 12-åringens folkskoluppgift. Inte för att det är ett dramatiskt exempel, utan för att det är så igenkännligt och så mänskligt. Det var inte algoritmer som löste problemet. Det var insikten att något inte stämde – och vårt samtal om det – som gjorde att han tryckte på ”delete” i stället för att arbeta vidare med svaret.

Jag använder själv AI-verktyg så gott som varje dag. Jag är övertygad om att de kan vara enormt värdefulla för att befria oss från rutinuppgifter, ge oss tillgång till information vi annars inte hade haft, hjälpa oss att strukturera och kommunicera. Men jag försöker också vara noggrann med att fråga mig själv: vad är det jag väljer att tänka igenom själv, och varför? Vilka mänskliga förmågor vill jag hålla kvar även om jag tekniskt sett skulle kunna delegera dem?

Det är inte frågor med enkla svar. Men jag antar att det är en typ av bildning att ställa dem.

När vi blickar framåt från 140 år av bildningsarbete är uppdraget detsamma som det alltid har varit: att ge människor verktyg att förstå sin tid och sin plats i världen.

Men verktygen ser annorlunda ut, och hoten likaså. Framtidens bildning kan inte handla om att konkurrera med teknologin, utan om att förstå den, använda den – och när det behövs, utmana den. För när maskinen klarar allt mer, är det avgörande att människan inte börjar tänka mindre.

Linda Mannila

Linda Mannila är biträdande professor i data- och informationsvetenskap vid Helsingfors universitet. Hon brinner för utbildnings-, inklusions- och jämlikhetsfrågor i det digitaliserade samhället. Hon har också lång erfarenhet av utbildning, forskning och projektledning på uppdrag av kommuner, statliga och privata organisationer samt universitet.

FOTO: ROBERT SEGER / MOMENT

Sången som bar ett folk

– En tillbakablick på de finlandssvenska sångfesternas tidiga skeden.

När den första finlandssvenska sångfesten arrangerades i Ekenäs år 1891 var det inte bara en musikalisk händelse. Det var ett uttryck för en växande kulturell självkänsla, en vilja att samlas kring språk, bildning och gemenskap oberoende av social eller geografisk härkomst. I centrum stod Svenska folkskolans vänner (SFV), som under de följande decennierna kom att bli den bärande kraften bakom festerna. Genom att organisera, samla och inspirera lade SFV därmed grunden för en tradition som i hög grad har format det finlandssvenska musikkivet genom hela 1900-talet och in i vår tid.

Under SFV:s tid som arrangör växte sång- och musikfesterna från lokala initiativ till storslagna nationella manifestationer. De blev platser där körer, orkestrar och publik möttes i ett gemensamt musikaliskt sammanhang, där repertoarer utvidgades och nya musikimpulser kunde slå rot. Festerna fungerade samtidigt som sociala mötesplatser där vänskaper knöts och samarbeten föddes. Här formades en gemensam kulturell identitet.

Under 1920-talet förändrades musikkivet. Antalet körer ökade, repertoarerna blev mer avancerade och behovet av en specialiserad organisation växte. År 1929 grundades därför centralorganisationen Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF), som småningom tog över som officiell arrangör av sång- och musikfesterna. Övergången markerade inte ett avbrott, utan snarare en fördjupning: SFV hade byggt strukturen, FSSMF tog vid för att utveckla den vidare.

Under de följande årtiondena blev festerna en spegel av sin tid. På 1930- och 40-talen bar de spår av samhällsomvälvningar och ett behov av samhörighet.

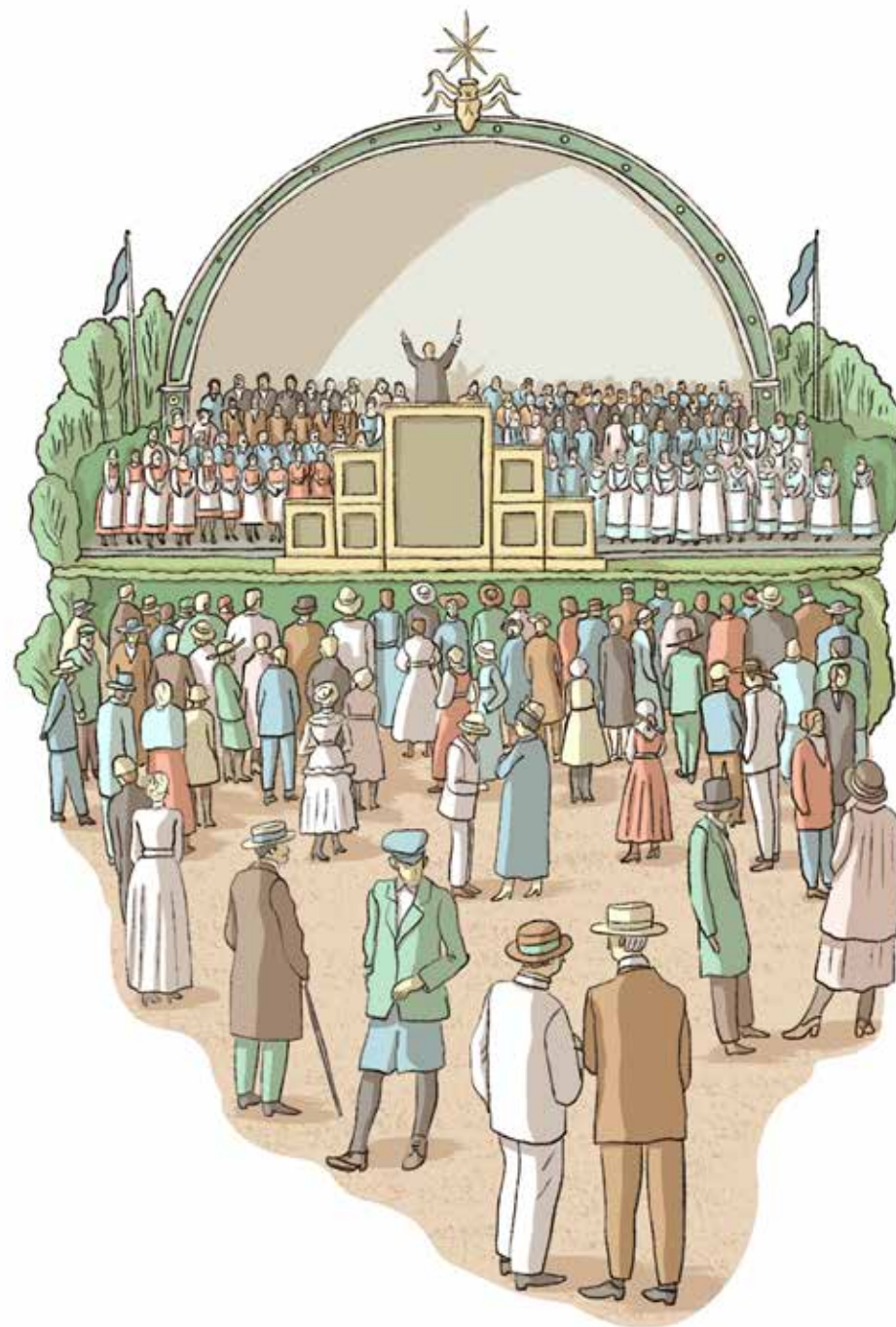

ILLUSTRATION: TERHI EKEBOM

Ovan sångfesten i Ekenäs 1891. Nedan sångfesten i Helsingfors 1907.

FOTO: SIBELIUMUSEUM

Efterkrigstiden präglades av framtidstro, och repertoarerna vidgades. Under 1960- och 70-talen växte intresset för regionala identiteter, och festerna blev en scen där både tradition och experiment fick plats. Körerna blev fler, orkestrarna mer professionella, och publiken fortsatte att strömma till.

Genom alla skiften har en sak förblivit konstant: sång- och musikfesterna har varit, och är fortsättningsvis, en plats där finlandssvenskar möts över regioner och generationer. De har burit fram både det gemensamma och det individuella, det historiska och det nyskapande. De har varit en påminnelse om att kultur inte bara är något vi ärver, utan något vi skapar tillsammans. Ett levande uttryck för en kollektiv kulturidentitet.

Sångfesthövdingarna – Martin Wegelius och Otto Andersson

När man följer de finlandssvenska sångfesterna genom deras första decennier är det skäl att lyfta fram två gestalter som mer än andra formade traditionens konstnärliga och organisatoriska själ: **Martin Wegelius** (1846–1906) och **Otto Andersson** (1879–1969). Martin Wegelius – grundare av Helsingfors musikinstitut och en av landets mest inflytelserika musikpedagoger – brann för den svenska kulturen i landet och engagerade sig tidigt i det 1882 grundade SFV. Vid den första svenskspråkiga sångfesten som arrangerades i Ekenäs 1891 fungerade han som huvuddirigent – ett uppdrag som han innehade även på sångfesterna 1895 i Helsingfors och i Åbo 1897. Under hans ledning fick sångfesterna en tydlig konstmusikaliskt orienterad profil, där strävan efter kvalitet och musikalisk förfining stod i centrum. Hans instruktionsbok *Regler för inövning av körer* blev ett slags grundlag för de följande årens körarbete.

Wegelius fortsatte att vara en samlande kraft för festtraditionen fram till sin död 1906. Hans inflytande sträckte sig långt utöver de enskilda festernas program. Han skapade en estetisk och pedagogisk modell som kom att prägla hela den finlandssvenska körkulturen. Det var också han som formade många av de personer som senare skulle bära traditionen vidare – inte minst den unge Otto Andersson, som under sin studietid i Helsingfors fann både en lärare och en förebild i Wegelius.

Efter Wegelius bortgång arrangerade SFV sångfest i Helsingfors 1907, med **Alarik Uggla** som huvuddirigent, och 1912 i Vasa med **Axel Stenius** som huvuddirigent. Efter sångfesten i Vasa trädde Otto Andersson småningom fram som auktoritär sångfestledare. Under 1900-talets första årtionden blev han den

ledande kraften, både som dirigent och som konstnärlig visionär. Han ledde festerna 1920 och 1926, alltså under de två sista sångfesterna som SFV fortfarande hade huvudansvaret för arrangemangen. Under hans ledning blev festerna inte bara musikaliska högtider, utan också kulturhistoriska manifestationer, vilket beskrivs i hans historik *Finlandssvenska musikfester under 50 år* där han insiktsfullt skildrar sång- och musikfesterna fram till sångfesten i Jakobstad 1937.

Tillsammans formade Wegelius och Andersson hela den första halvan av den finlandssvenska sångfesttraditionen. Deras insatser lade grunden för den tradition som SFV bar fram till 1929 och som FSSMF sedan tog över och utvecklade vidare. I deras arbete möts två ideal: det konstmusikaliska och det folkliga och det är i denna kombination som den finlandssvenska sångfesttraditionen har funnit sin särprägel. När sång- och musikfesten arrangerades i Helsingfors 11–14 juni 2026 är det med samma grundläggande idé som 1891: att musiken binder samman. Och att traditioner bara lever vidare när de fortsätter att klinga i nya händer. SFV:s roll i denna historia är både grundläggande och levande. Genom att initiera och bära festerna under deras första decennier lades grunden för en av de mest långlivade och betydelsefulla musiktraditionerna inom den finlandssvenska kultursfären.

LITTERATUR

Andersson, Otto *Finlandssvenska musikfester under 50 år, Åbo: Förlaget Bro, 1947*

von Bonsdorff, Lena *I väntan på Herkules Martin Wegelius – Banbrytande musikpedagog. Svenska folkskolans vänner, 2017*

Lindholm, MAO (Red.) *Sång-musik-fest. 1891–1991. De finlandssvenska sångfesterna som kulturföreteelse och impulsgivare, Finlands svenska sång- och musikförbund, 1991.*

Niklas Nyqvist

Fil. dr Niklas Nyqvist (f. 1968) har disputerat för doktorsgraden inom ämnet musikvetenskap vid Åbo Akademi, med en avhandling om Otto Andersson och finlandssvensk folkmusik. Sedan 2008 verkar han vid Svenska litteratursällskapet i Finland/Finlands svenska folkmusikinstitut där han för närvarande jobbar som specialforskare. Hans forskning är i huvudsak inriktad på folkmusik och konstmusik. FOTO: THOMAS WECKSTRÖM

Sång- och musikfesterna, kronologiskt

1891 – Ekenäs
1895 – Helsingfors
1897 – Åbo
1907 – Helsingfors
1912 – Vasa
1920 – Helsingfors
1926 – Åbo
1932 – Helsingfors
1937 – Jakobstad
1941 – Helsingfors (inhiberad)
1946 – Ekenäs
1951 – Helsingfors
1956 – Åbo
1961 – Vasa
1966 – Mariehamn
1971 – Lovisa
1976 – Gamlakarleby
1982 – Borgå
1987 – Jakobstad
1991 – Ekenäs
1996 – Mariehamn
2001 – Esbo
2006 – Vasa
2011 – Åbo
2016 – Karleby
2022 – Helsingfors
2026 – Helsingfors

Sång- och musikfesten i Helsingfors 2022.

FOTO: FSSMF / FRIDA LÖNNROOS

Barnträdgårdar på landet

Redaktionens kommentar

I SFV-kalendern 1920 ser Thyra Hanemann barnträdgården mot en fond av samhällsoro och omvälvning. Hon förespråkar en småbarnspedagogik enligt Friedrich Fröbels idéer, där leken och det praktiska arbetet ses som barnets naturliga ingång till livet. Genom att låta barnen delta i vardagssysslor med anpassade redskap tas deras skaparkraft på allvar. Hanemann visar hur leken blir ett bildningsmedel som ger barnet både trygghet och redskap för framtiden. Textens språkdräkt har varsamt moderniserats.

I dessa samhällsorons och omvälvningens tider, då livet för de flesta förefaller tungt och svårt, förs tanken ofrivilligt mot framtiden. Man hoppas att det tryck som nu ligger över människorna förr eller senare skall lätta, att åtminstone den unga generation som växer upp skall få uppleva lyckligare förhållanden. Samtidigt riktas uppmärksamheten allt ivrigare på medel att göra de unga skickliga att skapa denna bättre framtid åt sitt folk. Barnavårds- och uppfostringsfrågor blir allt viktigare samhällsfrågor, vilka fordrar en klok och god lösning. En länk i detta framtidsarbete bildar även barnträdgårdarna, vilkas ändamål är att understöda hemmen i omsorgen om barnen i 3–7 års ålder, och vilka borde få en allt större spridning även på landsbygden.

Barnträdgårdarna är anstalter, där barnen får vistas några timmar om dagen. De sysselsätts där med för deras ålder lämpat arbete och lek. Hela verksamheten ordnas så mycket som möjligt som i ett gott hem. Barnen får delta i alla i hemmet förekommande sysslor. Vid morgonstädningen får de sopa golvet, torka damm, vattna blommor med mera. Förekommer matlagning i barnträdgården,

vilket inte är absolut nödvändigt men mycket önskvärt, får barnen hjälpa till vid potatisskalning, ärtrensning och annat sådant, samt vid dukning och diskning. Vatten och vedbärning och till och med sågning brukar vara de små "karlarnas" bästa sysselsättning, likasom de får försöka sig på de tyngsta uppgifterna vid i barnträdgården förekommande trädgårdsarbeten. Hemligheten med denna glada verksamhetsiver är, att man i barnträdgården har "don efter person", att redskapen är lämpade efter barnens krafter och att barnen inte tvingas att arbeta alltför länge med samma sak, samt att de i början ointresserade och "fladdriga" små personerna försiktigt och förståelsefullt vänjs vid att hålla ut. Då storstädning anordnas i barnträdgården, får barnen vara med. Det är förunderligt, hur stor nytta man efter någon övning kan ha av de små hjälpredorna, och vilken glädje dessa har av att få vara med om "riktigt" arbete.

Utom de husliga göromålen får barnen utföra små lämpliga handarbeten. Här används i största möjliga utsträckning primitivt, enkelt material, som kan finnas till hands, tygbitar, garnrester, papper av olika slag, cigarraskar, paketpinnar, trådrullar och dylikt. Man försöker med små medel åstadkomma så prydliga och praktiska resultat som möjligt och härvid öva upp barnens uppfinningsrikedom och även deras goda smak. Till julen förfärdigas åt föräldrar och syskon små gåvor, vilka ofta kunna vara till stor nytta och fröjd.

För att ge innehåll åt livet och verksamheten i barnträdgården ordnas arbetet kring en ur barnens närmaste erfarenhetskrets vald medelpunkt. Det kan till exempel hända att gräs, som vuxit ute i trädgården, bör undanskaffas. Barnen får föra det till något fähus i närheten. De råkar komma dit då korna mjölkas. Hela fähuset får för dem ett annat intresse, likaså mjölkhämtningen till barnträdgården om morgonen. Mjölken hälls upp, får stå tills grädden stigit, fil och surmjölk tillreds, smör kärnas, ost bereds och barnen har fått nya erfarenheter, eller sådant, som de dagligen sett, har för dem fått större intresse och innehåll. Förs gräset till någon fårkätte, får barnen kanske se fåren klippas. De får ull med sig till barnträdgården och får själva plocka den. Någon äldre person bland barnens eller lärarinnornas bekanta, som kan karda och spinna, bjuds in och utför arbetet till barnens stora fröjd. Garnet färgas, en liten väv sätts upp, där riktigt tyg kan vävas till kläder åt någon docka som behöver sådana, till ett docktäcke, vilket sedan stickas i barnträdgården, till kaffepannlappar åt barnens mödrar eller något annat nyttigt. Vädstolen blir en ständig rar sysselsättning, om vilken de små flickorna tävlar. Där vävs tras mattor för dockkammaren, ovantyg till dockmöblerna, små

dockhanddukar, tvättlappar att ge till julen åt småsyskonen, och mycket annat som en uppfinningsrik hjärna kan finna på.

Verksamheten med det som i arbetet tagits till medelpunkt, ger ämne till sysselsättning av olika slag med det till buds stående arbets- och lekmaterial, varibland de fröbelska så kallade lekgåvorna är de viktigaste. Här må blott nämnas byggklossarna av olika storlek och form, läggstickorna, pärlorna, utsyning av bilder på styvt papper, lappspritning, pappersvikning, -klippning och -rivning, etcetera. I den fria leken med dockor, hästar och andra leksaker återges ofta de i barnträdgården vunna erfarenheterna, likaså vid teckning och modellering. Sånger och sånglekar, bilder och bilderböcker, som mycket förekomma i barnträdgården, bidrar, valda i samband med medelpunkten, till att ge stämning och fördjupa intrycket av barnens små upplevelser. Sagor och berättelser, vilka ofta upptas, får ett särskilt intresse, ifall de även väljs med hänsyn till medelpunkten.

Otaliga är de tillfällen, som ger ämne till omväxlande sysselsättning och lek i barnträdgården: en automobil som stannar utanför kan leda samtalet och uppmärksamheten på gatu- och landsvägstrafiken; en födelsedag eller någon märklig händelse ger många dagars glada förberedelser; julen, påsken och andra högtider är naturligtvis av stor betydelse, ty traditionerna hålls i helgd i barnträdgården. Naturföreteelser såsom solen, ljuset och värmen, väder och vind, regn, snö och is kan ge anledning till iakttagelse, erfarenhet och verksamhet. Såsom synes är barnträdgårdens ändamål inte endast att sysselsätta barnen. Den bör vara en plats där de får uppfostran och väckelse, där barnen blir vakna, intresserade, livaktiga och ihärdiga, där arbetsglädje, vänlig uppmärksamhet och goda seder råder och utvecklas hos de små skyddslingarna.

Barnträdgårdar har hittills mest inrättats i städer och industrisamhällen, där behovet av hjälp vid vården av småbarnen varit störst, men deras verksamhet skulle vara till ovärderlig nytta även ute på landsbygden. Det kan inte sakna sitt intresse att veta, att den första barnträdgård som dessa anstalters skapare **Friedrich Fröbel** grundade öppnades i en fullkomligt lantlig omgivning i utkanten av den lilla staden Blankenburg i Tübingen. Talrika barnträdgårdar finns på landet både i Tyskland och England, där de vunnit stort förtroende. Någon större erfarenhet av sådana lantliga barnträdgårdar har vi inte hos oss, men ett litet försök i den vägen har fallit mycket väl ut.

För barnträdgårdsarbetet är en lantlig omgivning, såsom lätt kan förstås, mycket lycklig. Naturen och livet på landet ger rikligt tillfälle till sysselsättning

Barnträdgården i Hermanstad sätter potatis år 1930

FOTO: MUSEIVERKET

och sund verksamhet, och barnträdgården kan hos sina små skyddslingar väcka intresse för lantligt arbete och kärlek till naturen. Den kan redan hos de små lägga grunden till en varm hembygdskänsla, vilket kanske inte borde förbises i kampen mot flykten från landet. För hemmen är barnträdgårdarna till stor hjälp, inte endast genom att barnen under de mest bråda förmiddagstimmarna är ”ur vägen” och mödrarna i lugn kan sköta sina hemsysslor i medvetande om att barnen är i god vård. Barnen kommer ofta hem förnöjdare och ivrigare till verksamhet. De kan bättre, även utom barnträdgården, hemma sysselsätta sig på egen hand. Ifall mödrarna förstår att ta vara på den ledning barnen fått i barnträdgården, kan de ganska tidigt få verklig nytta även av de minsta barnen, genom att låta dem hjälpa till med små sysslor i hemmet. Barnträdgården kan lätt bli en god och naturlig medelpunkt i arbetet för barnavårdens och uppfostrans höjande i bygden, både som förebild och genom lärarinnans direkta inflytande på barnen och deras mödrar. Ofta kan barnträdgårdslärarinnorna genom den naturliga förbindelse de får med hemmen och genom sina av arbetet framkallade täta besök i desamma bliva goda heminstrukturer i såväl praktisk hemvård som barnens skötsel och ledning.

Med barnträdgården kan, ifall behov finns, förbindas ett litet daghem för sådana barn, vilkas mödrar är tvungna att arbeta utom hemmet, eller vilka tillfälligtvis inte kan ta hand om dem. Det skulle i många fall ställa sig förmånligare för kommunen att få dessa under dagarna värnlösa barn i daghem, än att bekosta deras vistelse i barnhem eller på annat sätt helt och hållet dra försorg om deras uppehälle. I Tyskland har det utom fasta daghem på landet även under skördetiden inrättats tillfälliga sådana, för att man till skördarbetet skall kunna få sådan arbetskraft, som vanligen inte står till buds.

För att man skall få ett gott resultat av barnträdgårdsverksamheten, bör en tillräcklig personal anställas. 25–30 barn på en avdelning med en lärarinna, som biträds av en så kallad hjälpflicka, är det högsta som kan komma i fråga. Man behöver endast tänka sig en barnkammare med detta antal barn, för att det skall vara klart att trevnad och ordning utan en sträng och för barnen onaturlig disciplin inte kan upprätthållas med mindre arbetskraft. Självfallet ökas personalen, ifall ett daghem inrättas.

Synnerligen viktigt är att barnträdgårdsarbetet leds av för detta värv väl utbildade krafter. Anställs för denna verksamhet otillräckligt skolade förmågor, förfuskas lätt hela arbetet. Barnträdgården blir en anstalt, där de yttre

anordningarna och sysselsättningarna är lånade från barnträdgården, men själva uppfostringsarbetet och det djupare inflytandet på barnen går förlorade.

En större stuga eller sal med ordentlig tambur är en tillräcklig lokal för en barnträdgård för 25 barn. Ifall matlagning förekommer, behövs därtill ett rymligt kök. Lärarinnan skall naturligtvis även ha lokal, ifall inte lönevillkoren ställs så höga, att hon själv kan skaffa sig en sådan. Möblering och annan uppsättning kan att börja med vara mycket enkel: ett högt och några låga, lätta bord, ett skåp, några låga bänkar, ett par stolar av vanlig höjd och ett par små sådana, ifall man inte för trevnadens skull i stället för bänkarna har endast små stolar, ett tvättställ, en svart tavla, ett par sandlådor, leksaker och bilderböcker enligt råd och lägenhet, klossar, pennor och papper, några saxar, dessutom annat, mindre sysselsättnings- och arbetsmaterial, som blir för långt att räkna upp här, och som är beroende av förhållandena och tillfällig tillgång.

De barn som besöker barnträdgårdarna är så små att endast en kort ”skolväg” är möjlig. Därför kan barnträdgårdar endast inrättas i tätare bebyggda trakter. I större byar eller på egendomar vore de synnerligen önskvärda. Och även om barnen på landsbygden lever under bättre förhållanden än stads- och fabriksbarnen, åstadkommer den även där förefintliga trångboddheten och de nutida för barnen mycket oförmånliga samhällsförhållandena stora vådor. Detta kunde kanske i någon mån motarbetas genom inrättandet av barnträdgårdar.

Thyra Hanemann

Thyra Hanemann (1879–1964) hade obestridlig betydelse för barnavården i Finland. Som Helsingfors första inspektör för barnträdgårdar år 1912 bekantade hon sig med den senaste barnpedagogiken i Europa. Efter inbördeskriget deltog hon i en av socialstyrelsen tillsatt kommitté som arbetade med frågor kring krigsvärnlösa barn. Hennes korta men intensiva karriär som barnträdgårdsinspektör tog slut 1919 efter giftermålet med redaktören Max Hanemann, men samhällsengagemanget fortsatte. Hon blev Barnavårdsföreningens ordförande från 1930. Hon var medlem i Helsingfors barnträdgårdsstyrelse ända fram till 1950-talet.

FOTO: BARNTRÄDGÅRDSMUSEET

Minnesrunor

Minnesrunor.fi är webbplatsen för minnesrunor över finlandssvenskar och personer nära knutna till finlandssvenskheten. På webbplatsen lever din minnesruna vidare oberoende av medias betalmurar, och vi kan också ta emot längre runor än tidningarnas standardformat. Föremålet för runan behöver inte vara en känd eller berömd person. Kriteriet är en svenskspråkig finländare eller en annan finländare som gjort en viktig eller intressant arbets- eller frivilliginsats inom det svenska i Finland. Mer information och tips på webbplatsen. Skicka in din text och en bild till redaktion@sfv.fi

Stig Magnus Andersson

1.8 1930–25.5 2025

Stig Andersson växte upp som den elfte generationen på Storbondas, Lillpellinge, omgiven av fastrar och farbröder och ett bysamhälle där de flesta var skyddskårister, lottor och soldatgossar. Stig blev också soldatgosse. Hans vördnad för fosterlandet och det svenska språket grundlades här. Skol-åren tillbringades i Borgå, där han blev student 1949. Han utexaminerades som gymnastiklärare 1953, och de första tjänsteåren tillbringades i Kristinestad. En ledig tjänst i Lovisa uppenbarade sig 1958, trebarnsfamiljen kom då närmare sina rötter. Hustrun folkskolläraren Gunborg, född i Borgå, arbetade också i sitt yrke i Lovisa. Rektorstjänsten för Lovisa Gymnasium sköttes Andersson 1972–1989.

Stig Andersson var en rektor av den gamla stammen, med en auktoritet som inte ifrågasattes. Renovering av skolhuset, byggande av idrottshall och övergång till kursformad läroplan i gymnasiet var de största administrativa utmaningarna för honom. Idrottsnämnden, nykterhetsnämnden och kyrkofullmäktige i Lovisa var han också engagerad i. Glimten i ögonvrån uppfattades inte alltid av eleverna, och därför var det alltid en sensation när han framträdde på julfesterna som rektorsröst i lärarnas sketcher, som österrikisk fullt utrustad vandrare eller som danspartner. Att han bidrog med texter till sånger i små revyer och kabaréer på fester kände få till. Stig var en flitig språkvändare och -användare. Han löste korsord och versvävar, läste tidningar och böcker och

njöt av eleganta och dubbeltydiga formuleringar. Ett snyggt fotbollsmål eller elegant skidstil tilltalade honom också mer än vem som utförde handlingen, i sportsammanhang var han inte hundra procentigt fosterländsk.

Lillpellinge var ändå platsen på jorden för Stig. Där fanns hans hjärta och hans rötter. Redan på sensommaren 1960 kunde sexpersonersfamiljen flytta in i den nybyggda stugan på Baggholmen, på mark som tillhörde hans barndomshem. Området har med tiden utvidgats och är numera semesterparadis för den utvidgade familjen, alla fyra barn har egna stugor nära varandra, även barnbarnen trivs där. Dit flyttades rektorskansliet i juni, där varvades läsordningsarbetet med surfing och annan fysisk aktivitet.

”Det tredje livet”, efter pensioneringen, handlade i hög grad om kultur. Ofta sågs Stig på teater och konserter, under de senaste åren med kära vännen Ami. När han vid ett sjukhusbesök tidigare i år fick frågan om hemligheten med ett långt liv kom svaret blixtnabbt: ”Jag har en flickvän!” Dagarna fylldes också av forskning, år 2002 utkom *Vår skola*, en matrikel över elever i det svenska läroverket i Lovisa 1874–1989, en bok som uppskattas av alla användarkategorier, eftersom den innehåller sökmöjligheter som inte är vanliga i andra matriklar. Stigs bror Hans efterlämnade dessutom 67 fullskrivna A4-häften om personer och händelser på Pellinge och dessa, plus egen forskning, resulterade 2016 i en matrikel över 5670 pellingebor. Dottern Monica, bosatt i Stockholm, har fungerat som inspiratör och medhjälpare. En komplettering av boken utkom i juli i år, det sista samtalet om den hade dottern och fadern inom en timme innan den senare somnade in.

Begravningen i Pellinge 18 juni blev en ljus tillställning. Barngenerationen Kjell och Monica höll i arrangemangen, de sju barnbarnen bar ut kistan och barnbarnsbarnen, drygt två dussin, förde med stort allvar blommorna till graven. Stigs favoritmusik sjöngs och spelades, minnesstunden innehöll både gripande och glada minnen.

Märtha Vesterback

lärare vid Lovisa Gymnasium 1976–2014

Bo Magnus Broman

10.2.1935–7.3.2025

En knapp månad efter sin 90-årsdag gick Bo Broman ur tiden. En stor man som hela sitt liv värnade om den lilla människan, både kommunalt som idog kämpare för Liljendal, och som bankman för den enskilda kunden och företagaren.

Bo Magnus Broman föddes som en av fem bröder på hemmanet Brogård i Liljendal, Söderby. Äldsta brodern tog över på gården och Bo begav sig tidigt ut i förvärvslivet. Skolgången blev knapp: efter folkskolan två år i Svenska Köpmannaskolan i Helsingfors, något som senare i livet grämde honom. Men han kompenserade bristen på formell utbildning med en osedvanlig flit.

Bara 14 år gammal började han vid sidan av skolan arbeta som springpojke på Simolins dotterbolag i Liljendal. Efter avtjänad värnplikt blev han kassör på Stockfors träsliperi i Pyttis, en bana han tidigt bestämde sig för. För långt senare uppgav han att han redan som sexåring visste att han skulle bli bankdirektör. Och så blev det, överraskande snabbt. Bara två år senare hoppade han in som lånekamrer vid Sparbanken i Lovisa och hösten 1958, utnämndes han som 23-åring till direktör för Liljendal sparbank, landets då yngsta bankdirektör.

Men bara två veckor senare uppgick banken i Sparbanken för Östra Nyland, med Bo Broman som regiondirektör för filialen i Liljendal. Och det var i den rollen han i tre decennier var den viktigaste dynamon för Liljendals utveckling.

I början av 1970-talet var det många som talade för en fusion med Pernå, och det ordnades en folkomröstning 1972. Broman förespråkade fortsatt självständighet, och så blev det. Han hade redan före det suttit några perioder i Liljendalfullmäktige och återkom på nytt från 1973, och skulle sedan sitta ytterligare 16 år i fullmäktige, varav två år som styrelseordförande och 14 år som fullmäktigeordförande.

Det var en tid då mycket gick Liljendals väg, oftast med Bo Broman i förarsätet, både som bankdirektör och beslutsfattare. Otaliga var de projekt och företag han bidrog till. På företagssidan framför allt Inpac och Liljendals Bruk, båda betydande arbetsgivare. Och på den kommunala sidan flera byggprojekt, såsom äldreboenden. Ett av hans skötebarn var FINARBO, FINansiering, ARbetsplatser, BOSTäder, med syfte att bibehålla ett befolkningstal på minst 1 400 genom att kontinuerligt skapa nya arbetsplatser och bostäder. Och det lyckades: utvecklingen vände och invånarantalet ökade.

Att det längre fram inte till alla delar gick vare sig Liljendals eller Bromans väg är en annan historia. Vid decennieskiftet 1980–90 kom de galna åren då de lokala bankmännen medverkade till att dra Sparbanken för Östra Nyland med i den stora bankkraschen. Broman hade redan gått i sjukpension, hösten 1987, men gav senare uttryck för sin bitterhet över att man lät den solventa regionbanken gå förlorad.

Att Bo Broman bara 52 år gammal av hälsoskäl tvingades pensionera sig och trappa ner berodde utan tvivel på hans orimliga arbetstakt. ”Jag körde för hårt”, medgav han själv efteråt. För utöver bankjobbet och de kommunala uppdragen hade han ofattbart många förtroendeuppdrag i både interkommunala organ och olika föreningar och organisationer. Han uppgav själv att han varit med i 70 föreningar, och innehåft centrala poster i många av dem. Att räkna upp dem alla går bara inte. Om man ska plocka upp något samfund som stod honom speciellt nära var det Odd Fellow i Lovisa, och dess Loge nr 23 Bastionen. Vi kan om alla hans övriga engagemang konstatera att han var aktiv på snart sagt alla områden i samhället. Det enda han inte deltog i var riksomfattande val, med undantag av några folktingsval på 70-talet och presidentvalet 1981, som elektorskandidat för Jan Magnus Jansson. Och som kuriositet några uppdrag han själv var stolt över: 500 bouppteckningar, cirka 200 generationsskiften och cirka 800 gånger offentligt köpvittne. Sammantaget insatser för vilka han år 1985, då han fyllde 50, förlänades titeln kommunalråd, också

det som den yngsta i landet. Av övriga utmärkelser må här nämnas Förtjänstkorset för Finlands Lejons orden, som han erhöll år 2000.

Inte att undra på att det blev för mycket. Han konstaterar själv i en intervju i samband med pensioneringen 1987 att han varit en arbetsnarkoman. Då han sjukpensionerades fick han order om att ta det lugnare, men att han inte behövde slå helt på bromsarna. Och tur var det, för han förunnades ett långt liv också efter det. Han kunde nu ägna mer tid åt två av sina fritidsintressen: att röja skog och att resa. Det förra i den skog han köpte på 70-talet, och därefter skötte efter bästa förmåga. Och resorna med Inger, som var hans närmaste livskamrat under de 36 sista åren. Och resorna blev många: cirka 90 länder, alla världsdelar och tre gånger jorden runt.

De många uppdragen gjorde att barnen inte såg så mycket av honom när de var små, men äldsta sonen konstaterar att man ändå alltid kände tryggheten, att pappa alltid hade lösningen. Och att han lyssnade; ”han hade stora öron”. Något jag själv starkt förknippade med Bo, under de trettio år jag hade förmånen att känna honom; Bo ville alltid höra vad som var på gång, framför allt inom staden och den närmaste regionen. Och han lyssnade intensivt. Gav ofta goda råd, men aldrig att han skulle ha tvingat på en sin åsikt. Bo var en gentleman, i alla avseenden.

Mycket av det han kämpade för har efterhand försvunnit: banken, kommunen, församlingen, folkhögskolan och samkommunen för hälsovården. Men Liljendal fanns alltid kvar, och jag är övertygad om att den anda och de ideal han stod för kommer att leva vidare.

Thomas Rosenberg
god vän och granne

Mikael Enckell

2.9.1932–14.11.2025

Mikael Enckell föddes i Helsingfors den 2 september 1932, som son till författaren och bildkonstnären Rabbe Enckell samt översättaren och litteraturkritikern Heidi Runeberg (senare Parland).

Mikael Enckell avlade medicine kandidatexamen år 1954 och medicine licentiatexamen år 1960 i Helsingfors. För att kunna utbilda sig till psykoanalytiker reste han till Sverige där han studerade under åren 1962–1967.

Vid sidan av studierna ägnade han sig åt att skriva filmkritik i *Hufvudstadsbladet*, och Enckells filmintresse kan man också ta del av i hans debutbok, essäsamlingen *Det dolda motivet* som bland annat handlade om de psykoanalytiska idéer och symboler som utnyttjades av filmskapare så som Antonioni, Bunuel, Bardem och Eisenstein. I boken ingår också en längre essä om Marcel Proust, en författare som kom att följa Enckell under hela hans liv och som han gång på gång återvände till i sina essäer.

Efter den litterära debuten år 1962 skrev Enckell närmare tjugo essäistiska verk där han kombinerade sin psykoanalytiska yrkeskunskap med sitt stora intresse för film, konst och litteratur. En central kärna i Mikael Enckells författarskap utgörs av den tredelade biografiska studien som han skrev om sin far och som består av verken *Under beständighetens stjärna* (1986) som handlar om faderns liv under perioden 1903–1937, - *dess ljus lyse* (1991) som tog vid år 1937 och slutade med år 1950, och avslutningsvis *Öppningen i taket* (1997) som skildrade faderns liv fram till dennes död år 1974.

”Varför skriver en son om sin far?” frågar sig Mikael Enckell i inledningen till *Öppningen i taket*. Svaren kan vara många och styckevisa, konstaterar Enckell, men den uttalade avsikten med att skriva en tredelad biografi över fadern var ett försök att ”rehabilitera” fadern och den finlandssvenska 20-talsmodernismen ”gentemot den oförståelse och aggressiva nedvärdering den utsattes för” – detta gällde framför allt Rabbe Enckell och Gunnar Björling. Verket blev ett av Mikael Enckells mest uppskattade verk.

När Mikael Enckell var 8 år gammal separerade föräldrarna och modern gifte om sig med familjens goda vän Oscar Parland. I boken *Perspektiv* från andra sidan skriver Mikael Enckell att kontakten till föräldrarna därefter i första hand inskränkte sig till de under kriget förlängda skolloven. Under skolterminerna var han och hans storasyster inkvarterade hos mormodern där han vantrivdes. I sina essäer återkommer Mikael Enckell ständigt till barnets upplevelse av utsatthet och känsla av övergivenhet samt frånvaron av en fadersgestalt under de formativa åren.

År 1988 var Mikael Enckell nominerad till Finlandiapriset för essäsamlingen *Till saknadens lov* där det övergripande temat kan sägas vara judendomen som andlig-religiös utgångspunkt för psykoanalysen – enligt Enckell handlar såväl judendomen som psykoanalysen om det frånvarandes roll i människans liv. I *Själen som vägrade krympa* – essäer i judiska ämnen säger Enckell att ett intensivt intresse för en kulturell tradition räknar bland sina drivfjädrar inte endast indignationen över lidna oförrätter och uthärdade motgångar. Minst lika viktigt är att tankelinjerna, åskådningssystemen och värderingshierarkierna förmår erbjuda adepta konfliktlösningsmodeller som förefaller berikande och hoppningivande i möten med de svårigheter han kämpar med eller fruktar för egen del.

Förutom att Mikael Enckell nominerades till Finlandiapriset år 1988, nominerades han till Runebergpriset år 1991 för biografien över fadern. År 1992 tilldelades han Tollanderska priset, år 1998 Svenska Akademiens Finlandspris och år 2009 Längmanska fondens Finlandspris.

Mikael Enckell gick ofta i frän polemik med samtidskulturens ytliga självbespeglning. Han ställer krav på sina läsare, men den som öppnar sig för hans vindlande texter blir rikligen belönad.

Marit Lindqvist-Hägerfelth

(URSPRUNGLIGEN PUBLICERAD PÅ SVENSKA YLE 21.11.2025)

FOTO: S&S/CATA PORTIN

Stefan Forsman

6.2.1952–16.12.2025

Stefan Forsmans död i en plötslig sjukdomsattack kom som en blixtnedslåg från klar himmel. Den föregicks av två misslyckade operationer av handen med påföljande blodförgiftning och nattlig ambulanstransport till intensivvård på Brosjukhuset i Mejlans. Hans liv gick inte att rädda och han lämnade släkt och vänner i ett närmast chockartat tillstånd.

Stefan Forsmans yrkesliv ägde rum på svenska YLE. Det var som frilansande radioredaktör han fick in foten på lokalradion i Borgå. Han blev företaget trogen under hela sin karriär. Efter vikariat på radions svenska nyhetsredaktion anställdes han 1976 på det nyinrättade Radio Mellannya och blev 1978 redaktionens chef och ansågs då vara en av Rundradions yngsta redaktionschefer. Senare vikarierade han som chef för samtliga sex svenska regionalredaktioner och blev småningom direktör för radions svenska regionala verksamhet. Under hans tid innehöll den regionala radiokanalen under kvällstid också program för ungdomar, Radio X.

Den här tiden reste han mycket både inom Norden och för den europeiska radiounionen EBU på olika uppdrag med betoning på regional verksamhet för både radio och TV.

Efter radioreformen hösten 1997 verkade han inom YLE:s svenska television FST och blev senare chef för översättarna. Under sina sista år innan

pensioneringen sysslade han med publikkontakter. Till uppgifterna hörde att inviga pensionärer i digitaliseringens ofta obegripliga värld vilket Stefan uppenbart gillade och direkt njöt av. Det innebar frekventa resor kors och tvärs i landet.

Under tidig barndom, då undertecknad tillsammans med andra av Stefans vänner gick i barnträdgård för lärarna tant Greta och tant Lisbeth, hände det inte sällan att vi på hemvägen, till våra mödrars förtrytelse, vid regnväder passade på att dricka vatten ur våra mössor som vi höll under stuprännorna. Vi blev studenter vid Borgå lyceum 1971 och under ungdomsåren grundade vi, omkring tio vänner till Stefan föreningen Frenologerna, med det entydiga syftet att ordna glada fester. Det klarades av med glans och fortsatte i flera decennier. Det var i dessa tecken vi kom i kontakt med Stefans hustru Ingeborg Gayer, också yrkesaktiv på YLE. De gifte sig i januari 1976, och flyttade in i sitt egna hemshus på Prästgårdsbacken i Borgå i september 1980. Här träffades vi ofta. Många gånger var det Stefan som tillredde middagarna och ledde snapsvisor och annan sång med sin fylliga sångröst. På äldre dagar var han aktiv i vinföreningen Munkskänkarna i Borgå och gjorde resor i vinets tecken.

Familjen fick två barn och småningom fem barnbarn. Stefans antagligen viktigaste resa, som man planerat en längre tid, gick så sent som i juli tillsammans med barn och äkta makar, barnbarn och hustru, inalles 11 personer, till Island.

Stefan var ett original i eget slag. Inte minst för att han var en utåtriktad, glad och trevlig människa, lätt att umgås med och han sörjs förutom av sina närmaste av ett flertal nära vänner och bekanta.

Egil Green
barndomsvän

Ralf Friberg

17.4.1936–13.3.2026

Ralf Fribergs start i livet för nittio år sedan pekade inte på den formidabla klassresa han skulle komma att genomföra. Fadern var yrkesmilitär och modern Astrid avled när Ralf var sex år. Under fortsättningskriget på Karelska näset fick han en styvmor, en ”elak karelska”, enligt Ralf. År 1946 sågs ynglingen på jakt efter mat i Södra hamnen och på Kronohagens bakgårdar.

Fadern körde spårvagn men återgick till militärtjänst vilket förde Ralf till olika garnisonsstäder. Sommarjobben utfördes till sjöss på fraktfartyg. Student blev han i Ekenäs, giftermål med åländska Britt-Marie ingicks vid fyllda 20 och pappa blev han samma år.

Födökroken blev redaktörsjobb på dagstidningar längs kusten. På *HBL* tjänade han in ledig tid genom att ta kvällsturer och fritiden använde han för studier till en politices kandidat vid universitetet – på rekordtid.

Samtidigt debuterade han som stridbar debattör på *Nylands Nation*. 1964 var han redo för sin politiska debut och invaldes i stadsfullmäktige för SFP, men redan något år senare var tiden inne för nästa karriärsteg: nyhetschef på Rundradion under generaldirektör Repo. Utnämningen ackompanjerades av partityt till SDP, men Ralf förnekade frankt sambandet.

Ralf Friberg var utan tvekan en oförfalskad nyhetsman som öppnade upp Rundradion för en dynamisk förmedling av information. I ett senare skede

visade han också framklon som chef för finska *Iltalehti* med dess aggressiva nyhetsprofil.

När K-A. Fagerholm drog sig tillbaka efter ett halvsekel i politiken tog Friberg över mandatet i Helsingfors valkrets. Det lyckades, både 1970, 1972 och 1975, men sen blev det svenska väljarunderlaget troligen för litet. Någon ny Fagerholm blev Ralf inte, men nog en aktiv folkrepresentant.

Han riktade nu in sig på vårt försvar och på internationella frågor. Det förstnämnda gav honom en högerprofil inom SDP, partiet som ännu i dag är lite delat i hithörande frågor. Ironiskt nog kunde Ralfs politiska karriär ha krönts med en efterlängtd försvarsministerpost om han stannat i SFP, ett parti som nära nog prenumererade på den posten under 1970-talet. En viktig men bortglömd insats gjorde han däremot i de parlamentariska försvarskommittéerna under ledning av **Jan-Magnus Jansson**.

Ralf hörde till den manstarka kohorten av yngre politiker som invaldes 1970. Hit hörde bland andra Väyrynen, Tuomioja, Salolainen, Sundqvist och Stenbäck. Trots de ideologiska skiljelinjerna uppstod dem emellan en viss generationsgemenskap. I riksdagens kanslikommission ledde det till en rad reformer, ibland mot talmannens och generalsekreterarens vilja. Egna arbetsrum för parlamentarikerna var ett resultat av Fribergs medlemskap i kommissionen.

Ett annat forum för Ralf Fribergs outtröttliga energi var den Inter-Parlamentariska Unionen IPU:s Finlands-grupp. Den leddes av talman Johannes Virolainen som i den såg en utrikespolitisk plattform i konkurrensen med Ahti Karjalainen – och president Kekkonen. Inget IPU-möte utan talmannens förtäckta gliringar åt de hållen!

Virolainens mål var att bli ordförande för hela IPU med högkvarter i Genève. Friberg, Salolainen och Stenbäck fick nästan carte blanche av talmannen att arrangera en parlamentarisk säkerhetskonferens i Helsingfors 1973. Operationen hjälpte både talmannen och hans springpojkar att vässa sina utrikespolitiska sporrar. UKK höll god min då Johannes kunde hävda att han bäddade för ESSK-konferensen 1975.

I samtal ett par dagar före sin bortgång bekräftade Ralf sitt motlut inom SDP, men ville samtidigt betona att partiordförande Sorsa uppskattade honom och öppnade vägen till Utrikesministeriet, detta uttryckligen på grund av hans meriter som journalist. Ministeriet behövde satsa på en uppdaterad Finlandsbild och Ralfs erfarenheter kom till god användning.

Efter förlusten av riksdagsplatsen i valet 1979 flyttade Ralf till Oslo och Nordiska Ministerrådet för att 1982 få sin första UM-kommendering som pressråd vid Finlands ambassad i Stockholm. Därifrån sände han ett gratulationsbrev till den nyutnämnda utrikesministern: Minns att inte tala svenska med svensk-språkiga tjänstemän i finskspråkigas närvaro, det kan leda till misstanke om favorisering ...

UM-karriären avbröts visserligen av perioden på *Iltalehti*, men sedan låg vägen öppen till chefskapet för UM:s pressavdelning och ambassadörsposter i Aten och Köpenhamn.

Det finns skäl att lyfta fram ambassadörens språkbegåvning: Utöver sin inhemska tvåspråkighet och engelskan talade Ralf flytande tyska och en begriplig franska. I Kongens By imponerade han med sin goda danska på 6-decemberfesten. Det sistnämnda kom sig av tiden som Finlandskorrespondent för danska *Politiken* under tretton år.

Under pensionsåren i Ekenäs engagerade sig Ralf i kommunalpolitikens kultursektor och skrev kolumner på svenska och finska.

Ralf Friberg var en mångsidigt begåvad person som alltid var beredd att energiskt kämpa för sin åsikt. Många var imponerade av hans talang, andra reagerade på hans rakt på sak-tilltal. Men likgiltig var han inte för dem som kom i kontakt med honom. En unik personlighet har lämnat oss.

Pär Stenbäck

Petri Tuomi-Nikula

Vänner och arbetskamrater

Jan Granberg

22.4.1945–15.10.2025

Mycket har skrivits om min äldre bror Jan Granberg efter hans bortgång den 15 oktober i år. Jan var ju en välkänd radioröst och operakonnässör, aktiv och verksam in i det sista. Jag vill gärna komplettera med några ord om vår uppväxt.

I vårt barndomshem i Helsingfors på 1950-talet fanns en gammal 78-varvad skivspelare och en så kallad lerkaka med Jussi Björling som sjöng *Du är min hela värld* från Franz Lehars operett *Leendets land*. Där lades grunden för Jans operaintresse. Rätt snabbt skaffades en modernare skivspelare med njutbar ljudåtergivning.

Vi gick båda i Lärkan, Jan ståtade med idel berömliga vitsord i både språk och matematik. Han blev student med fem laudatur 1964. Vår rätt kända och omtalade finsklärare alias ”Tonttu” kläckte en oförglömlig devis: Granberg är bipolärt ambivalent.

År 1960 flyttade familjen Granberg till Paris för ett år, då vår far jobbade på Unesco. Jan och jag gick i en internationell skola avsedd för barn till FN-tjänstemän med undervisning på både franska och engelska.

Jan studerade matematik, han blev filosofie magister och arbetade bland annat som lärare i Algeriet. Fortsättningsvis var dock operamusik det Jan helst

ägnade sig åt på fritiden, och snart blev musiken också hans yrke då han började skriva recensioner och hålla föredrag.

I slutet av 1960-talet började Jan arbeta på Rundradion, och kom med tiden att bli chef för musikredaktionen och sändningsledningen, det vill säga radiohallåorna.

Hans anställda vittnar om att han var en mycket omtyckt chef och kollega, därtill en utmärkt pedagog – en förmåga han säkert ärvt av vår mor, som var lärare och sedermera skolråd. Han uppges ha haft en förmåga att korrigera och vägleda nya medarbetare på ett vänligt men bestämt sätt, som gjorde att ingen tog illa vid sig men genast lade hans lärdomar på minnet.

För lyssnarna blev Jan bekant som en trygg och oerhört kunnig radioröst. Med sitt belevade sätt och korrekta språk kunde han göra den mest utdragna sjörapport till njutbar lyssning. Jans allmänbildning och humor lyste igenom i allt han tog sig för.

Jan var inte bara beläst utan också berest, han hann besöka så gott som alla stora operahus i världen. Han hade också goda vänner världen över och kommunicerade flytande på franska, italienska, arabiska och turkiska.

För oss släktingar var ”Janko” en viktig och uppskattad familjemedlem. Hans plötsliga bortgång kom som en chock och vi saknar alla honom.

Fred Granberg, med assistans av **Eva Frantz**
kollega och vän
FOTO: CATA PORTIN

Jan Granberg fick SFV:s folkbildningspris tillsammans med Ann-Christine Schevelew år 2002. År 2007 tilldelades de båda Topeliuspriset – det finlandssvenska publicistpriset.

Bror Hagström

21.5.1932–22.5.2025

Stadsrådet, vicehäradshövding Bror Hagström föddes i Karleby och avled i Jakobstad dagen efter sin 93-årsdag. Som ung siktade bondpojken på att bli jordbrukare men fadern bestämde annorlunda. ”Jag ville bli bonde men skolades till stadsbo” var en kommentar som Bror gärna yttrade.

Vägen till stadsbo gick via studentexamen i Gamlakarleby 1952 efter ett år som stipendiat i USA, därefter vidare via juridikstudier vid Helsingfors universitet och ett aktivt nationalsliv. Efter studierna auskulterade Bror vid Korsholms domsaga och var därefter jurist vid Österbottens Svenska Producentförbund.

På 1960-talet verkade Bror som advokat i Gamlakarleby och blev i slutet av årtiondet invald i fullmäktige i hemkommunen Karleby. Detta ökade intresset för samhällsfrågor och 1971 blev Bror kommundirektör i Karleby. Banan som kommunaltjänsteman fortsatte i Karis och sedan vidare i Jakobstad fram till pensioneringen i medlet av 1990-talet.

Orterna hade sina särdrag som avspeglades i de förtroendeuppdrag som följde med tjänsten. I Karis fick Bror en inblick i sjukvården via styrelsen för Mjölbolsta sjukhus och samarbetet med sjukhusen i södra Finland (SAMS). Man lobbade för Kustbanan mot ELSA-projektet. Under tiden i Karis inleddes ett livslångt engagemang i Folkhälsan. I Jakobstad kom Ekorosk Ab, en föregångare i avfallshantering, och Ewapower Ab med krav på ny kunskap.

Ordförandeskapet i energikoncernen Katternö gav likaså insikter i en ny bransch, liksom även hamnverksamheten.

Hustrun Sivs bortgång 1980 innebar en svår tid men Bror fann snart stöd i tidigare skolkamraten Eva som blev hans långvariga livskamrat.

Som pensionär engagerade sig Bror bland annat i projektet med att hemföra och iståndsätta krigsskadeståndsskonaren Vega i Jakobstad. Nu fanns även tid att sköta skogen kring hemgården i Karleby. Bror bidrog också flitigt till lokal-tidningens insändarspalter. Hembiblioteket var mångsidigt och visar på ett intresse för bland annat Sverige-Finlands historia, vikingar och nordisk mytologi. Kärleken till hembygdens dialekt var långvarig och tillsammans med en grupp likasinnade har Bror dokumenterat Karlebymålet i ett par böcker. Han bar dessutom det språkliga huvudansvaret för översättningen av ett *Asterix*-album till Karlebydialekt.

I övrigt var Brors fritidsintressen praktiska och jordnära. Åtskilliga är de hus som han byggt eller renoverat – och allt skulle man helst göra själv inom familjen eller som talkoinsats hos andra. Intresset för naturen uttryckte sig såväl i form av skogspromenader i hemknutarna som fjällvandringar i svenska lappmarken och skidsemestrar i Yllästrakten.

Umgänges- och föreningslivet var aktivt och kontakten till familj, vänner och släktingar i hela världen hade hög prioritet. Bror och Eva stod gärna värd för stora sällskap både hemma och på stugan i Larsmo.

Bror Hagström sörjs av två söner med familjer samt sambon Eva och hennes familj.

Mårten Hagström

Son

Ann-Marie Ivars

6.11.1941–25.10.2025

Vår vän och kollega professor Ann-Marie Ivars avled i Helsingfors den 25 oktober. Hon föddes i Närpes den 6 november 1941 och blev student från Kristinestads samlyceum 1960. Kontakten med Närpes och Kristinestad behöll hon livet ut.

Ann-Marie blev filosofie kandidat i nordiska språk vid Helsingfors universitet 1967. Hon var amanuens, senare specialforskare, vid det som i dag heter Institutet för de inhemska språken. Där arbetade hon med *Ordbok över Finlands svenska folkmål*. Filosofie licentiat blev hon 1981 och filosofie doktor 1986. Hon var professor i nordiska språk vid Helsingfors universitet 1989–2002.

Under åren med ordboken samlade Ann-Marie in tusentals dialektord och spelade in hundratals timmar. Denna erfarenhet kom väl till pass när hon deltog i Amerikaexpeditionen som leddes av Lars Huldén 1971. Expeditionen besökte emigrantsamhällen i USA och Kanada för att samla in berättelser om utvandringen i början av 1900-talet. I licentiatavhandlingen *Dialekter i forskningringen* 1980 studerade Ann-Marie under vilka omständigheter som emigranternas dialekter hade bevarats bäst. I början av 2000-talet startade Ann-Marie projektet Spara det finlandssvenska talet för att komplettera äldre arkivmaterial så att dialekternas utveckling över tid kunde studeras.

I doktorsavhandlingen *Från Österbotten till Sörmland* 1986 beskrev Ann-Marie hur Närpesbor anpassar sig till språket i Eskilstuna, en ort många österbottningar hade utvandrat till. Avhandlingen skrevs inom det nordiska forskningsprogrammet Urbanisering och språkförändring i Norden som leddes av Bengt Nordberg vid Uppsala universitet. De deltagande finländarna representerade såväl fennistiken som nordistiken.

Ann-Marie var över huvud taget aktiv i nordiska sammanhang. Hon var till exempel en av initiativtagarna till det samnordiska projektet Moderne importord i språka i Norden. I boken *Stad och bygd* 1996 studerade hon likheter och olikheter mellan språket i fyra finlandssvenska kuststäder (Jakobstad, Kristinestad, Ekenäs och Lovisa). Hennes många studier i olika typer av miljöer resulterade i den digra monografin *Dialekter och småstadsspråk* 2015. I den presenterar hon den språkliga variationen i Svenskfinland från region till region. Boken kom ut som den första i bokserien Svenskan i Finland och blev genast en klassiker.

Ann-Marie var redaktör för vetenskapliga tidskrifter som *Folkmålsstudier* 1994–2000 och *Studier i nordisk filologi* 1996–2009. Hon ingick i redaktionsråden för *Arkiv för nordisk filologi* 1997–2011 och *Svenska landsmål och svenskt folkli* 2010–2015. Hon var medlem av styrelsen för Svenska litteratursällskapet i Finland 1992–2007. Hon belönades för sin akademiska gärning av Svenska litteratursällskapet 1987 och 1989, Kungliga Gustav Adolfs Akademien 1989, 2012 och 2018, samt erhöll det Blomska stipendiet av Svenska Akademien 2014.

Ann-Marie sista bok blev *Folkminnen från Sydösterbotten* som utkom 2022. I mars 2023 höll hon sitt sista föredrag vid Sällskapet för svensk dialektologis årsmöte i Uppsala. Hennes föredrag hade rubriken ”Dialektinsamling i 150 år”. Det var ett ämne som hon behärskade bättre än någon annan. Hon var ju en av dem som hade arbetat längst och kanske flitigast på fältet.

Marika Tandefelt, Jan-Ola Östman, Pirkko Nuolijärvi, Mona Forsskähl
Charlotta af Hällström-Reijonen, Caroline Sandström, Camilla Wide

FOTO: WIKIMEDIA

Lena Kainulainen

18.1.1943–31.8.2025

Lena (döpt till Leena) Kainulainen var en engagerad Rödakorsarbetare och en lyskraftig scoutkamrat. Hon var en känd profil inom den finlandssvenska scoutrörelsen och gjorde en lång karriär i internationell tjänst för Röda Korset. En talrik skara vänner minns henne som en hängiven körsångare, i bland annat Lyran. Bland vännerna kallades hon Caiski.

Lena var en äkta Sörnäsflicka. Hon växte upp på Flemingsgatan i en tvåspråkig Helsingforsfamilj. Genom folkskolan i Vallgård kom hon tidigt i kontakt med scouting och blev en av de ledande krafterna i flickscoutkåren Helsingfors Nybyggarflickor. Hennes frejdiga personlighet och glada sätt gjorde henne till en idealisk ungdomsledare. Tillsammans med sina jämnåriga scoutkamrater var hon alltid redo att ta i där det behövdes, delta i jippon och tävlingar och leda sånggrupper. Hon fick ovana sångare att entusiastiskt sjunga i stämmor och kunde konsten att trollbinda sin tonåriga publik vid den mörknande augustinattens lägerbål: ”Tänd upp en eld och slut en ring...” Som kårchef för Nybyggarflickorna fick Lena se hur intresset för flickscouting minskade i huvudstaden på 1970-talet, men vänskapen mellan de aktiva tog inte slut och kårens gamla Brallisar har fortsatt träffas regelbundet.

Sjukis, eller Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut, blev ett naturligt val för Lena efter studentexamen från Bullan, Svenska flicklyceet, år 1963. Kontakten

till de gamla klasskamraterna bevarades genom åren via Syföreningen, en grupp som sällan sågs sy eller sticka. Som utåtriktad och musikalisk person blev det naturligt för Lena att som ung studerande ansluta sig till Akademiska Damkören Lyran. Också där skapade hon vänskapsband som räckte livet ut, bland annat i form av en inofficiell underavdelning som kallade sig Bävrarna. Lena mottog Lyrans förtjänstmärke år 1976 som tack för sina insatser för kören i bland annat styrelsen. Sången blev också en del av hennes liv på Drumsö som medlem av kyrkokören.

Jobbet som sjukskötare passade Caiskis öppna personlighet och genuina intresse för andra människor. Efter hälsosystemexamen arbetade hon några år inom den kommunala hälsovården i Helsingfors men sökte sig i början av 1970-talet till Finlands Röda Kors, som behövde en reserv av yrkeskunniga frivilliga för sin internationella verksamhet. Lenas första uppdrag som delegat blev i Bangladesh, en nybildad stat som uppstått efter krig mellan Väst- och Östpakistan och Indien. Inledningen blev dramatisk. Planet hon kom med möttes av eldgivning från marken, och väl framme i staden Chuadanga i Gangesdeltat väntade inte bara sårade människor utan också svältande hållögda barn som drabbats av översvämningar och tyfoner. Rödakorsteamet fick börja med att städa ut smuts och råttor ur det övergivna guvernörsresidenset för att kunna bygga upp ett fältsjukhus med operationssal och bäddavdelning. Deras patienter var apatiska, uthungrade civila med skottskador, ibland lemlästade av minor. Under de knappt två månader sjukhuset fungerade, utfördes nästan 200 kirurgiska ingrepp och nästan 700 patienter fick hjälp. Det finska fältsjukhuset blev en lysande framgång i det krigshärjade landet, där andra biståndsprojekt hade lyckats sämre. Trots att teamet i praktiken hade arbetat utan fungerande kontakter till omvärlden hade de lyckats – tack vare den duktiga personalens fina laganda, konstateras i slutrapporten.

Framgången skapade en gruppsamhörighet som fortsatte genom åren med regelbundna träffar, den sista bara några veckor före hennes död. Bangladesh blev för Lena en milstolpe som kom att prägla hennes inställning till betydelsen av biståndsarbete. Lena Kainulainens karriär som Rödakorsdelegat fortsatte under de följande årtiondena i Rhodesia/Zimbabwe, Angola och Lesotho. En särskild plats i hennes hjärta fick åren i Zimbabwe – ”mitt andra hem”, brukade hon säga. Otaliga var de vänskapsband hon knöt under åren i Asien och Afrika.

Lena var en utpräglad teamarbetare som med sitt glada humör och sin humor uppmuntrade både kolleger och patienter.

Mellan de internationella uppdragen fortsatte Lena arbeta för Finlands Röda Kors som utbildningssekreterare. Det handlade bland annat om att leda kurser i första hjälp på arbetsplatser, i skolor och föreningar. Arbetet passade henne utmärkt, som den empatiska och entusiastiska människa hon var.

– Nu har jag mött en alldeles underbar person, kunde Lena entusiastiskt utbrista när man träffades. Hon sprudlade av iver efter att ha pratat bort några minuter med en ny bekantskap i metron, affären eller på hälsocentralen.

Caiski avled efter en kort tids sjukdom den sista augusti. Hon sörjs närmast av sin brorsdotter Anne, som var hennes stora stöd under de sista tiderna, sin bror och svägerska samt en stor, oräknelig skara vänner i Finland och runt hela världen.

Eva Vikstedt
scoutkamrat, Brallis

Cay Karlsson

24.12.1945–19.11.2025

”Han kändes som en vän trots att man inte var personligen bekant med honom.” Så lød en av kommentarerna när Yle hade gått ut med nyheten om musikern och radiojournalisten Cay Karlssons bortgång. Cay – Calle – hade under de senaste åren kämpat med hälsan, men hans död kom ändå oväntat. Cay avled i sitt hem i Bromarv den 19 november. Han skulle ha fyllt 80 år på julafton. Cay hann ändå läsa och godkänna det sista kapitlet i en biografi som ska ges ut postumt 2026.

Cay var genuint intresserad av andra människor. I grunden var han övertygad om att varje människa hade rätt att bli sedd och hörd. Han ville vara en del av ett team, det må sedan ha gällt musiken eller jobbet som redaktör. ”Jag har aldrig varit intresserad av att bli soloartist. Jag vill vara i ett band”, sade han redan för länge sedan.

Calle föddes i Helsingfors. Sina barndomssomrar tillbringade han i Tenala.

I Andra Svenska Lyceum lärde Calle känna Mårten ”Måsse” Enqvist som delade Calles intresse för musik. Som en tribut till vännen – båda spelade i banden Cay & The Scaffolds och i The First – sjöng Cay sin egen hit från 1963, *Girls* på Måsses begravning den 11 november. Det blev Cays sista framträdande inför publik.

The Scaffolds grundades av bröderna Harry och Christer ”Kicke” Bergholm. Cay knöts till bandet nyåret 1962–1963 och genombrottet kom vid julen 1963 med just *Girls*. Med den gjorde 18-åriga Cay finländsk pophistoria. Det blev det första inhemska hitlåten som utkom på skiva i äkta The Beatles-anda. Vid det laget hade Måsse ersatt Harry som gitarrist. Cay var också länge medlem i bandet The Roosters med bröderna Hasse och Lasse von Hertzen samt Martin Simberg.

Han var också med om att grunda föreningen Back to the Sixties och var aktiv där in på 2020-talet. Musikaliskt var Cay mångsidig och hans kunskap sträckte sig utöver sextiotalsmusiken.

Efter avslutade studier vid Svenska Köpmannaläroverket ledde Cays intresse för teater och musik till att han kom att medverka i musikalen *Hair* som hade premiär hösten 1969 på Svenska Teatern. I *Hair* medverkade också Anki Lindquist, Heikki ”Hector” Harma och Sakari Lehtinen och de bildade gruppen Cumulus. Gruppen stod på toppen av sin karriär 1977 med sin version av Erna Tauros *Höstvisa*. Den blev också den första finländska gruppen som lyckades slå igenom i Sverige.

Anki och Cay blev ett par 1969 och gifte sig 1976. Äktenskapet höll i bara ett par år men vänskapen bestod.

År 1978 anställdes Cay vid Yle och blev så småningom redaktionschef för det direktsända morgonprogrammet Arla. På Yle skulle han stanna fram till sin pensionering – eller rättare sagt, lite utöver sin pensionering. Han fortsatte länge som programvärd i ”Liv i luren”, det program som lyssnarna kanske allra mest förknippar med Cays röst.

Cay sörjs främst av hustrun Helen och sönerna Jesper och Lucas.

Oss vänner lämnar han i tacksamhet och saknad. Dig glömmar vi inte, Calle.

Yrsa Grüne-Luoma

Ungdomsvän

Kjell Ekholm

Kollega och vän

Erik Kruskopf

29.8.1930–9.4.2026

Författaren och konstkritikern, filosofie doktor Erik Kruskopf, avled i Sjöndå den 9 april vid 95 års ålder. Han var född i Helsingfors den 29 augusti 1930. Med honom har en av det finländska kulturlivets mest mångsidiga och bildade gestalter gått ur tiden. Kruskopfs gärning spänner över ett brett fält inom konsthistorisk essäistik, forskning och kulturjournalistik.

Erik Kruskopf blev student vid Svenska Normallyceums klassiska linje 1948, till hans klasskamrater hörde bland andra Christer Kihlman och Carl Öhman.

Kruskopf kom redan i ett tidigt skede att intressera sig för teater och han var under femtiotalet en drivande och mångsidig kraft inom Studentteatern. Han kom även att fungera som regiassistent vid operan i Helsingfors. I samband med det kom han även i kontakt med Bertolt Brecht vid Berliner Ensemble, där han under en kort period fungerade som regiassistent för Brecht.

Kruskopf inledde studier vid Helsingfors universitet med tyngdpunkten lagd vid konsthistoria och estetik. Han blev filosofie kandidat 1954 och disputerade 1976 med en lovordad avhandling om Kandinskys nonfigurativa genombrott, *Shaping the Invisible*.

Han var samtidigt sedan 1956 anställd som journalist vid *Hufvudstadsbladet*, senare blev han kulturredaktör och även kulturchef. Från Kruskopfs tid vid *HBL* på femtiotalet har han själv berättat om en episod där chefredaktören Amos

Anderson, som var en stor beundrare av Rom, ibland ville testa sina redaktörers kunskaper och bildning genom frågesport. Rätt svar skulle ge en resa till Rom. Frågorna kunde gälla Roms kullar, romarrikets kejsare eller Michelangelos konst. För att inte nämna påvelängderna. På redaktionen var den unge Kruskopf den enda som kunde ge rätt svar och han tilldelades följaktligen en resa till den eviga staden.

Efter tre decenniers journalistisk befattning vid *HBL* ville Kruskopf söka nya utmaningar, och 1978 anställdes han som första chef för det nya Nordiska konstcentret på Sveaborg. Under Kruskopfs ledning utvecklades centret till en levande institution för gemenskap inom bildkonsten i Norden. Verksamheten var omfattande med vandringsutställningar, gästateljéer och seminarier. 1986 utsågs han till att starta det finländska kulturinstitutet i Paris, som han ledde under fyra år fram till 1990. Efter det kom han att fungera som projektchef för stiftelsen Pro Artibus och även som biträdande professor i konsthistoria vid universitetet i Tromsø.

Vid sidan av dessa tjänsteuppdrag bedrev Erik Kruskopf under hela sitt liv ett digert och ambitiöst författarskap, som framför allt gällde bildkonst och analyserande konstnärsporträtt. Från sin utsiktspost som bevakande konstkritiker hade Kruskopf ständig insyn i konstens nya och föränderliga skeenden.

Hans första vägande insats blev boken *Informellt*, från 1965, i vilken han intervjuade sex finländska konstnärer som var med om att etablera den nya informella konsten i vårt land. Eftersom boken var banbrytande blev den också översatt till finska. Det medförde att författaren tilldelades Finska kulturfondens ansedda Vehmaspris. Kruskopf tilldelades senare även Finlands Vita Ros-orden för sina insatser för Nordiskt konstcentrum, statens kritikerpris, Tollanderska priset och SFV:s folkbildningspris.

Vid sidan av sitt dagliga värv var Erik Kruskopf utomordentligt produktiv som essäist och forskare i konsthistoriska ämnen. Bland hans många titlar märks litterära porträtt av Eila Hiltunen, Sam Vanni, Stig Fredrikson, Tove Jansson, Åke Hellman, Henrik Tikkanen, Göran Schildt och Bertel Hintze. Avsikten var att lyfta fram viktiga, speciellt finlandssvenska, kulturprofiler som annars inte fick den uppmärksamhet han ansåg de var värda. Finländsk konstindustri och offentlig konst hörde också till hans kunskapsområden. Hans bibliografi omfattar över tjugo titlar. Under alla senare år var han även verksam som flitig kolumnist och gästande skribent vid *HBL*.

Naturen var under hela livet en stark källa till inspiration för Kruskopf. På 1960-talet, i samband med en utflykt för att besöka konstnärer i Kajaland, hittade han sin kära fristad Siikasalmi, tätt intill Siikavaara naturskyddsområde och dess djupa skogar och vildmarker. Här vistades han om våren och hösten och blev nära bekant med grannarna, vilkas förståelse och insikter i lokalhistoria, natur, jord- och skogsbruk han respekterade högt. I Kajalands storslagna natur fann han inspiration och andlig ro för sitt litterära arbete.

I början av 70-talet lämnade han Helsingfors och blev Sjundeåbo, då han på auktion ropade in Barråsa, en gammal ståtlig folkskola omgiven av skog och nyländskt jordbrukslandskap. Under de 55 år som han levde och jobbade på Barråsa, förvandlades det till ett av hans livsverk. Här fick han utlopp för sin talang och sitt intresse även inom arkitekturen, som han ärvt efter sin far som var arkitekt.

Han byggde om huset i flera etapper för att motsvara familjens föränderliga behov, samtidigt som huset även skulle hysa hans konstsamling, bibliotek, verkstad och innehålla flexibla utrymmen för hans litterära forskarverksamhet. Husets trivsel utökades genom tillbyggnader såsom entréer, en glasveranda och balkong. Att återanvända och återbruka låg i Kruskopfs natur, vilket präglade resultatet av de olika byggnadsprojekten: unikt, funktionellt och estetiskt.

Erik Kruskopf var en diskret, lågmäld och varmhjärtad person som trivdes med att ha familjen omkring sig och vara i vänners lag, men som också gärna drog sig undan. Dörren till Barråsa var alltid öppen för hans närmaste. Han var journalist och forskare i själ och hjärta, en i ordets sanna innebörd vitt person. De dagliga tidningarna var speciellt viktiga för honom, och på morgonen var den korta promenaden till brevlådan vid landsvägen en återkommande kär ritual.

Kruskopf var närvarande och aktiv ända till sin sista dag. Trots sin höga ålder fortsatte han att besöka konstutställningar och teatrar under sina sista år, läste böcker och följde dagligen med i nyheter och tidskrifter. Ännu kvällen innan han gick bort bladdrade han igenom tidskrifter och valde ut samt dirigerade sin dotter i hur ett antal konstverk skulle hängas om så att han bättre kunde se dem från sin säng.

Kruskopf lämnar efter sig ett stort tomrum och är djupt saknad av barn, barnbarn och barnbarnsbarn, samt släkt och vänner.

Dan Sundell, kollega och vän, Mikaela Kruskopf, dotter.

FOTO: CATA PORTIN

Ingmar Lindberg

19.9.1945–11.3.2025

Ingmar ”Inko” Lindberg avled den 11 mars efter ett plötsligt hjärtstillestånd. Han lämnar sörjande vänner från många kretsar i saknad efter en ovanligt mångsidig personlighet.

Inko växte upp i bysamhället kring fädernegården Degerö Uppby. Där lades grunden till hans djupa engagemang i allt slags samverkan mellan människor, det som var hans stora styrka.

Efter studenten vid Brändö svenska samskola år 1964 följde militärtjänst och studier vid Hanken. Han hann med över 10 år inom reklambranschen, innan han år 1985 övergick till Fiskars-bolaget, där han som vice verkställande direktör kom att utföra sin främsta livsgärning.

Återuppbyggnaden av Fiskars bruksområde är Inko Lindbergs storverk. Det gamla bruket hade delvis tömmts, hallar och bostadshus stod öde. Inko fick idén att locka hantverkare, konstnärer och formgivare till Fiskars genom att erbjuda dem bostäder och ateljéer, ett projekt som vann stöd inom bolagets styrelse. Genom sin långsiktiga vision, sitt goda omdöme, sitt omutliga krav på kvalitet och sitt genuina intresse för konsten och konstnärerna vann han ett oinskränkt förtroende bland brukets invånare. Han valdes till första ordförande för konstnärernas nygrundade andelslag Onoma, och år 2019 blev han dess hedersordförande. År 2020 tilldelades han Raseborgsmedaljen

”som erkänsla för sina ovärderliga insatser för Fiskars bruk och regionen”. Men det kanske finaste beviset för ortens tacksamhet finns mitt i bruket, ”Inkoparken”. Dit leder en bro som väl symboliserar den gemenskap som han byggde upp och som gjort Fiskars till en av Finlands mest uppskattade vallfartsorter.

Till ansvarsområdet på Fiskars hörde också bolagets jord- och skogs-egendomar, vars skötsel Inko tillsammans med ett flertal nyckelpersoner helhjärtat ägnade sig åt. Bolagets jakter ledde han med fast hand och sakkunskap.

Utöver Fiskars hade Inko många strängar på sin lyra. Under studietiden var han en aktiv andra bas och styrelsemedlem inom Akademien. I sjöscoutkåren Seaboys var han en bärande kraft redan som ung, och segling förblev hans stora intresse. Senare medverkade han i styrelsen för Finlands Svenska Scoutförbund. Han var kommodor för HSS i över 10 år. Som havskappseglare skördade han betydande framgångar under 1970-talet med sin My, en Norlin 34. Båten seglades sedan i alla väder på öppna hav och i skärgården under hela hans liv, och den finns fortfarande kvar inom familjen.

Inkos engagemang i försvarets utveckling ledde till djupa kontakter och aktivt deltagande i frågor rörande landets säkerhet. Han fungerade som ordförande för Nylands Brigads gille. Till sin militärgrad var han reservmajor.

Bland övriga förtroendeuppdrag var styrelsemedlemskapen i Algol Ab och i familjen Ahlströms fastighetsbolag viktiga för Inko. Vartdera bolaget fick i honom en omdömesgill och framsynt styrelsemedlem. Inom de två bolagen minns man honom med respekt och tacksamhet.

Hans stora vänkrets uppskattade hans förmåga att skapa stämning, att ibland ställa till med lämpliga hyss, att inte gå hem för tidigt. Det var aldrig tråkigt där Inko var med.

Allra viktigast för Inko var nog alltid familjen. Omgiven av barn och barnbarn i hemmet på Dal vid Gennarbyviken var han allra lyckligast.

En varmhjärtad, rolig och högt älskad make, far och farfar och en pålitlig vän har lämnat ett stort tomrum.

Magnus Bargum

Cajus "Pricken" Lindroth

14.3.1938–9.2.2025

Kornetten tystnade när Cajus "Pricken" Lindroth somnade in 9.2.2025, 86 år gammal. Han föddes i Helsingfors som äldre son till Judit (f. Lindholm) och Gunnar Lindroth och bror till Hans. Prickens tidiga barndom präglades av krigens, men lyckligtvis kunde familjen pusta ut på Brändholmen i Esbo skärgård, som förblev en viktig plats hela livet ut. Det var viktigt för honom att hålla byggnaderna i skick, så han var mycket händig att reparera och bygga hus.

Pricken Lindroth blev student från i Lönkan i Helsingfors. Av en händelse träffade han 1957 på en dans i Tyska skolan sin blivande fru, Harriet Lindroth (f. Ahlberg). De var gifta i 64 år och fick två barn, fem barnbarn och två barnbarnsbarn. Familjen var alltid mycket viktig för Pricken, som stödde och hjälpte sina närmaste och alltid hade ett öra för hur det stod till. Han var mycket hjälpsam, stödjande och social och hade utöver många släktingar en mycket stor vänskrets, både i Finland och utomlands.

Pricken Lindroth tog över agenturen Oy Tarpeisto Ab efter sin far 1963 och blev en modekännare. Till hans specialiteter hörde import av slips- och halsdukstyger av hög kvalitet främst från Tyskland och Schweiz, och flera stora företag beställde företagskläder eller accessoarer av Tarpeisto.

Välgörenhet blev viktigt för Pricken, som genom dessa organisationer delade med sig av sina kunskaper. Han tillhörde Lions Club Esbo Syd och var med i orkestern Lions Blend. Inom Odd Fellow Orden blev Cajus "Pricken" Lindroth utnämnd till Ex Storrepresentant år 2013 och till Jubelveteran år 2024. Han innehade under åren flera tunga poster inom den egna logen 8 Fänrik Stål och inom lägret 1 Finlandia, och fick Jubelveterantecknet år 2024 efter fyrtio års medlemskap. Han var en mycket uppskattad broder.

Pricken hade flera intressen, men de två stora passionerna i livet var fiske och musik. Han var känd som en stor naturvän och kunde enormt mycket om djur och natur, speciellt fåglar. Han var en storfiskare av gädda och lax och fiskade gärna i sällskap. Vännerna hann fiska tillsammans i över 50 år.

Musiken förde Pricken till platser runtom i Finland, hans instrument var först trumpet, sedan kornett. De här instrumenten spelade han i cirka 50 års tid och många känner honom från populära band såsom Alvi's Dixie Stompers, som han grundade tillsammans med Alvi Leppälä 1996. Bandet spelade i restauranger, bland annat regelbundet i Gäddvik, Esbo och på flera andra ställen, till exempel i kyrkor, under årens lopp. På repertoaren stod blues, dixieland, jazz, swing, gospel, med mera. Pricken försåg bandet med enhetlig klädsel inför framträdandena. Pricken deltog i grundandet även av andra band, bland annat Swing It och VSOP. Alvi's Dixie Stompers har donerat Prickens första kornett till Trad Jazz Ry som vandringspris för att påminna kommande medlemmar om hans enastående, varma och unika spelstil med hans egna sound och frasering.

Cajus "Pricken" Lindroth saknas av en stor familj, vänskapskrets och åhörarskara på flera språk.

Veronica Fellman, dotter
Curt Lindroth, son

Carola Lithén

11.11.1966–21.12.2025

Carola Lithén född i Kalvholm, Korsholm lämnade oss i december 2025 efter en tids sjukdom. Hon lämnar efter sig mamma Iris, men därutöver är vi många släktingar som saknar henne, liksom vänner, forna elever, aktiva inom föreningar, och i politiken i Svenska folkpartiet och andra grupperingar i Korsholm, Österbotten och nationellt. De egenskaper som bäst beskriver Carola är livsglädje, öppenhet, värme, mod och intelligens.

Inom släkten var hon, tillsammans med systemen Annika och mamma Iris, en sorts kitt som höll oss samman. Kanske det föll sig naturligt efter att Iris redan i 20-årsåldern övertog bybutiken i Kalvholm, stället där alla mötte alla.

Det var den miljö som Carola växte upp i och trivdes i. Hon brukade ofta berätta om hur hon och Annika som små tog sig ner för trappan i 50-talshuset, sittande på baken, och in i kansliet eller butiken. I kansliet fick den lilla Carola ringa in beställningar på bröd och bakverk och annat som beställdes färskt. Hon pratade med kunder och frågade om allt, intresset för människor fick hon som riktigt liten. Av pappa Gösta ärvde hon en stenhård tävlingsinstinkt, och ett intresse för att följa med friidrott, skidlöpning och ishockey.

Hon var duktig i skolan men insåg att muskelsjukdomen stakade ut vissa begränsningar för vad hon kunde bli. Drömmen var att bli psykolog, men eftersom det inte gick att studera det ämnet i Vasa, valde hon linjen för

allmänpedagogik vid Åbo akademi och blev pedagogie magister. Längst arbetade hon vid Fria Kristliga Folkhögskolan i Vasa, men hon var även omtyckt som föreläsare på kurser inom andra utbildningsinriktningar i Österbotten.

Som lärare fick hon ofta sina elevers – eller ”ungars” som hon kallade dem – förtroende, och många av dem lät sig inspireras i sina yrkesval av de kurser hon ledde. Hon undervisade speciellt i socialpolitik, samhällslära och psykologi. Hon blev alltid genuint glad över att få träffa sina elever senare, och att höra vart livet fört dem.

Den andra arenan som var viktig för Carola var politiken, både för att föra fram funktionshindrades syn på saker och sköta intressebevakning, men framförallt som kommunalpolitiker i Korsholm. Hon gick med i Svensk ungdom och blev till sin förvåning invald i fullmäktige i valet hösten 1988. Hon fick plats i kommunstyrelsen från år 1991, och efter det föll hon aldrig ur vare sig fullmäktige eller styrelsen. Det verkade finnas ett motstånd mot att välja en kvinna med funktionsnedsättning till fullmäktigeordförande, men 2013 gick det inte längre att förbise henne. Efter att ha gjort ett bra jobb och åter fått stort förtroende i valet återvaldes hon till fullmäktiges ordförande 2017. I följande val 2021 blev hon röstdrottning och fick svinga styrelseklubban. I våras ställde hon upp och blev invald för tionde gången, trots att hon då redan var svårt märkt av cancer.

Hon var också Korsholms mångåriga representant i bland andra Svenska Österbottens Förbund för Utbildning och Kultur, Österbottens förbund, och i Vasa sjukvårdsdistrikt. Vid bildandet av Österbottens välfärdsområde ställde hon upp i det första fullmäktigevalet och blev invald med en styrelseplats som resultat. Hon valde sedan att avstå från välfärdspolitiken, då hon tyckte att den knappa resurseringen skapade oöverstigliga hinder för beslutsfattandet.

Carola var en ivrig föreningsmänniska, aktiv som styrelsemedlem i Folkhälsan i Korsholm, Stundars, CP-föreningen i Österbotten och fler, i många år. Kulturen var viktig, hon gick så mycket hon hann på teaterföreläsningar och konserter, Musikfestspelen i Korsholm låg nära hjärtat. Tomas Ledins konserter i Österbotten var ett måste. Som unga var hon och systemen Annika självskrivna på danser runtom i landskapet.

Carola var en människa som tyckte att hon hade haft otrolig tur i livet. På många sätt hade hon förstås det, men framförallt visar det på hennes positiva sinnelag. Det är ju inte alltid hur man har det utan hur man tar det. För henne

var det mesta möjligt, men som ung tyckte hon inte det skulle vara möjligt för henne att bli mamma, vilket var en stor sorg. Den sorgen botade hon med att ta alla barn i bekantskapskretsen till sitt hjärta.

Carola var en som svarade ja på de flesta frågor, inget var för svårt eller för jobbigt. Vi som levde nära henne såg hur hon satte alla andra före sig själv, och det bekräftas av hur många som vid hennes insjuknande visat sin kärlek och tacksamhet till henne. Hon var en lyskraftig person och hade något som gjorde att man kände sig sedd och bekräftad, som att man blev nära vänner med en gång. Vi saknar henne, men hennes positivitet styrker oss, och vi minns henne med stor tacksamhet.

Marlene Ahlberg

FOTO: CAMILLA OSTBERG

Solveig Mattsson

23.5.1951–2.12.2025

Solveig Mattsson, av vänner, kolleger och skådespelare ihågkommen och älskad som Tatta, avled 74 år gammal i december 2025 efter en lång tids sjukdom. Hon var i mer än tjugofem år Radioteaterns fast anställda regissör som med sina nyskapande föreställningar lyckades göra den lilla finlands-svenska Radioteatern världskänd.

Solveig växte upp som ett av tre syskon i en familj där fadern var en karismatisk frikyrkopastor. Hon inledde journaliststudier i Helsingfors, men flyttade snart till Stockholm där hon studerade litteratur. År 1976 inträffade en avgörande händelse i hennes liv, då hon som genom ett underverk överlevde en svår motorcykelolycka i Österrike. Sviterna efter olyckan gjorde sig påmind resten av livet.

Till Radioteatern kom Solveig ursprungligen som sekreterare i början av 1980-talet, då Erik Ohls tillträtt som chef. Han upptäckte vilken tillgång Solveig var och lät henne efter en tid som regiassistent få egna regiuppdrag.

Med sin alldeles speciella begåvning, sitt okonventionella sinne för humor och sin verbala förmåga var Solveig en klar medelpunkt på Radioteatern. Denna underbart coola och samtidigt varma, generösa och roliga, oändligt flitiga, kunniga och kreativa Tatta som lyste upp rundradiokorridorerna och lockade både dramatiker och skådespelare till Radioteatern.

Hon var också den som kom att förverkliga de nya visioner som Radioteatern hade de här åren: att komma bort från banden till scenteatern och utveckla hörspelen till en egen konstform. Och snart tog hennes regier hem pris efter pris på alla de internationella radioteaterfestivalerna. Prix Futura, Prix Nordica, Prix Europa, Prix Italia, Nordiska hörspelspriset.

Konsten att berätta en historia var alltid det centrala för Solveig och hon utvecklade ett helt eget filmatiskt sätt att berätta i ljud. Det kombinerades med en sällsynt lyhördhet när det gällde personregi, rytm, tajmning och musik-användning och resulterade i föreställningar som fortfarande är oöverträffade klassiker. Föreställningar som pulserar av något intimt och känsligt och som kan ge den där svårdefinierbara men alldeles påtagliga gåshudseffekten. Det yttersta beviset på att någonting är bra.

Solveig var hängiven sitt arbete och sparade aldrig på sig själv. Det ledde till slut till utbrändhet och att hon lämnade Radioteatern redan några år före pensionsåldern. Också sorgen efter makens, Veijo Arponens, plötsliga död medverkade till beslutet.

De här tunga tiderna fick Solveig stor hjälp av den vänkrets som hon hade haft ända sedan ungdomen och småningom kom att inkludera också vännernas barn. Det var en tät och sammanhållen gemenskap som Solveig alltid talade om med värme.

Redan då Solveig lämnade Radioteatern blev det ett stort tomrum efter henne. Och nu när hon har lämnat jordelivet har världen definitivt blivit en fattigare plats, för syskonen Björn och Ann-Christine och den närmaste kretsen och för alla oss som under åren haft privilegiet att känna Tatta, arbeta med henne och vara hennes vän.

Janina Jansson,
kollega och vän

FOTO: ARI-PEKKA KERÄNEN / YLE

Seija Metsärinne

18.1.1953–10.9.2025

Det här årets sista sommardag, den 10 september, beledsagades Seija ”Piku” Metsärinne av eftermiddagssolens strålar till den sista vilan. Nedbruten av en långvarig sjukdom somnade hon in i hemmet i Esbo.

Seija föddes 1953 i Stockholm. Snart gick flytten till Kemi och därifrån 1957 till Kotka. Familjen var finskspråkig men Seija sattes i Kotka Svenska Samskola där hon blev student 1973.

Redan tidigt kom Seija i kontakt med teatern, via en teaterklubb som samarbetade med Kotka Stadsteater. Hon deltog i flera uppsättningar där, bland annat i musikalen *Hair*.

1975 blev Seija antagen till Svenska Teaterskolan i Helsingfors. Hon utexaminerades som skådespelare 1979, tog sin magisterexamen i teaterkonst 2021 och idkade däremellan studier i regi och dramaturgi vid Teaterhögskolan åren 2005–2006.

Nästan hela sin yrkeskarriär verkade Seija inom det finlandssvenska konst- och kulturfältet.

Seija var anställd som skådespelare vid Wasa Teater och Skolteatern (Unga Teatern) under hela åttiotalet och frilansade sedan som skådespelare och regissör på så att säga alla de finlandssvenska scenerna. I decennier var hon centralt

verksam inom Skärgårdsteatern, grundade teaterkompaniet Nya Rampen och var teaterchef på Wasa Teater 2007–2010.

Hon regisserade också sommartheater, bland annat i Närpes och Karleby.

En betydande insats gjorde Seija som dramapedagog. Mångsidigheten och ett stort intresse för barn och ungdomar gjorde Seija till en omtyckt lärare och regissör. Hon var en mästare på att via leken, fantasin, musiken och dansen få barn och ungdomar att frigöra och uttrycka sig.

Seija var en sällsynt omtänksam och mottagande person. En sann altruist. Hon lyssnade med hjärtat och hade en genuin förmåga att engagera sig i andra människors problem utan att förvänta sig något i gengäld. Ibland till den grad att hon kunde glömma bort sig själv. Seija var intresserad av politik och samhällsfrågor, aktiv inom flera folkrörelser som Kvinnor för fred och Nej till kärnkraft och hon deltog gärna och ofta i demonstrationer.

Till Seijas vida intressesfär hörde naturen, musiken, dansen, litteraturen och även det oförklarliga som omger oss. Hon utgick ifrån att verkligheten inte begränsas av människans fattningsförmåga. Kanske var det just den gränslösa inställningen till livet som gjorde henne så omtyckt och respekterad.

År 2018 insjuknade Seija i alzheimer och hennes tillvaro förändrades totalt. Långsamt försvagades alla hennes funktioner och hon blev helt beroende av andras stöd och hjälp.

Vi som stått Seija nära är glada över att vi kunde svara mot hennes önskan om att få stanna hemma till slutet. Vi riktar ett stort tack till alla er som gästade vårt hem och som hjälpt oss att uppmuntra och stötta vår älskade hustru, mor, farmor och vän.

Seijas bortgång sörjes och saknas oändligt av undertecknad, tre söner, barnbarn, släkt och en jätteskara vänner och kolleger. Du finns i oss för alltid – Pikuliten!

Dick Idman,
livskamrat och bästa vän

Elisabeth Lucienne Morand

11.2.1930–14.12.2024

Författaren och historieforskaren Elisabeth Morand växte upp i Hangö i en mångkulturell familj med namnet Löfving. Speciellt hennes franska farmor Laurentine Morand, hemma från Chambéry i Savoyen, som på tidigt 1930-tal bodde hos familjen i knappt ett år, gjorde ett outplånligt intryck på den späda Elisabeth.

Hennes farfar Magnus Löfving skulle följa faderns, general Alexander Löfvings, karriär som finländsk officer i kejsarliga Ryssland. Generalen såg till att barnen fick bästa tänkbara skolgång i S:t Petersburg: Magnus avlade officersexamen i Mannerheims Nikolajevska kavalleriskola, medan systemen Louise gick i det välkända Smolna-institutet för välborna flickor och systemen Zéléé i den tyska S:t Petri-skolan.

Farfar Magnus tjänstgjorde främst som civil ämbetsman i guvernementet Kurland (nu i dagens Lettland). I det flerspråkiga, religiöst huvudsakligen evangelisk-lutherska Kurland blev den tysktalande ”finnen” väl mottagen av den lokala balttyska samhällseliten, medan farmor Laurentine bevarade sin traditionella franska försiktighet gentemot tyskar.

Livet i Kurland var lugnt och fridsamt fram till första världskrigets utbrott, som ledde till kejsardömets tilltagande upplösning. I mars 1917 blev ryttmästaren Magnus Löfving inblandad i ett attentat mot Alexander Kerenskij,

justitieminister i den provisoriska ryska regeringen, vilket ledde till ett dödligt vådaskott. Familjen var nu utblottad, och barnskaran splittrad mellan Lettland och Finland.

Under uppväxttiden i Hangö fick Elisabeth höra otaliga berättelser om den svunna världen och de dramatiska händelserna i farmors Savoyen och farfars kejsrerliga Ryssland och Kurland, vilka skulle prägla hennes liv. Hon studerade både historia och teologi i Helsingfors, samt dessutom vid Sorbonne-universitetet i Paris läsåret 1951–52.

Pappa Luciens faster Lousies skolgång som ”smoljanka” i S:t Petersburg fascinerade den språkkunniga Elisabeth alldeles speciellt. År 1976 lyckades hon inom ramen för Finlands och Sovjetunionens vetenskapligt-tekniska samarbete få ett stipendium för arkivstudier vid det tidigare Smolna-institutet i Leningrad. Detta material utnyttjade hon för sin pro gradu-avhandling om finländska flickor i Smolna-institutet, som hon senare presenterade i ett antal artiklar och föredrag. Tyvärr lyckades hon till sin stora sorg inte fortsätta sin forskar-karriär på akademisk nivå.

Då det inte visade sig möjligt att få det unika manuskriptet tryckt, satsade hon sina besparingar för att själv låta trycka sitt avsevärt omarbetade manus. Det slutliga materialet innehöll både Smolna-institutets historik samt i synnerhet en omfattande matrikel gällande institutets finländska elever. År 2016 utkom slutligen den eleganta, välillustrerade boken *Kejsrerlig uppfostran*. Till Elisabeths stora glädje blev den begränsade upplagan snabbt slutsåld, och hon kunde året därefter låta trycka en ny, korrigerad upplaga. För sin publikations-verksamhet hade hon stort stöd av några medlemmar i sin kära förening Kvinnliga Akademiker i Helsingfors.

Hennes identitetssökande i många länder stimulerades också av familjens mångskiftande evangeliska, katolska och ortodoxa andliga bakgrund, som hon beskrev i självbiografin *Våra långa pilgrimsfärder* (2019). Hon vistades i flera repriser på upp till ett år i det ortodoxa nunneklostret Lintula i Heinävesi, där hon lade märke till bristen på svenskspråkiga publikationer. Detta föranledde henne att själv utge en beskrivning av klostrets historia och verksamhet på svenska 2021.

Hon hade hela livet en unik livslust, vetgirighet och vilja att förkovra sig på de mest skiftande områden med samtidiga varma omtankar om sina medmänniskor. Sedan Lettland återfått sin självständighet återknöt den slätkära

Elisabeth kontakten med sina kusiner och kusinbarn i Lettland, som hon också understödde ekonomiskt. Frankofilen Elisabeth gjorde 1992 en resa till farmor Laurentines hemort Chambéry i Savoyen, som hon beskrev i sin sista bok *Resan till Farmor*. Hon upprepade ”resan till farmor” en sista gång, då hon som 86-åring (!) reste ensam till Savoyen där hon tillbringade vintern 2016–2017. Dessförinnan hade hon besökt sina släktingar i Australien – likaledes resande ensam år 2012.

Min fru och jag blev bekanta med Elisabeth i början av 2010-talet under Tyska församlingens resa till den tyska fadderförsamlingen i S:t Petersburg, som verkade i den nyrenoverade Petri-Kirche vid Nevskij Prospekt. Elisabeth hade kort därefter anslutit sig till församlingen, med hänvisning till farfar Magnus Löfvings balttyska rötter. Till hennes stora glädje ligger kyrkan alldeles intill S:t Petri-Schule, så vi kunde lätt besöka Edith Södergrans tidigare lärosäte. Elisabeth deltog med stort intresse och stor inlevelse i resans guidning.

Under sina sista levnadsår antog Elisabeth farmor Laurentines flicknamn Morand.

Elisabeth Morand välsignades i Tyska kyrkan den 16 januari 2025 till den sista vilan av kyrkoherde Tina Meyn i närvaro av släktingar och vänner från Finland och Lettland. Elisabeth Morand är gravsatt i sin farfarsfars general Alexander Löfvings familjegrav i Hangö.

Carl-Fredrik Geust,
Dipl.ing, vän

Kristin Olsoni

14.2.1937–23.12.2025

Regissören, teaterchefen och Klockriketeaterns grundare Kristin Olsoni avled den 23 december 2025. En personlig och starkt poetisk stämma har tystnat inom den nordiska scenkonsten. Kristin Olsonis teaterarbeten kännetecknades av en fantasifull lek med text, scenbild och rekvisita i kombination med ett filosofiskt och etiskt djup. Hon var mån om trovärdigheten i skådespelarens uttryck. Hon var nyfiken på de stora frågorna, den yttre freden och den inre friden. Hon lämnar efter sig ett värdefullt arv, en tro på konstens betydelse för det mänskliga, för jorden.

En figur hon gärna återkom till var Sandemar, en av luffarna i Harry Martinsons *Vägen till Klockrike*. I en essä i *HBL* skriver hon, inkännande: ”Sandemar är en oförtröttlig sökare som plågas av att tankarna kommer och går så mycket. I synnerhet som vi ingenting vet.”

Kristin Olsoni engagerade sig aktivt i fredsarbetet och redan tidigt i miljö-rörelsen. Hon var krigsbarn i Sverige, fick fredsrelsens ideologi hemifrån, liksom teaterintresset. Ibland förenades aktivismen med teatern, men oftast via en stilisering, en poetisk förhöjning. Hon tvekade aldrig att ställa upp för de utsatta och älskade debatt, om det förde saken vidare. Hennes ledstjärnor var rättvisa, solidaritet, empati och en stark humanism – den som respekterar naturens väsen. Hon kände med både människor och mindre kryp. Hon älskade hästar.

Kristin Olsoni var på många sätt en föregångare, en ung kvinna i ledande ställning. Hon blev rektor för Svenska teaterskolan i Helsingfors redan som 29-åring. Hon reste nyfiket ut i världen och studerade mim hos Étienne Decroux i Paris, den groteska fysiska teatern hos Jerzy Grotowski i Polen. Resan till Kina blev omtumlande, i stället för pekingoperans röstteknik blev det kollisionen mellan tusenårig tradition och kulturrevolution som skakade henne.

Som rektor sporrade hon den yngsta generationen skådespelare mot ett modigare fysiskt uttryck. Många decennier senare hade pendeln svängt och Olsoni oroade sig över balansen mellan tal, tanke och det fysiska, speciellt hos den yngre generationen.

Hon ledde Skolteatern (Unga Teatern) redan innan Teaterskolan och fortsatte sedan som chef för Wasa Teater under andra halvan av 1970-talet, tillsammans med Martin Kurtén, hennes livs kärlek och samarbetspartner. ”Kristin och Martin” delade det mesta, de blev ett begrepp, som nu tystnat. Så administrerade Olsoni Vasaseminarierna, där unga nordiska scenkonstnärer samlades kring frågor om kompetens, etik och estetik. Tillsammans drev paret forskningsprojekt och testade olika metoder för att utveckla skådespelarkonsten i Finland och Sverige. Nyfikenheten förenades med en passion för det pedagogiska. Medan Martin forskade i och översatte Konstantin Stanislavski beredde Kristin rum för praktiska försök i sina regiarbeten.

Under hela 1980-talet arbetade hon mycket i både Sverige och Norge, med en Olsoni-festival på Stockholms stadsteater och *Kristin Lavransdotter* i två versioner i Norge som höjdpunkter. Skådespelaren Juni Dahr tog sedan ut Undset-föreställningen på en världsturné, efter premiär i samband med OS i Lillehammer.

Kristin hade en stark språkkänsla, hon fick även Hugo Bergroth-priset. Hon översatte texter från franska, spanska och norska. Hon krävde mycket av sina skådespelare, att de behärskar texten som ett konstnärligt medel. Det var ofta texter av kvinnliga författare som dramaturgen Olsoni tog sig an. Hon arbetade med romandramatiseringar, och regisserade klassiker från Shakespeare och Tjechov via Hagar Olsson och Maria Jotuni – *När man har känslor* med Birgitta Ulfsson och Stina Ekblad blev legendarisk – till samtida texter. På Klockriketeatern skapade hon en hel säsong med fem nordiska Nobelpristagare. Hon introducerade Jon Fosse i Finland långt innan Nobelpriset.

Kristin Olsoni erhöll flera pris, bland annat Pro Finlandia, Svenska kulturfondens stora pris och statens 15-åriga konstnärstipendium. Harry

Martinson-priset delade hon med Martin Kurtén. Hon arbetade på alla finlands-svenska scener, på Helsingfors stadsteater och som sagt aktivt i Norden. Det blev även några gästspel inom tv-film och Radioteatern.

Klockriketeatern var älsklingsbarnet i Kristins yrkesliv. Tillsammans med några modiga skådespelare startade hon den fria grupp som trettio år senare blev en statsandelsteater, fortfarande verksam och nyfiken i Kristin Olsonis anda. Hon lämnade över chefskapet till mig år 2005.

Hennes tid på Klockriketeatern ramas in av den allra första produktionen av Harry Martinsons *Vägen till Klockrike* och den version som Olsoni återskapade i samband med ett jubileum 2015. Teatern grundades som ett alternativ i början av 1990-talet, i en andra våg av fria teatergrupper. Skådespelarens konst stod i fokus och stöttades av fantasifull scenografi – ofta i Katrin Brännströms design – anpassad enligt luffarteaterns behov och budget. I början repeterade man på ladugårdsvinden på det kära Askbacka i Sibbo. Med ömhet schasade Martin och Kristin bort mössen, om de störde repetitionerna alltför mycket.

Hennes största arbete var *Det kommer aldrig att ske*, en episk berättelse om släkten Järnefelt, om fennomanins historia och konstens betydelse i samhället – på svenska. Lyckade gästspel i Sverige och Ryssland kring millennieskiftet var belöningen för både dramaturgen och regissören Olsoni. Hon lyfte in Arvid Järnefelts vädjan om fred dagarna innan inbördeskriget bröt ut i sin pjäs. När Kurtén i Sankt Petersburg framförde det historiska talet – på ryska – belönades han med stående ovationer av en liten pluton marinsoldater i salongen (troligen ditkommenderade för att fylla salongen). Projektet var stort och riskfyllt, med personliga banklån. Men Kristin fick humlan att flyga.

Kristin Olsoni var en av världens främsta experter på Nobelpristagaren Harry Martinsons texter gestaltade på scenen. De möttes i en kärlek till och respekt inför naturen och det poetiska. I hennes efterlämnade anteckningar återkommer kommentarer till Martinsons poesi – och Nalle Puhs funderingar. Hon föddes den 14 februari 1937, som dotter till den legendariske bokhandlaren och antikvarien, teaterkritikern Eric Olsoni. Pappa var Puh och Kristin Nasse. Hon dog dagen innan julafton i Helsingfors, efter ett långsamt diminuendo och en rik teaterkarriär under sju decennier. Hennes närmaste familj består idag av tre vuxna barn med familjer.

Må du vila i frid under katalpaträdet, Kristin!

Dan Henriksson,
teaterchef, Klockriketeatern

FOTO: PATRIK LINDSTRÖM

Elina Salo

9.3.1936–4.11.2025

I 1950-talets Finland var det få pojkar som kunde undgå att förälska sig i Elina Salo. Hon var så himla söt. Men hon var också en ouppnåelig filmstjärna, flera gånger framröstad till *Elokuva-Aittas* pärm som årets populäraste. Det här drog branschen nytta av, det blev sammanlagt 70 filmer och fem Jussi-statyetter under hennes långa karriär.

Snart stod det också klart att hon ägde andra kvaliteter än sötman; hon var en stark och egenartad karaktärsskådespelare; det lät regissörer som Risto Jarva och Aki Kaurismäki henne visa.

Hon lockades aldrig av glamour, sålde aldrig sitt privatliv, klädde sig lite slarvigt, ville gärna framstå som intellektuell, gärna av franskt snitt. Och det fanns det täckning för, men då gällde inte formella meriter. Hon blev student från Suomalainen yhteiskoulu och skröt gärna med att hon hade det sämsta medelvitsordet i skolans historia, nätt och jämnt 5, om jag minns rätt. Men dum var hon sannerligen inte. Hon hade en intuitiv intelligens och lyckades i sitt arbete bevara det nyfikna, anarkistiska barnet inom sig. I likhet med till exempel Chaplin eller Picasso.

Jag regisserade henne första gången 1965 i Bengt Bratts pjäs *Sorgen* och ingenting och i kollaget *Brecht om Brecht*. Det var på Lilla Teatern, dit Vivica Bandler hade lockat henne. När Lasse Pöysti och Birgitta Ulfsson några år

senare övertog Lillan och anställde mig som regissör, då ingick Elina i den fasta personalen, en drömensemble som jag fortfarande minns med värme.

Vi gjorde kabaréer, komedier, klassiker och bearbetade klassiker. I *Jorden runt på 80 dagar* lyste Elina som den indiska änkan Aouda, enda kvinna bland ett tjugotal mansroller. I Shakespeares *Trettondagsafton* spelade hon dubbelrollen Viola/Sebastian med komisk briljans, men utan att dölja den sorg som skymtar i varje god komedi. Och alldeles särskilt minns jag henne i revyn *Planket*, där hon känsligt och osentimentalt sjöng *Har du visor min vän*, som jag hade skrivit för henne.

Efter de gemensamma åren på Lilla Teatern träffades vi bara sporadiskt, men vi mejlades ibland och möttes i långa telefonsamtal. Elina bevarade sin integritet, ville aldrig prata om sina egna krämpor, men vid vårt sista samtal, någon månad innan hon dog, talade vi länge om den onda tid vi hade hamnat i. En tid ledd och vilseledd av Trump och Putin. Nu skulle våra kabaréer verkligen behövas igen, sa hon. Det var ingen nostalgi, bara en innerlig oro över världens gång och en tro på att konst och teater trots allt kan ha en betydelse.

Bengt Ahlfors

FOTO: FENNADA-FILMI

Kimmo Sasi

21.2.1952–16.4.2025

Den tidigare riksdagsmannen och ministern Kimmo Sasi avled den 16 april 2025. Han blev 73 år gammal.

Sasi verkade som Samlingspartiets riksdagsledamot i över trettio år och fungerade även som kommunikations- och utrikeshandelsminister. Kimmo Sasi var också långvarig ordförande i Hanaholmens direktion.

Kimmo Sasi gjorde sig genom åren känd som en enträgen och ivrig föreläsare för svensk-finskt och nordiskt samarbete. Han betonade betydelsen och nyttan av att kunna svenska i Finland och tvekade inte att i olika intervjuer ge sitt stöd för den obligatoriska skolsvenskan.

Som ordförande för Gränshinderrådet talade Sasi likaså varmt för en harmonisering av såväl de personliga identitetsbevisen som befolkningsregistren i Norden. Sasi ansåg att den allmänna tilliten till olika samhällsinstitutioner är så stark att en tjänsteinnehavare i ett nordiskt land gott och väl kunde sköta även ett annat nordiskt lands myndighetsuppgifter.

Förhållandet mellan Finland och Sverige ansåg Sasi vara grunden för det nordiska samarbetet. Sasi betonade ofta de gemensamma historiska rötterna och den kulturella och samhälleliga samsyn som präglade länderna.

Sasi var också mån om att nya generationer finländare och svenskar skulle träffas, samarbeta och skapa levande kontakter och nätverk. I kristider var det

enligt Sasi viktigt med pålitliga vänner och han var väl medveten om behovet av nya, unga nordister, som kunde bära den finsk-svenska och nordiska samarbetsmanteln vidare.

Även om politiken av naturliga skäl låg Kimmo Sasi varmt om hjärtat var han alltid angelägen om att lyfta fram kulturens samhälleliga betydelse. Speciellt i dessa tider av global oro och osäkerhet var det enligt Sasi viktigt att inte glömma bort den konstnärliga kreativiteten.

När Kimmo Sasi år 2022 tillfrågades hur han i egenskap av direktionsordförande såg på Hanaholmens arbete som en central aktör för svensk-finskt samarbete gav han följande svar: ”Ingen regering har någonsin sagt att den inte kan stödja oss för att den inte gillar oss. Vi vågar alltid vara kritiska i sak, men inte mot någon speciell samhällssyn. Vårt mandat är att arbeta för Finlands och Sveriges bästa och främja samarbetet mellan länderna.”

Kimmos eget intensiva och långvariga arbete för svenskan i Finland och för Finlands, Sveriges och Nordens bästa har få motsvarigheter i finsk politik. Hanaholmen kommer ihåg honom som en uppskattad direktionsordförande som alltid utmanade oss att vara alerta, följa med vår samtid och försöka förutse viktiga framtidsfrågor.

Gunvor Kronman

Vd, Hanaholmen

Pär Stenbäck

Tidigare ordförande, Kulturfonden för Sverige och Finland

FOTO: NORDEN.ORG/JOHANNES JANSSON

Lars Svedberg

23.1.1945–6.12.2025

Då Lars Svedberg år 1969 anställdes som skådespelare, regissör och teaterchef på Åbo Svenska Teater, blott 24 år gammal, var han den yngsta teaterchefen dittills i vårt land. Från medlet av 1970-talet arbetade Lasse i olika repriser på Nationalteatern och Svenska Teatern, som regissör, konstnärlig ledare och chef. Lasse medverkade även i flera filmer och tv-produktioner, Radioteatern icke att förglömma. Typiskt för Lasse var den otroliga iver, entusiasm och hoppfullhet som han uppvisade för nya utmaningar och projekt.

BBC:s producent och författare Edward Taylor uttryckte Lasses bortgång med följande ord: ”*We have lost a dear friend and the world has lost a true artist*”. Lasse tolkade på ett lysande sätt i regi och som skådespelare världslitteraturens mästerstycken såsom Shakespeare, Strindberg, Tjechov och Ibsen. Han registrerade och uppträdde i radio och TV i oräkneliga produktioner och gav sin röst åt fler än hundra ljudböcker.

Lasse var tämligen immun mot avantgardismens smitta och lockelser, han insåg att berättarkonst bygger på att publiken hålls i nyfikenhet, på hur det kommer att gå.

Och att komik kräver timing, inte grimaser. Seriöst berättande likaså, timing, inte bara inlevelse och känslösvall. Det betyder inte att han alltid var okontroversiell. Som landets yngsta teaterchef i Åbo tog han upp ett

antal kabaréliknande texter som väckte debatt. Lasse regisserade själv bland annat Brendan Behans *Gisslan*. Som skådespelare spelade han allt mellan Semmelweiss och Runar Schildt, mellan *Blåskägg* och Gud. Erik Ohls kommer ihåg att han berättat för Lasse att han sett *Filurer på resa* av Margit von Willebrand-Hollmerus, iklädd sjömanskostym och lackskor sju år gammal, ”Den såg jag med” sa Lasse, ”fast jag minns inte om jag hade lackskor, och jag var väl bara fem. Men den var nog bäst.”

I sitt hälsningstal i *Amaranterordens i Finland* jubileumsbok år 2006 skriver dåvarande Stormästaren Lars Svedberg bland annat: ”Vi vill framhålla vikten av tolerans, respekt och förståelse människor emellan, påminna om att goda seder inte är barriärer, utan portar till en ledigare, otvungnare kommunikation”, egenskaper som väl kan tillskrivas Lasse själv. Lasse Svedberg deltog i Amaranterordens Högtidsdagar i 30 års tid och fungerade som Gloriös Stormästare åren 1996–2017. För sina insatser premierades Lasse bland annat med riddartecknet av första klass av Finlands Lejons orden och med kommandörstecknet av Kungliga Nord-stjärneorden och Hugo Bergroth-priset.

Den finländska teatern och vi saknar honom som människa, vän och arbetskamrat. Lasse var också en föregångare genom att redan tidigt skapa, det som i dag är så aktuellt, en trygg arbetsmiljö. Vi saknar hans humor, begåvning och yrkesskicklighet och den stora allmänheten saknar hans karismatiska, känns-paka röst. Otaliga är de uppläsningar, både på finska och svenska, som vi under årens lopp fått njuta av. En av de dikter Lasse högläste med stor entusiasm var Runebergs *Sandels*.

Åren 1996 till 2002 fungerade Lasse som en mycket omtyckt och respekterad chef för Svenska Teatern, han var en världsvan gentleman med ett stort nätverk av vänner och kolleger även utanför landets gränser. Lasse Svedberg sörjes närmast av hustrun Aila.

Heikki Nousiainen, arbetskamrat och vän

Riitta Nelimarkka-Seeck, vän

Erik Ohls, arbetskamrat och vän

Carl-Johan Hindsberg, vän

Thomas Backlund, arbetskamrat och vän

FOTO: SVENSKA TEATERN

Roger Wingren

12.12.1943–14.10.2025

Roger Wingren gjorde sin livsgärning som stadsarkitekt i Jakobstad. Bosatt i Larsmo, dog han efter en tids sjukdom på sjukhus, och blev 81 år gammal.

Roger Wingren studerade till arkitekt i Zürich på 1960-talet och blev färdig arkitekt 1970. Wingren började arbeta som stadsplanearkitekt i Jakobstad år 1974. Wingren blev den arkitekt och stadsplanerare som präglade den moderna synen på stadskärnan i Jakobstad.

Hans meritlista är lång. Han var bland annat huvudplanerare för bostadsmässan i Jakobstad 1994, tilldelades titeln Late Jakob 1997 och blev hedersmedlem i föreningen Elävät kaupunkikeskustat (levande stadskärnor) år 2023.

Campus Allegro-kvarteret i Jakobstad räknas som Wingrens främsta projekt, men flera av hans byggnader hör i dag till stadsbilden i Jakobstad. Wingren var en av de första som pratade om torget i Jakobstad som Jakobstadbornas vardagsrum. Han gjorde också färgsättningen för flera skolor och offentliga byggnader i Jakobstad.

Wingren satt i Vasa läns konstkommission i tolv år, varav två perioder som ordförande. Han hade egen arkitektbyrå och arbetade också utomlands, bland annat i Libyen.

Roger Wingren var en flitigt anlita föreläsare, respekterad som visionär. Han pratade gärna om den andliga dimensionen av sitt arbete. Sin fritid ägnade

Wingren bland annat åt musik, som körledare och kompositör främst inom andlig musik. En av hans mest kända kompositioner blev *Aftonens sång*, med text av Ole Jakobsson.

Roger Wingren sörjs närmast av hustru och tre vuxna barn med familjer.

Lotta Jarl

FOTO: TYRA WINGREN

(URSPRUNGLIGEN PUBLICERAD I ÖSTERBOTTENS TIDNING 14.10.2025)

Clas Zilliacus

26.5.1943–2.5.2026

Clas Robert Zilliacus föddes i Mariehamn 1943 och avled i början av maj i Helsingfors. Han växte upp i Åbo och blev student från Svenska klassiska lyceum 1961. Filosofie kandidatexamen avlade han vid Åbo Akademi 1967. Efter flera studieuppehåll utomlands disputerade han för doktorsgraden 1976. År 1987 utnämndes han till professor i allmän litteraturvetenskap vid Åbo Akademi, en tjänst som han behöll till pensioneringen 2008.

Zilliacus innehade ett stort antal förtroende- och sakkunniguppdrag inom det vetenskapliga respektive konstnärliga fältet och tog emot många utmärkelser, bland annat Finlands Vita Ros 2007.

Tyngdpunkterna i Zilliacus forskning låg på Samuel Beckett, presshistoria och finlandssvensk litteratur. Hans doktorsavhandling *Beckett and Broadcasting* (1976) om Becketts radiodramatik var ett pionjärarbete som fick starkt genomslag och vederfors den sällsynta äran att i år återutges med en ny, omfattande inledning. Teater låg honom också annars varmt om hjärtat.

Zilliacus nordiska och internationella kontaktnät var vidsträckt. Inom Svenska litteratursällskapet, i vars styrelse han satt 2003–2014, hade han många roller.

Han hörde till redaktionen för den textkritiska webbutgåvan Zacharias Topelius skrifter och till ledningsgruppen för projektet Finlands svenska litteratur. För andra delen av den litteraturhistoria det utmynnade i (2000) var han utgivare.

När Zilliacus närmade sig den finlandssvenska litteraturen var referensramarna alltid internationella. Den placerades in i större sammanhang, fick luft omkring sig och blev något mer än bara en lokal, minoritetslitterär angelägenhet.

Oskiljbara från forskarens var Zilliacus roller som översättare, utgivare, kritiker och kulturskribent. Han hyste sympati för små kulturtidskrifter och medverkade gärna i dem. Det han skrev utmärktes av en osedvanlig stilkänsla och språklig finess. Språkglädjen syntes i allt han gjorde, också verbalt var han en virtuos.

Som pedagog var Zilliacus genuint intresserad också av sådant som låg utanför hans egna forskningsinriktningar. Nyfiket närmade han sig de ämnen och idéer hans unga studenter och forskare kom med. På sin institution skapade han en förtroendefull stämning som gynnade arbetet. Zilliacus ville inte främst styra utan diskret hjälpa sina adepter att växa och utvecklas.

Strategin var framgångsrik: inte varje professor ser tre av sina elever bli professorer. På många håll i kulturen och det akademiska livet är Zilliacus alltfört en verkande kraft genom dem han fostrade.

Som människa och vän var Clas varm, uppmärksam och hänsynsfull. Trots att han visste så mycket var han en god lyssnare. Han var högst medveten om skillnaden mellan idealens värld och realiteternas villkor. Ur detta spirade den humor som var ett av hans mest karaktäristiska drag. Han förstod att det enda vi kan göra är att misslyckas bättre för var gång vi försöker.

På fritiden uppskattade han mycket att resa och var en minutiös planerare av färder till okända orter. Viktig var också sommarstugan Quellsquisten på Kustö utanför Åbo.

Clas Zilliacus sörjs närmast av sin hustru, sina barn och barnbarn och en stor skara vänner och kolleger.

Kristina Malmio och Michel Ekman
Clas Zilliacus elever och kolleger

FOTO: RABBE SANDELIN

Runo Östvall

12.12.1933–29.4.2025

Den 29 april 2025 somnade Runo Östvall in i en ålder av 91 år. Runo föddes som enda barn i en jordbrukarfamilj på Näveråsen i Närpes. Pappan spelade fiol medan mamman hellre sjöng en sång för sin son än hon läste en saga. Runo visade tidigt intresse för musiken. Som femåring fick han sitt första dragspel och familjen såg sedan till att han fick pianolektioner av kantorn i Närpes.

Men det var inte bara i musiken han visade framfötterna. Han var också duktig i friidrott och i schack. I det senare deltog han i turneringar och spelade gärna schack ännu som 90-åring. Kanske var det hans mångsidiga intressen som gjorde att lärarseminariet i Nykarleby blev hans yrkesval.

Dansmusikerrollen blev ett naturligt steg, till exempel i Edgar Ehrströms kvintett. Under dessa år fick Runo även upp ögonen för övermarkflickan Barbro, som kom att bli hans livskamrat. Sin första lärartjänst fick han i Sidbäck skola i Pörtom. Runo vidareutbildade sig för att få behörighet som medborgarskollärare. Familjen hade då flyttat till Malax där Runo undervisade i Malax-Pörtom medborgarskola. Runo studerade till studiehandledare och arbetade i Högstadiet i Petalax som studiehandledare till sin pensionering.

På 1960-talet grundades skolorkestrar i många österbottniska kommuner. Runo tog sig 1966 an att utveckla blåsorkesterverksamheten i Malax. Orkestrar

i olika former fungerade i anknytning till skolorna och med understödsförening ända fram till 1994.

Motivationen för Runos aktiva roll inom musiken var att ge barn och ungdomar möjlighet att utvecklas på sin hemort. När han 1971 grundade Malax storband var målgruppen de längre hunna musikanterna. De fick nu en utmaning med enskilda stämmor och nya rytmiska klurigheter. Bandet verkade i femton år och gjorde tre skivor. Runo skrev också en blues åt Malax storband som hette *Näveråsen ever again* som en hommage till sin hemtrakt. Vad vi musikanter tog för givet och aldrig riktigt förstod var det enorma arbete som Runo, med Barbros bistånd, gjorde för att få allt att gå runt.

Runo var en stor jazzdiggare och välkommen besökare på festivalerna i Umeå, Björneborg, Imatra, Dalsbruk och Åland eftersom han recenserade för *Vasabladet*.

Följande musikaliska projekt var att återuppliva hornseptettraditionen i Malax. Den första grundades 1911 och den nya 1985 efter ett grundligt förarbete av Runo. Under hans ledning spelade septetten in fem skivor och av höjdpunkterna kan nämnas deras konsertresa till New York 2004. Malax hornseptett verkar ännu i denna dag.

Runos och Barbros gemensamma intresse var resor och efter pensioneringen deltog de i många gruppresor och de gjorde även en längre resa jorden runt på tumanhand. Utfärder i närområdet gjordes i familjens gamla veteranbubbla.

Familjen med Barbro och barnen Jan och Anna-Lotta var fundamentet i Runos liv. Gemensamma minnen samlades via resor när och fjärran.

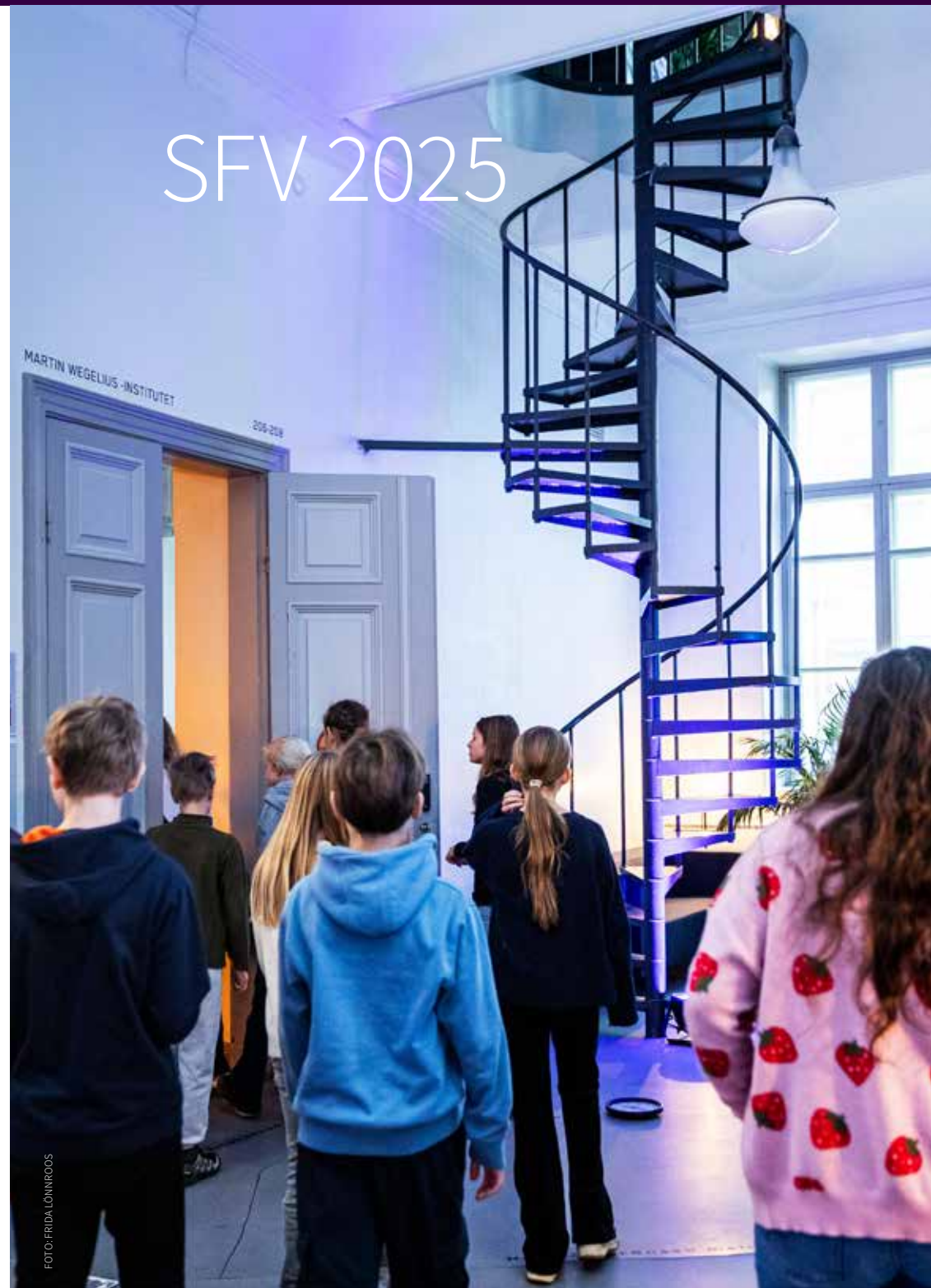
Runo sörjes närmast av Barbro, Jan, Anna-Lotta samt barnbarn och barnbarnsbarn.

Rolf Nordman

trumpetist i Malax storband 1971–1983

SFV 2025

Nu gror det

För några år sedan rapporterade finlandssvensk media om allmännyttiga organisationers utdelning, där man tog fasta på de stora positiva siffror som resultaträkningens sista rad uppvisade. Kritiken löd att vissa stiftelser och föreningar inte delade ut tillräckligt stora bidrag med tanke på bokslutet. Det råkade vara ett år då SFV:s resultaträkning uppvisade ett rekordresultat på grund av poster av engångsnatur, som i första hand gällde en förmögenhetsöverföring till SFV från en nedlagd förening. En post där influten förmögenhet ännu inte hade placerats om enligt SFV:s placeringsstrategi, och som därför hade mycket lite att göra med det vi brukar beskriva som utdelningsbara medel.

För verksamhetsåret 2025 uppvisar SFV:s resultaträkning ett ordentligt minusresultat, och detta på grund av att vi skrivit ner värdet av fastigheten vid Georgsgatan 18 i Helsingfors. Syftet är att vår förmögenhet och våra tillgångar värderas realistiskt och enligt marknadsvärden i våra bokslut. På det sättet gör vi också framöver realistiska beslut gällande vår förvaltning och vår verksamhet.

För den som läser bokslutet noggrant ger denna sorts realism alltså en sanningsenlig bild av SFV:s ekonomi, men för den som enbart tittar på resultaträkningens sista rad kan det från år till år se ryckigt ut. Men som i alla bokslut är det bokslutets balans som är det intressanta. Balansen visar nämligen förhållandet mellan det som på riktigt kan finansiera verksamheten: eget kapital – det vill säga SFV:s förmögenhet (och dess avkastning) – och främmande kapital, det vill säga lån. För SFV:s del berättar balansen att föreningen beslutat finansiera även större åtaganden som ombyggnaden av G18 med en del av det egna kapitalet som ökat i värde de senaste åren, i stället för att ta lån på en låne- och placeringsmarknad där vi sannolikt kan vänta oss både turbulens och tryck på ränteökningar på relativt kort horisont.

Johan Aura
kanslichef

Bokmässan är ett av de evenemang som SFV årligen deltar i.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Verksamhetsberättelse

VERKSAMHETEN

SFV är en allmännyttig förening som sedan 1882 främjar utbildning, kultur och fri bildning på svenska i Finland. Enligt föreningsstadgarna har SFV till syfte att *främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.*

SFV bedriver egen bildnings- och kulturverksamhet samt delar ut bidrag, pris och stipendier. Till verksamheten hör bland annat **SFV:s studiecentral**, **SFV:s sommaruniversitet**, den pedagogiska webbplatsen **Lärorikt**, skolnätverken **Haru** och **BRAVO!**, samt nätverket **Den välmående skolan**. SFV arrangerar även **Snälla Hjältar**-tävlingen, **litteratürtävlingarna** Arvid Mörne och Solveig von Schoultz samt innovationstävlingen **SFV Start!**. Föreningen ger ut medlemstidningen **SFV-magasinet**, årsboken **SFV-kalendern**, en **biografiserie** och annan bokutgivning. SFV förvaltar även **SFV-huset G18** i Helsingfors och driver webbtjänsten **Föreningsresursen**. Inom ramen för konceptet **Hos Vännerna** erbjuder SFV finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfri tillgång till möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo.

SFV har från och med 1978 varit upprätthållare av läroanstalten SFV:s studiecentral som erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecentralens uppgift är att arrangera fri bildning i form av kurser och studiecirkel tillsammans med organisationer eller privatpersoner. Dessutom ordnar studiecentralen egna kurser, föreläsningar och seminarier som stöder detta syfte.

Från och med januari 2025 har SFV upprätthållartilstånd för sommaruniversitetsverksamhet och ansvarade inledningsvis för att år 2025 förverkliga de kurser och utbildningar som Hangö sommaruniversitet har planerat. Sommaruniversitetet är en utbildningsorganisation som erbjuder utbildningar året om – från öppen universitetsundervisning och yrkesinriktad fortbildning till allmänna kurser och seminarier. Utbildningarna är öppna för alla, utan åldersgränser eller krav på tidigare studier, och oberoende av studierätt.

Från och med hösten 2025 genomgår fastigheten i Helsingfors centrum, SFV-huset G18, en omfattande renovering och utbyggnad. När byggnaden åter öppnas hösten 2027 under namnet **GRO**, kommer den att fungera som en tillgänglig och öppen mötesplats för lärande och bildning, med syfte att främja positiv samhällsförändring.

På utdelningsfesten i SFV-huset G18 den 23 april 2025 delade SFV ut pris och medaljer samt vistelsestipendier.

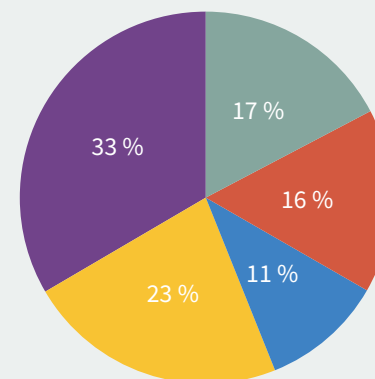
SFV delade ut 1,66 miljoner euro 2025. I summan ingår den allmänna bidragsgivningen, studieunderstöd samt bildnings- och kultursträvanden i form av tävlingar och pris, och riktade bidrag till bland annat Tankesmedjan Magma. I tillägg till föreningsstadgarna definierar pågående strategiperiod de fyra konkretare mål SFV ställt upp både för bidragsgivningen och den egna verksamheten. De fyra målen handlar om välbefinnande och jämlikhet i utbildningen, ökat intresse och mångfald inom konst och kultur, och en fri bildning som kan skapa positiv förändring som motkraft till samhälleliga utmaningar. Utdelningen per grupp var utbildning 676 834 euro (41 %), fri bildning 447 910 euro (27 %), studieunderstöd 130 000 (8 %) samt övriga finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden 410 151 euro (24 %).

Bland de större bidragen kan nämnas bidraget till Svenska studiefonden på 130 000 euro, Niilo Mäki- säätiö 100 000 euro, Finlands svenska tankesmedja Magma 90 000 euro och Åbo Akademi 60 000 euro. Förutom utdelningen på 1,66 miljoner euro förmedlade SFV:s studiecentral statsandelar till kursarrangörer på 298 000 euro. Återförda bidrag var 14 355 euro. Alla bidragsrelaterade kostnader i resultaträkningen uppgår därmed till 1,95 miljoner euro.

Tabellen nedan visar i tusen euro den ordinarie verksamhetens kostnader i resultaträkningen 2023–2025. I översikten ingår även beviljade bidrag som redovisas i resultaträkningen under rubriken Fonder med egen täckning. Administrationen består av kostnaderna för styrelse och ledning.

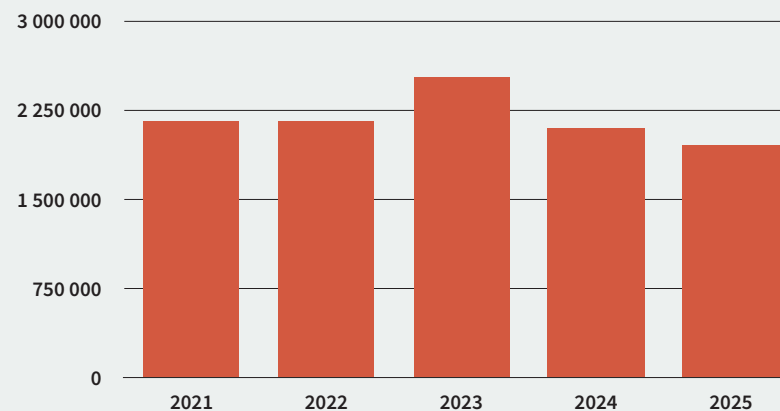
	2025	2024	2023
Beviljade bidrag, pris och stipendier	1 949	2 104	2 535
Bildnings- och kulturverksamhet	3 290	2 554	2 361
Administration	785	780	782
Verksamhetskostnader	6 024	5 438	5 678

BIDRAG OCH UTDELNING ENLIGT STRATEGIMÅL 2025

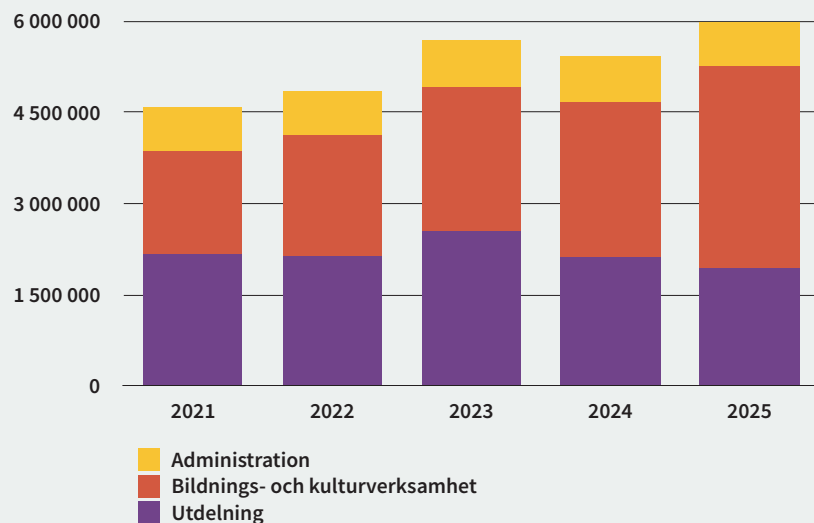

- Högre välbefinnande inom utbildningen
- Jämlikhet i utbildningen
- Ökat intresse för kunskande om och mångfald inom konst och kultur
- Aktörer inom tredje sektorn och fria bildningen som stärker engagemang och bildning
- Övriga bildnings- och kultursträvanden

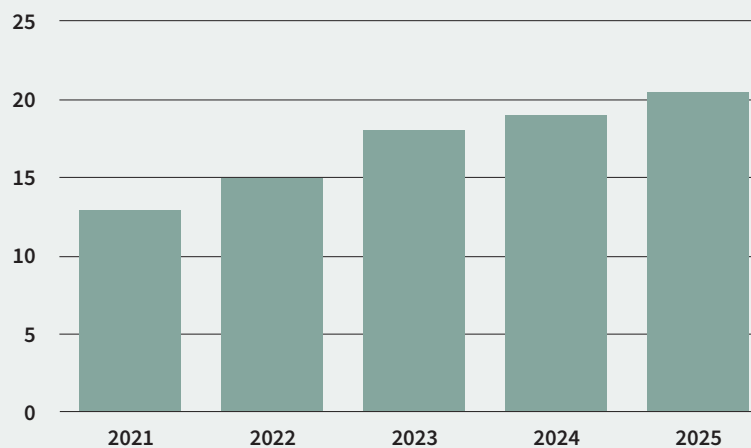
BIDRAGSUTDELNING 2021–2025, MILJONER EURO

VERKSAMHETSKOSTNADER 2021–2025

PERSONAL I MEDELTAL 2021–2025

ORGANISATION OCH FÖRVALTNING

MEDLEMSKÅREN

Vid utgången av 2025 hade Svenska folkskolans vänner rf 294 personmedlemmar och en understödsförening.

Hedersmedlemmar i föreningen är professor **Ann-Mari Häggman** (hedersordförande) och hembygdsrådet **Bo Lundell**.

Vid sitt årsmöte den 24 april 2025 fastställde Svenska folkskolans vänner rf medlemsavgiften till 0 euro.

Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf hade 5 647 personmedlemmar vid utgången av 2025. Understödsföreningens årsmöte den 26 mars 2025 fastställde medlemsavgiften till 15 euro. Medlemsförmånerna var *SFV-kalendern* och tidskriften *SFV-magasinet* samt en rabatt på upp till 45 procent i Schildts & Söderströms nätbokhandel. Alla nya medlemmar fick som gåva en bok ur SFV:s biografiserie.

STYRELSEN

Styrelsen sammanträdde under året till tretton protokollförda möten. Antalet behandlade ärenden var 201.

Styrelsens sammansättning från och med årsmötet 2025 fram till årsmötet 2026 är:

Wivan Nygård-Fagerudd (ordförande)	Joakim Bonns (vice ordförande)
Linnéa Henriksson	Fredrik Hertzberg
Tomas Järvinen	Hannah Kaihovirta
Åsa Lindberg	Stefan Strandberg
Pia Widén	

Styrelsen höll en strategidag i Helsingfors den 1 juni 2025, i vilket åtta styrelsemedlemmar deltog. Styrelsen höll dessutom ett gemensamt möte den 18 september 2025 tillsammans med SFV:s kapitalförvaltningsråd.

Arbetsutskottet har förberett ärendena till styrelsens möten och avgjort löpande ärenden. Medlemmarna var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Joakim Bonns** (vice ordförande), **Hannah Kaihovirta** och **Tomas Järvinen**.

Beredningsutskottet har förberett bidragsansökningar till styrelsens möten. I beredningsutskottet för utbildning satt **Joakim Bonns**, **Linnéa Henriksson** och **Hannah Kaihovirta**, för kultur och bibliotek **Fredrik Hertzberg**, **Wivan Nygård-Fagerudd** och **Pia Widén** samt för fri bildning **Tomas Järvinen**, **Åsa Lindberg** och **Stefan Strandberg**.

KAPITALFÖRVALTNINGSRÅDET

Kapitalförvaltningsrådet är styrelsens rådgivande organ i frågor om placeringar och förmögenhetsförvaltning. Medlemmarna fram till årsmötet 2026 var diplomingenjör och ekonomie magister **Erik Palmén** (ordförande), ekonomie doktor och politices magister **Jan Antell**, ekonomie magister **Marjo Berglund** och ekonomie magister **Jan Malms**.

REVISORER

Till revisor valdes samfundet PricewaterhouseCoopers (PwC) med CGR **Eetu Anttonen** som huvudansvarig revisor.

PERSONALEN

Föreningens kanslipersonal var i medeltal 20 personer under räkenskapsperioden (19 personer 2025).

INKOMMANDE DONATIONER

Som donationer under tillförda medel i resultaträkningen redovisas totalt 444 000 euro. Donationerna består främst av ett legat från Stiftelsen för Åbo Akademi på 432 000 euro. Legatet är ett årligt tillskott till Bröderna **Oskar**, **Karl**, **Herman** och **Hjalmar Waselius** fond. Beloppet utgör 2/8 av nettoavkastningen av en särskild fond, vars förvaltning sköts av stiftelsen.

EKONOMI OCH FRAMTIDSUTSIKTER

Verksamheten finansieras huvudsakligen genom avkastning på förmögenheten, men även genom externa stöd (14 %). Det största externa stödet var statsandelarna för SFV:s studiecentral och SFV:s sommaruniversitet. Resultatet före bokslutsdispositioner visar ett underskott på 4,15 miljoner euro. Underskottet beror främst på att fastigheten vid Georgsgatan 18 i Helsingfors har nedskrivits. Inför saneringen av fastigheten på Georgsgatan 18 har samtliga hyresgäster flyttat ut i december 2025. Detta innebär att fastigheten tillfälligt saknar hyresintäkter och att dess nuvarande bruksvärde har minskat. Mot denna bakgrund har en nedskrivning av fastighetens värde gjorts för att bättre återspegla dess

ekonomiska situation vid bokslutstidpunkten. Efter bokslutsdispositionerna uppgick underskottet till 2,34 miljoner euro. I bokslutsdispositionerna förs bundna och självständiga fonders andel av resultatet mot fondkapitalet i balansräkningen.

Det egna kapitalet och de självtäckande fonderna var 134,9 miljoner euro, med ett beräknat substansvärde på 171,7 miljoner euro (177,1 miljoner euro 2024). En extern ESG-analys gav SFV betyget A, vilket speglar hållbar och ansvarsfull förvaltning. SFV ser goda möjligheter att bibehålla utdelningsnivån framöver, även om den globala utvecklingen påverkar avkastningen genom den numera mer internationellt inriktade placeringsstrategin.

KONCERNEN

I koncernens resultat- och balansräkning 2025 ingår dotterbolaget Axxell Utbildning Ab (ägarandel 65 %) och tre fastighetsbolag. Axxell Utbildningen Ab erbjuder yrkesutbildning och fri bildning för ungdomar och vuxna. Personalstyrkan 2025 motsvarar 269 årsverken. Axxell Utbildning Ab som finansieras av statliga stöd redovisade 2025 en omsättning på 26,8 miljoner euro och ett klart positivt resultat om 867 000 euro. Resultatet innebär en tydlig återhämtning efter tidigare underskott och har stärkts genom anpassningsåtgärder samt god utveckling inom vissa verksamheter. Samtidigt kvarstår ett behov av fortsatt kostnadskontroll med tanke på minskande statsandelar och osäkerheter i det framtida finansieringssystemet.

Bokslut | Föreningens resultaträkning

	Not	2025	2024
Ordinarie verksamhet			
Intäkter			
Inkommande understöd	1	865 365,21	655 603,04
Kursavgifter		40 737,43	5 450,00
Litteraturförsäljning		5 004,31	2 998,67
Intäkter		911 106,95	664 051,71
Kostnader			
Personalkostnader och arvoden	3	-2 133 756,36	-1 749 437,41
Avskrivningar		-35 895,03	-40 232,74
Övriga kostnader		-1 804 079,71	-1 470 270,27
Beviljade bidrag och stipendier	2	-1 921 026,04	-2 041 069,64
Kostnader		-5 894 757,14	-5 301 010,06
Ordinarie verksamhet		-4 983 650,19	-4 636 958,35
Tillförda medel			
Intäkter			
Donationer		444 104,59	563 666,18
Tillförda medel		444 104,59	563 666,18
Investerings- och finansieringsverksamhet			
Intäkter			
Hysesintäkter		1 762 422,92	1 936 322,57
Aktierelaterad utdelning		2 163 466,49	2 831 065,65
Ränteutäkter		757,56	488,61
Försäljningsvinster		3 333 982,36	5 900 422,99
Intäkter		7 260 629,33	10 668 299,82
Kostnader			
Personalkostnader och arvoden	3	-91 588,41	-84 460,58
Avskrivningar		-356 029,27	-363 924,19
Räntekostnader		-6 839,59	-6 608,34
Fastighetskostnader		-1 605 737,46	-1 307 531,48
Försäljningsförluster		-196 552,61	-843 576,13
Nedskrivningar		-4 492 688,72	-371 894,54
Övriga kostnader		-45 966,87	-11 886,45
Kostnader		-6 795 402,93	-2 989 881,71
Investerings- och finansieringsverksamhet		465 226,40	7 678 418,11

forts. på nästa sida

	Not	2025	2024
Självtäckande fonder			
Intäkter			
Aktierelaterad utdelning		42 595,98	144 247,30
Försäljningsvinster		15 905,06	2 024 335,93
Intäkter		58 501,04	2 168 583,23
Kostnader			
Administrationskostnader		-1 908,00	-3 727,32
Projektkostnader		-100 000,00	-70 000,00
Beviljade bidrag och stipendier	2	-27 500,00	-63 000,00
Kostnader		-129 408,00	-136 727,32
Självtäckande fonder		-70 906,96	2 031 855,91
Resultat före bokslutsdispositioner		-4 145 226,16	5 636 981,85
Bokslutsdispositioner			
Överföringar mot eget kapital			
Till självtäckande fonder	8.7	0,00	-2 031 855,91
Från självtäckande fonder	8.7	70 906,96	0,00
Till bundna fonder	8.2	0,00	-2 886 622,14
Från bundna fonder	8.2	1 734 501,66	0,00
Överföringar mot eget kapital		1 805 408,62	-4 918 478,05
Räkenskapsperiodens resultat		-2 339 817,54	718 503,80

Föreningens balansräkning

	Not	2025	2024
Aktiva			
Bestående aktiva			
Materiella tillgångar			
Mark- och vattenområden		5 241 162,00	5 241 162,00
Byggnader och konstruktioner		7 098 979,99	8 208 343,49
Maskiner och inventarier		217 799,84	225 581,35
Materiella tillgångar	6.4	12 557 941,83	13 675 086,84
Investeringar			
Lånefordringar		12 497 535,22	9 941 210,74
Aktier och andelar	6.6	106 402 911,53	112 620 810,53
Investeringar		118 900 446,75	122 562 021,27
Bestående aktiva		131 458 388,58	136 237 108,11
Rörliga aktiva			
Fordringar			
Övriga fordringar	7.1	111 291,30	192 769,76
Fordringar		111 291,30	192 769,76
Kassa och bank		1 731 115,39	443 956,17
Rörliga aktiva		1 842 406,69	636 725,93
Självfinansierade fonder			
Aktier och andelar	6.7	3 240 579,39	3 324 649,67
Kassa och bank		52 462,76	39 299,49
Självfinansierade fonder		3 293 042,15	3 363 949,16
Aktiva		136 593 837,42	140 237 783,20

Föreningens balansräkning

	Not	2025	2024
Passiva			
Eget kapital			
Fonder			
Bundna donationsfonder	8.1	70 522 950,02	72 257 451,68
Fria donationsfonder	8.3	37 705 326,16	37 191 127,48
Övriga fria fonder	8.4	1 948 656,44	1 948 656,44
Fonder		110 176 932,62	111 397 235,60
Resultat			
Resultat från tidigare år	8.5	23 799 888,21	23 595 583,09
Räkenskapsperiodens resultat		-2 339 817,54	718 503,80
Resultat		21 460 070,67	24 314 086,89
Eget kapital		131 637 003,29	135 711 322,49
Kortfristig			
Skulder till leverantörer		713 220,94	173 463,14
Övriga skulder	7.2	600 822,75	680 038,38
Resultatregleringar	7.3	349 748,24	309 010,03
Kortfristig		1 663 791,93	1 162 511,55
Främmande kapital		1 663 791,93	1 162 511,55
Självfinansierade fonder			
Eget kapital	8.6	3 293 042,20	3 363 949,16
Passiva		136 593 837,42	140 237 783,20

Föreningens finansieringsanalys

	2025	2024
Verksamhet		
Inbetalningar	911 106,95	664 051,71
Utbetalningar	-5 843 696,28	-5 632 867,08
Verksamhet	-4 932 589,33	-4 968 815,37
Investeringar		
Direktavkastning	2 664 135,22	3 490 576,23
Försäljning	38 602 215,14	26 377 767,68
Köp	-35 470 703,54	-27 744 889,24
Investeringar	5 795 646,82	2 123 454,67
Finansiering		
Räntor	-6 839,59	-6 608,34
Finansiering	-6 839,59	-6 608,34
Inkommande donationer		
Inbetalningar	444 104,59	754 666,18
Inkommande donationer	444 104,59	754 666,18
Förändring av likvida medel	1 300 322,49	-2 097 302,86
Likvida medel vid årets början	483 255,66	2 580 558,52
Likvida medel vid årets slut	1 783 578,15	483 255,66

Föreningens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

MATERIELLA TILLGÅNGAR OCH AVSKRIVNINGAR

De materiella tillgångarna har aktiverats under bestående aktiva till direkt anskaffningsutgift.

Byggnader avskrivs till 4 procent på restvärdet. Renoveringar avskrivs lineärt under en period på 10–20 år. Maskiner och inventarier avskrivs lineärt under en period på 3–10 år.

Markområden avskrivs inte.

Avskrivningarna redovisas i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

MOTTAGNA BIDRAG

Inkommande bidrag bokförs som intäkt till den del kostnader uppstått.

BEVILJADE BIDRAG

Beviljade bidrag och stipendier kostnadsförs under det år de beviljas.

AKTIER OCH ANDELAR

Aktier och andelar har aktiverats till direkt anskaffningsutgift. Bokföringsvärdet på marknadsnoterade aktier och andelar nedskrivs till marknadsvärdet om bokföringsvärdet överstiger marknadsvärdet. Nedskrivningen återförs om marknadsvärdet stiger. Vid realisering av aktier och andelar har FIFO-regeln använts.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och självtäckande fonder. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Självtäckande fonder har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och självtäckande fonder överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

KORRIGERING AV JÄMFÖRANDE BELOPP

I resultaträkningen, under investerings- och finansieringsverksamhet har återförda nedskrivningarna korrigerats från intäkter till en minskning av kostnader. Intäkterna har minskat med 545 272,72 euro och kostnaderna har minskat med samma belopp.

1 INKOMMANDE UNDERSTÖD

Alla mottagna bidrag är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhetens intäkter.

	2025	2024
Understöd från den offentliga sektorn	750 222,89	560 184,30
Understödsföreningen för SFV rf	40 000,00	35 000,00
Övriga bidrag från privata organisationer	75 142,32	60 418,74
Inkommande understöd	865 365,21	655 603,04

2 BEVILJADE BIDRAG OCH STIPENDIER

Beviljade bidrag, priser och stipendier är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och självtäckande fonder.

	2025	2024
Ordinarie verksamhet	1 921 026,04	2 041 069,64
Självtäckande fonder	27 500,00	63 000,00
Beviljade bidrag och stipendier	1 948 526,04	2 104 069,64

De förmedlade bidragen 2025 var 338 986,15 euro, den självfinansierade utdelningen var således 1 609 539,89 euro.

3 INFORMATION OM PERSONALEN

	2025	2024
Personalantalet i medeltal	20,5	19

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

	2025	2024
Ordinarie verksamhet	2 133 756,36	1 749 437,41
Investerings- och finansieringsverksamhet	91 588,41	84 460,58
Personalkostnader	2 225 344,77	1 833 897,99
Löner till anställd personal	1 623 698,63	1 349 298,25
Arvoden till styrelsen och kapitalförvaltningsrådet	106 850,00	96 750,00
Övriga arvoden	146 070,72	108 092,50
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	302 994,58	253 466,86
Övriga lagstadgade försäkringar	45 730,84	26 290,38
Personalkostnader	2 225 344,77	1 833 897,99
Arvoden till ordförande Wivan Nygård-Fagerudd	29 450,00	27 000,00
Löner och naturaförmåner till kanslichef Johan Aura	283 976,20	277 405,20
För förtroendevalda har tecknats en frivillig ArPL-pensionsförsäkring.		
En frivillig pensionsförsäkring har tecknats för kanslichefen		
Revisionsammanslutning PricewaterhouseCoopers Ab		
Revision	28 618,72	28 945,67
Skatterådgivning	18 859,64	0,00
Övriga tjänster	17 130,75	0,00
Revisionsammanslutning PricewaterhouseCoopers Ab	64 609,11	28 945,67

4 FÖRÄNDRINGAR I MATERIELLA TILLGÅNGAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Nedskriv- ningar	Avskriv- ningar	Bokförings- värde 31.12
Mark- och vattenområden	5 241 162,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5 241 162,00
Byggnader och konstruktioner	8 208 343,49	2 918 135,09	0,00	-3 675 480,12	-352 018,47	7 098 979,99
Maskiner och inventarier	225 581,35	35 887,88	-3 763,56	0,00	-39 905,83	217 799,84
Materiella tillgångar	13 675 086,84	2 954 022,97	-3 763,56	-3 675 480,12	-391 924,30	12 557 941,83

Inför saneringen av fastigheten på Georgsgatan 18 har en nedskrivning gjorts på 3 675 480,12 euro.

I Byggnader och konstruktioner 31.12.2025 ingår 3 748 097,62 euro som är aktiverade kostnader för den pågående saneringen av fastigheten Georgsgatan 18. Avskrivningarna inleds efter att saneringen slutförs 2027.

5 FÖRÄNDRINGAR BLAND AKTIER OCH ANDELAR

	Bokförings- värde 1.1	Ökning	Minskning	Värde- regleringar	Bokförings- värde 31.12
Aktier och andelar					
Börsaktier	6 203 091,40	0,00	-7 174 611,30	971 519,90	0,00
Placeringsfonder	90 284 220,50	29 964 119,65	-29 873 140,55	925 227,46	91 300 427,06
Onoterade aktier	5 479 708,93	0,00	-15 084,44	0,00	5 464 624,49
Bostads/fastighetsaktier	13 978 439,37	0,00	0,00	-1 100 000,00	12 878 439,37
Aktier och andelar	115 945 460,20	29 964 119,65	-37 062 836,29	796 747,36	109 643 490,92
Föreningen					
Aktier och andelar					
Börsaktier	6 203 091,40	0,00	-7 174 611,30	971 519,90	0,00
Placeringsfonder	86 959 570,83	29 964 119,65	-29 789 070,27	925 227,46	88 059 847,67
Onoterade aktier	5 479 708,93	0,00	-15 084,44	0,00	5 464 624,49
Bostads/fastighetsaktier	13 978 439,37	0,00	0,00	-1 100 000,00	12 878 439,37
Aktier och andelar	112 620 810,53	29 964 119,65	-36 978 766,01	796 747,36	106 402 911,53
Självtäckande fonder					
Aktier och andelar					
Placeringsfonder	3 324 649,67	0,00	-84 070,28	0,00	3 240 579,39
Aktier och andelar	3 324 649,67	0,00	-84 070,28	0,00	3 240 579,39

Enligt en extern värdering har bokföringsvärdet för bostadsaktiebolaget Topeliusgatan 8 nedskrivits med 1 100 000 euro.

6 MARKNADSVÄRDEN FÖR BESTÅENDE AKTIVA

	2025			2024		
	Bokföringsvärde	Marknadsvärde	Skilnad	Bokföringsvärde	Marknadsvärde	Skilnad
Föreningen och självtäckande fonder						
6.1 Materiella tillgångar						
Fastigheter, maskiner och inventarier *	12 557 941,83	20 655 419,84	8 097 478,01	13 675 086,84	24 131 343,75	10 456 256,91
6.2 Långfristiga lånefordringar						
Private Equity-bundna lån *	12 497 535,22	15 461 907,75	2 964 372,53	9 941 210,74	12 555 304,27	2 614 093,53
6.3 Aktier och andelar						
Börsaktier	0,00	0,00	0,00	6 203 091,40	7 691 623,70	1 488 532,30
Placeringsfonder	91 300 427,06	112 142 486,86	20 842 059,80	90 284 220,50	108 531 960,55	18 247 740,05
Onoterade aktier *	5 464 624,49	9 358 309,00	3 893 684,51	5 479 708,93	8 466 914,00	2 987 205,07
Bostads/fastighetsaktier *	12 878 439,37	13 894 021,00	1 015 581,63	13 978 439,37	16 224 000,00	2 245 560,63
Aktier och andelar	109 643 490,92	135 394 816,86	25 751 325,94	115 945 460,20	140 914 498,25	24 969 038,05
Bestående aktiva	134 698 967,97	171 512 144,45	36 813 176,48	139 561 757,78	177 601 146,27	38 039 388,49
Föreningen						
6.4 Materiella tillgångar						
Fastigheter, maskiner och inventarier *	12 557 941,83	20 655 419,84	8 097 478,01	13 675 086,84	24 131 343,75	10 456 256,91
6.5 Långfristiga lånefordringar						
Private Equity-bundna lån *	12 497 535,22	15 461 907,75	2 964 372,53	9 941 210,74	12 555 304,27	2 614 093,53
6.6 Aktier och andelar						
Börsaktier	0,00	0,00	0,00	6 203 091,40	7 691 623,70	1 488 532,30
Placeringsfonder	88 059 847,67	108 575 552,88	20 515 705,21	86 959 570,83	105 030 564,65	18 070 993,82
Onoterade aktier *	5 464 624,49	9 358 309,00	3 893 684,51	5 479 708,93	8 466 914,00	2 987 205,07
Bostads/fastighetsaktier *	12 878 439,37	13 894 021,00	1 015 581,63	13 978 439,37	16 224 000,00	2 245 560,63
Aktier och andelar	106 402 911,53	131 827 882,88	25 424 971,35	112 620 810,53	137 413 102,35	24 792 291,82
Bestående aktiva	131 458 388,58	167 945 210,47	36 486 821,89	136 237 108,11	174 099 750,37	37 862 642,26
Självtäckande fonder						
6.7 Aktier och andelar						
Placeringsfonder	3 240 579,39	3 566 933,98	326 354,59	3 324 649,67	3 501 395,90	176 746,23
Bestående aktiva	3 240 579,39	3 566 933,98	326 354,59	3 324 649,67	3 501 395,90	176 746,23

* Uppskattade marknadsvärden

7 VÄSENTLIGA POSTER BLAND FORDRINGAR OCH SKULDER

	2025	2024
Fordringar under rörliga aktiva		
7.1 Övriga fordringar		
Källskatt på aktieutdelning	65 703,14	64 339,78
Hysesfordringar	15 420,22	88 034,42
Övriga fordringar	30 167,94	40 395,56
	111 291,30	192 769,76
Kortfristigt främmande kapital		
7.2 Övriga skulder		
Obetalda beviljade bidrag	421 876,03	491 510,52
Övriga skulder	178 946,72	188 527,86
	600 822,75	680 038,38
Resultatregleringar		
7.3 Passiva resultatregleringar		
Periodiserade löner och semesterlöner inklusive försäkringsavgifter	349 748,24	309 010,03

8 EGET KAPITAL

	2025	2024
8.1 Bundna donationsfonder 1.1	72 257 451,68	69 932 001,94
Ändringar i kapitalet		
8.2 Resultatposter		
Kapitalinsättningar	0,00	49 450,68
Avkastning	206 097,00	4 360 944,12
Utdelning	-1 866 558,66	-1 459 673,66
Administrationskostnader	-74 040,00	-64 099,00
Resultatposter	-1 734 501,66	2 886 622,14
Konvertering till fria donationsfonder	0,00	-547 317,03
Upplösningar	0,00	-13 855,37
Ändringar i kapitalet	-1 734 501,66	2 325 449,74
Bundna donationsfonder 31.12	70 522 950,02	72 257 451,68
8.3 Fria donationsfonder 1.1	37 191 127,48	36 050 372,19
Konvertering från bundna fonder	0,00	547 317,03
Kapitalinsättningar 2023 *	0,00	593 438,26
Kapitalinsättningar 2024 *	514 198,68	0,00
Fria donationsfonder 31.12	37 705 326,16	37 191 127,48
8.4 Övriga fria fonder		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
Resultat		
8.5 Resultat från tidigare år 1.1	24 314 086,89	24 175 165,98
Upplösning av bundna donationsfonder	0,00	13 855,37
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder *	-514 198,68	-593 438,26
Resultat från tidigare år 31.12	23 799 888,21	23 595 583,09
Räkenskapsperiodens resultat	-2 339 817,54	718 503,80
Resultat 31.12	21 460 070,67	24 314 086,89
Eget kapital utan självtäckande fonder 31.12	131 637 003,29	135 711 322,49
8.6 Självtäckande fonder 1.1	3 363 949,16	1 332 093,25
8.7 Ändringar i kapitalet		
Avkastning	58 501,04	2 168 583,23
Utdelning	-127 500,00	-133 000,00
Administrationskostnader	-1 908,00	-3 727,32
Ändringar i kapitalet	-70 906,96	2 031 855,91
Självtäckande fonder 31.12	3 293 042,20	3 363 949,16
Eget kapital och självtäckande fonder 31.12	134 930 045,49	139 075 271,65

* Insättningar till fria donationsfonder överförs följande år från tidigare års överskott.

9 SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

	2025
Leasingansvar som förfaller under nästa räkenskapsperiod	33 354,48
Leasingansvar som förfaller senare	4 169,31
Säkerheter för kreditlimit, inte utnyttjad 31.12.2025	1 000 000,00
Säkerheter för byggnadslov	100 000,00
Resterande kapitalinbetalningsförbindelser till Private Equity-bundna placeringar	15 438 351,57

Koncernens resultaträkning

	Not	2025	2024
Ordinarie verksamhet			
Intäkter		28 003 111,87	27 691 279,69
Kostnader			
Personalkostnader	1	-18 364 962,61	-17 290 957,37
Avskrivningar		-197 142,95	-206 647,91
Övriga kostnader		-13 557 263,20	-14 272 194,84
Kostnader		-32 119 368,76	-31 769 800,12
Ordinarie verksamhet		-4 116 256,89	-4 078 520,43
Tillförda medel			
Intäkter		444 104,59	563 666,18
Tillförda medel		444 104,59	563 666,18
Investerings- och finansieringsverksamhet			
Intäkter		7 738 142,20	11 180 537,91
Kostnader			
Personalkostnader	1	-91 588,41	-84 460,58
Avskrivningar		-528 566,35	-542 555,06
Övriga kostnader		-6 667 171,77	-2 923 011,08
Kostnader		-7 287 326,53	-3 550 026,72
Investerings- och finansieringsverksamhet		450 815,67	7 630 511,19
Självtäckande fonder			
Intäkter		58 501,04	2 168 583,23
Kostnader		-129 408,00	-136 727,32
Självtäckande fonder		-70 906,96	2 031 855,91
Resultat före bokslutsdispositioner		-3 292 243,59	6 147 512,85
Bokslutsdispositioner			
Överföringar mot fondkapitalet			
Till självtäckande fonder	4.7	0,00	-2 031 855,91
Från självtäckande fonder	4.7	70 906,96	0,00
Till bundna fonder	4.2	1 734 501,66	-2 886 622,14
Bokslutsdispositioner		1 805 408,62	-4 918 478,05
Andel av intressebolagens resultat		131 094,07	432 376,62
Minoritetsandelar		-299 648,54	-211 190,81
Räkenskapsperiodens resultat		-1 655 389,44	1 450 220,61

Koncernens balansräkning

	Not	2025	2024
Aktiva			
Bestående aktiva			
Materiella tillgångar			
Mark- och vattenområden		9 845 637,34	10 945 637,34
Byggnader och konstruktioner		10 490 137,78	11 797 672,76
Maskiner och inventarier		615 128,01	647 829,35
Förskottsbetalningar och pågående arbeten		192 977,45	0,00
Materiella tillgångar	2	21 143 880,58	23 391 139,45
Investeringar			
Lånefordringar		12 497 535,22	9 941 210,74
Övriga aktier och andelar		99 739 234,53	104 726 039,46
Investeringar		112 236 769,75	114 667 250,20
Bestående aktiva		133 380 650,33	138 058 389,65
Rörliga aktiva			
Omsättningstillgångar		262 047,70	256 065,43
Fordringar			
Långfristiga fordringar			
Övriga fordringar	3.1	679 938,90	715 265,96
Kortfristiga fordringar			
Försäljningsfordringar	3.2	987 416,32	1 116 685,04
Övriga fordringar	3.3	1 065 583,13	1 126 063,15
Resultatregleringar		28 109,59	152 909,99
Kortfristiga fordringar		2 081 109,04	2 395 658,18
Fordringar		2 761 047,94	3 110 924,14
Kassa och bank		5 085 135,96	2 532 932,97
Rörliga aktiva		8 108 231,60	5 899 922,54
Själväckande fonder			
Placeringar		3 240 579,39	3 324 649,67
Kassa och bank		52 462,76	39 299,49
Själväckande fonder		3 293 042,15	3 363 949,16
Aktiva		144 781 924,08	147 322 261,35

	Not	2025	2024
Passiva			
Eget kapital			
Fonder			
Bundna donationsfonder	4.1	70 522 950,02	72 257 451,68
Fria donationsfonder	4.3	37 705 326,16	37 191 127,48
Övriga fonder	4.4	1 948 656,44	1 948 656,44
Fonder		110 176 932,62	111 397 235,60
Resultat			
Resultat från tidigare år	4.5	23 996 786,64	23 060 764,71
Räkenskapsperiodens resultat		-1 655 389,44	1 450 220,61
Resultat		22 341 397,20	24 510 985,32
Eget kapital		132 518 329,82	135 908 220,92
Minoritetsandelar		1 843 443,94	1 543 795,40
Främmande kapital			
Långfristigt			
Lån från kreditinstitut		131 455,23	289 274,86
Övriga skulder	3.4	540 000,00	540 000,00
Långfristigt		671 455,23	829 274,86
Kortfristigt			
Erhållna förskott		479 024,61	548 510,52
Skulder till kreditinstitut		157 819,58	157 819,58
Skulder till leverantörer		2 047 254,44	1 166 055,60
Övriga skulder	3.5	1 449 781,16	1 548 979,05
Resultatregleringar	3.6	2 321 773,10	2 255 656,26
Kortfristigt		6 455 652,89	5 677 021,01
Främmande kapital		7 127 108,12	6 506 295,87
Själväckande fonder			
Eget kapital	4.6	3 293 042,20	3 363 949,16
Passiva		144 781 924,08	147 322 261,35

Forts. på nästa sida

Koncernens finansieringsanalys

	2025	2024
Verksamhet		
Inbetalningar	28 248 950,49	27 325 127,63
Utbetalningar	-31 945 176,47	-32 031 201,67
Verksamhet	-3 696 225,98	-4 706 074,04
Investeringar		
Direktavkastning	2 863 809,48	3 645 330,89
Försäljning	38 602 215,14	26 385 767,68
Köp	-35 470 703,54	-27 744 889,24
Investeringar	5 995 321,08	2 286 209,33
Finansiering		
Förändring av långfristiga lån	-157 819,63	-148 217,03
Räntor	-20 013,80	-32 735,77
Finansiering	-177 833,43	-180 952,80
Inkommande donationer		
Inbetalningar	444 104,59	754 666,18
Inkommande donationer	444 104,59	754 666,18
Förändring av likvida medel	2 565 366,26	-1 846 151,33
Likvida medel vid årets början	2 572 232,46	4 418 383,79
Likvida medel vid årets slut	5 137 598,72	2 572 232,46

Koncernens noter till bokslutet

REDOVISNINGSPRINCIPER

UPPRÄTTANDE AV KONCERNBOKSLUTET

I koncernbokslutet ingår dotterbolagen

- Axxell Utbildning Ab, ägarandel 65,45 %
- Asunto Oy Topeliuksenkatu 8, helägt
- Fastighets Ab Folkfast i Helsingfors, helägt
- Kiinteistö Oy Karyll-Salpa, ägarandel 51 %

Intressebolagen i koncernbokslutet är

- Fastighets Ab Torgvägen 3, ägarandel 50 %
- Schildts & Söderströms Ab, ägarandel 21,4 %

Följande enheter ingår inte i koncernbolaget för att deras inverkan i koncernbokslutet har konstaterats vara obetydlig

- Ab Svenska Rum Oy, helägt dotterbolag, ingen verksamhet
- Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr, SFV:s styrelse utser styrelsen för stiftelsen
- Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf

Koncernens interna transaktioner, fodringar, skulder och ägarandelar har eliminerats. Intresseföretag som konsolideras i koncernen har redovisats enligt kapitalandelsmetoden baserat på bokslutsuppgifter per 31.12.2025.

MATERIELLA TILLGÅNGAR OCH AVSKRIVNINGAR

De materiella tillgångarna har aktiverats under bestående aktiva till direkt anskaffningsutgift.

Byggnader avskrivs till 4 procent på restvärdet. Renoveringar avskrivs lineärt under en period på 10–20 år. Maskiner och inventarier avskrivs lineärt under en period på 3–10 år. Markområden avskrivs inte.

Avskrivningarna redovisas i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

DONATIONSFONDER

Donationsfonderna är indelade i bundna, fria och självtäckande fonder. De bundna fondernas ändamål har bestämda syften. De fria fondernas avkastning får fritt användas för föreningens syften. Självtäckande fonder har förutom bestämda syften även separata tillgångar som redovisas skilt från föreningen i resultat- och balansräkningen.

Räkenskapsperiodens ändringar i bundna fonder och självtäckande fonder överförs i resultaträkningen mot fondkapitalet i balansräkningen. Insättningar till fria fonder överförs följande år inom eget kapital i balansräkningen – från tidigare års överskott till fondkapitalet.

KORRIGERING AV JÄMFÖRANDE BELOPP

I resultaträkningen, under investerings- och finansieringsverksamhet har återförda nedskrivningarna korrigerats från intäkter till en minskning av kostnader. Intäkterna har minskat med 545 272,72 euro och kostnaderna har minskat med samma belopp.

1 INFORMATION OM PERSONALEN

	2025	2024
Personalantalet i medeltal	289,7	288,0

Personalkostnader och arvoden är redovisade i resultaträkningen under ordinarie verksamhet och investerings- och finansieringsverksamhet.

	2025	2024
Ordinarie verksamhet	18 364 962,61	17 290 957,37
Investerings- och finansieringsverksamhet	91 588,41	84 460,58
Personalkostnader	18 456 551,02	17 375 417,95

Löner och arvoden	15 778 939,69	14 637 116,15
Arbetspensionsförsäkringsavgifter	2 298 904,18	2 495 577,60
Övriga lagstadgade försäkringsavgifter	378 707,15	242 724,20
Personalkostnader	18 456 551,02	17 375 417,95

Revisionsammanslutning PricewaterhouseCoopers Ab		
Revision	37 518,72	41 445,67
Skatterådgivning	18 859,64	0,00
Övriga tjänster	17 130,75	0,00
Revisionsammanslutning PricewaterhouseCoopers Ab	73 509,11	41 445,67

2 FÖRÄNDRINGAR I MATERIELLA TILLGÅNGAR

	Bokföringsvärde 1.1	Ökning	Minskning	Nedskrivningar	Avskrivningar	Bokföringsvärde 31.12
Mark- och vattenområden	10 945 637,34	0,00	0,00	-1 100 000,00	0,00	9 845 637,34
Byggnader och konstruktioner	11 797 672,76	2 918 135,09	0,00	-3 675 480,12	-550 189,95	10 490 137,78
Maskiner och inventarier	647 829,35	146 581,57	-3 763,56	0,00	-175 519,35	615 128,01
Förskottsbetalningar	0,00	192 977,45	0,00	0,00	0,00	192 977,45
Materiella tillgångar	23 391 139,45	3 257 694,11	-3 763,56	-4 775 480,12	-725 709,30	21 143 880,58

Enligt en extern värdering har bokföringsvärdet för bostadsaktiebolaget Topeliusgatan 8 nedskrivits med 1 100 000 euro.

Inför saneringen av fastigheten på Georgsgatan 18 har en nedskrivning gjort på 3 675 480,12 euro.

I Byggnader och konstruktioner 31.12.2025 ingår 3 748 097,62 euro som är aktiverade kostnader för den pågående saneringen av fastigheten Georgsgatan 18. Avskrivningarna inleds efter att saneringen slutförs 2027.

3 VÄSENTLIGA POSTER BLAND FORDRINGAR OCH SKULDER

	2025	2024
3.1 Övriga långfristiga fordringar		
Axxells momsfordran UVM	679 938,90	715 265,96
Övriga långfristiga fordringar	679 938,90	715 265,96
3.2 Kortfristiga försäljningsfordringar		
Axxells försäljningsfordringar	987 416,32	1 116 685,04
Övriga försäljningsfordringar	0,00	0,00
Kortfristiga försäljningsfordringar	987 416,32	1 116 685,04
3.3 Övriga kortfristiga fordringar		
Axxells momsfordran UVM	715 265,96	576 325,46
Källskatt på aktieutdelning	65 703,14	64 339,78
Hysesfordringar	15 420,22	88 034,42
Övriga fordringar	269 193,81	397 363,49
Övriga kortfristiga fordringar	1 065 583,13	1 126 063,15
3.4 Övriga långfristiga skulder		
Axxells skuld, Stiftelsen Finlandssvenska Jordfonden, Brusaby	540 000,00	540 000,00
Övriga långfristiga skulder	540 000,00	540 000,00
3.5 Övriga kortfristiga skulder		
Obetalda beviljade bidrag	434 151,03	491 510,52
Skatteförvaltningen	654 885,50	511 714,43
Övriga skulder	360 744,63	545 754,10
Övriga kortfristiga skulder	1 449 781,16	1 548 979,05
3.6 Passiva resultatregleringar		
Periodiserade löner och semesterlöner inkl. försäkringsavgifter	2 278 739,54	2 178 028,86
Övriga resultatregleringar	43 033,56	77 627,40
Passiva resultatregleringar	2 321 773,10	2 255 656,26

4 EGET KAPITAL

	2025	2024
4.1 Bundna donationsfonder 1.1	72 257 451,68	69 932 001,94
Ändringar i kapitalet		
4.2 Resultatposter		
Kapitalinsättningar	0,00	49 450,68
Avkastning	206 097,00	4 360 944,12
Beviljade bidrag och stipendier	-1 866 558,66	-1 459 673,66
Administrationskostnader	-74 040,00	-64 099,00
Resultatposter	-1 734 501,66	2 886 622,14
Konvertering till fria donationsfonder	0,00	-547 317,03
Upplösningar	0,00	-13 855,37
Ändringar i kapitalet	-1 734 501,66	2 325 449,74
Bundna donationsfonder 31.12	70 522 950,02	72 257 451,68
4.3 Fria donationsfonder 1.1	37 191 127,48	36 050 372,19
Konvertering från bundna fonder	0,00	547 317,03
Kapitalinsättningar 2024 *	514 198,68	0,00
Kapitalinsättningar 2023 *	0,00	593 438,26
Fria donationsfonder 31.12	37 705 326,16	37 191 127,48
4.4 Övriga fria fonder 1.1 och 31.12		
Studiecirkelfonden	5 455,02	5 455,02
Gården Annegatan 12	93 134,23	93 134,23
Solvalla-Finns Ab	1 681 879,26	1 681 879,26
Uppskrivningsfond	168 187,93	168 187,93
Övriga fria fonder 1.1 och 31.12	1 948 656,44	1 948 656,44
Resultat		
4.5 Resultat från tidigare år 1.1	24 510 985,32	23 640 347,60
Upplösning av bundna donationsfonder	0,00	13 855,37
Kapitalinsättningar till fria donationsfonder *	-514 198,68	-593 438,26
Resultat från tidigare år 31.12	23 996 786,64	23 060 764,71
Räkenskapsperiodens resultat	-1 655 389,44	1 450 220,61
Resultat 31.12	22 341 397,20	24 510 985,32
Eget kapital utan självtäckande fonder 31.12	132 518 329,82	135 908 220,92
4.6 Självtäckande fonder 1.1	3 363 949,16	1 332 093,25
4.7 Ändringar i kapitalet		
Avkastning	58 501,04	2 168 583,23
Beviljade bidrag och stipendier	-127 500,00	-133 000,00
Administrationskostnader	-1 908,00	-3 727,32
Ändringar i kapitalet	-70 906,96	2 031 855,91
Självtäckande fonder 31.12	3 293 042,20	3 363 949,16
Eget kapital och självtäckande fonder 31.12	135 811 372,02	139 272 170,08

* Insättningar till fria donationsfonder överförs följande år från tidigare års överskott.

5 SÄKERHETER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER

2025

Leasingansvar som förfaller under nästa räkenskapsperiod	130 231,37
Leasingansvar som förfaller senare	136 719,65
Hysesansvar som förfaller under nästa räkenskapsperiod	3 443 844,00
Hysesansvar som förfaller senare	27 256 669,00
Resterande kapitalinbetalningsförbindelser till Private Equity-bundna placeringar	15 438 351,57
Säkerheter för lån	289 274,81
Säkerheter för bygglov	100 000,00
Säkerheter för kreditlimit, inte utnyttjad 31.12.2025	1 000 000,00
Företagsinteckning som säkerhet	1 500 000,00

Bokslutets underskrift

Helsingfors den 16 april 2026

Wivan Nygård-Fagerudd

ordförande

Linnéa Henriksson

Tomas Järvinen

Åsa Lindberg

Pia Widén

Joakim Bonns

vice ordförande

Fredrik Hertzberg

Hannah Kaihovirta

Stefan Strandberg

Revisionsanteckning

Över utförd revision har i dag avgetts berättelse.

Helsingfors den 21 april 2026

PricewaterhouseCoopers Ab

revisionsammanslutning

Eetu Anttonen

CGR

Revisionsberättelse

Till medlemmarna i Svenska folkskolans vänner rf

Revision av bokslutet

UTTALANDE

Enligt vår uppfattning ger bokslutet en rättvisande bild av koncernens och föreningens ekonomiska ställning samt av resultatet av deras verksamhet i enlighet med i Finland ikraftvarande bestämmelser gällande upprättande av bokslut och det uppfyller de lagstadgade kraven.

REVISIONENS OMFATTNING

Vi har utfört en revision av bokslutet för Svenska folkskolans vänner rf (FO-nummer 0200129–3) för räkenskapsperioden 1.1–31.12.2025. Bokslutet omfattar koncernens samt föreningens balansräkning, resultaträkning, finansieringsanalys och noter.

GRUND FÖR UTTALANDET

Vi har utfört vår revision i enlighet med god revisionsred i Finland. Vårt ansvar enligt god revisionsred beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar för revisionen av bokslutet. Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

OBEROENDE

Vi är oberoende i förhållande till föreningen och koncernföretagen enligt de etiska kraven i Finland som gäller den av oss utförda revisionen och vi har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa.

STYRELSENS ANSVAR FÖR BOKSLUTET

Styrelsen ansvarar för upprättandet av bokslutet och för att bokslutet ger en rättvisande bild i enlighet med i Finland ikraftvarande bestämmelser gällande upprättande av bokslut samt uppfyller de lagstadgade kraven. Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta ett bokslut som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag.

Vid upprättandet av bokslutet ansvarar styrelsen för bedömningen av föreningens och koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om man avser att likvidera föreningen eller koncernen, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra detta.

REVISORNS ANSVAR FÖR REVISIONEN AV BOKSLUTET

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida bokslutet som helhet innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionsred alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i bokslutet.

Som del av en revision enligt god revisionsred använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- Identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i bokslutet, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- Skaffar vi oss en förståelse av den del av den interna kontrollen som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen för föreningens eller koncernens del.
- Utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i ledningens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.

- Drar vi en slutsats om lämpligheten i att styrelsen använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av bokslutet. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om föreningens eller koncernens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i bokslutet om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om bokslutet. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening eller en koncern inte längre kan fortsätta verksamheten.

- Utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i bokslutet, däribland upplysningarna, och om bokslutet återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

- Planerar och utför vi koncernrevisionen för att inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis avseende den finansiella informationen för företag eller affärsenheter inom koncernen som grund för att lämna ett uttalande avseende koncernbokslutet. Vi ansvarar för styrning, övervakning och genomgång av det revisionsarbete som utförts för koncernrevisionens syfte. Vi är ensamt ansvariga för vårt revisionsuttalande.

Vi kommunicerar med dem som har ansvar för föreningens styrning avseende, bland annat, revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den, samt betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat under revisionen.

ÖVRIGA RAPPORTERINGSSKYLDIGHETER

ÖVRIG INFORMATION

Styrelsen ansvarar för den övriga informationen. Den övriga informationen omfattar verksamhetsberättelsen.

Vårt uttalande om bokslutet täcker inte övrig information.

Vår skyldighet är att läsa den övriga informationen i samband med revisionen av bokslutet och i samband med detta göra en bedömning av om det finns väsentliga

motstridigheter mellan den övriga informationen och bokslutet eller den uppfattning vi har inhämtat under revisionen eller om den i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter. Det är ytterligare vår skyldighet att bedöma om verksamhetsberättelsen har upprättats enligt de bestämmelser som ska följas vid upprättande av verksamhetsberättelser.

Enligt vår uppfattning är uppgifterna i verksamhetsberättelsen och bokslutet enhetliga och verksamhetsberättelsen har upprättats enligt de bestämmelser som ska följas vid upprättande av verksamhetsberättelser.

Om vi utgående från vårt arbete på den övriga informationen, drar slutsatsen att det förekommer en väsentlig felaktighet i verksamhetsberättelsen, bör vi rapportera detta. Vi har ingenting att rapportera gällande detta.

Helsingfors den 21 april 2026

PricewaterhouseCoopers Oy

Revisionsammanslutning

Eetu Anttonen

CGR

SFV-huset G18 Helsingfors stängdes för renovering i december 2025. Övergången från SFV-huset G18 till GRO firades i november med en Växelfestival, där skolelever bland annat fick göra egen kimchi.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Förteckningar

AKTIVITETER OCH PROJEKT

PUBLIKATIONER

I publikationsserien Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner utkom två böcker i SFV:s serie med biografier över svenskspråkiga finländare som inte får glömmas bort: **Nelly Laitinens** biografi över **Arthur Thesleff**, som blev volym 246 i SFV:s bokserie, och nummer 25 i SFV:s biografiserie, och **Stefan Backlunds** biografi över **Pehr Herman Norrmén** som blev nummer 247 i SFV:s bokserie, och nummer 26 i biografiserien. Böckerna lanserades under Bokmässan i Helsingfors i oktober till goda publiksiffror, och uppmärksammades även under andra evenemang och träffar, och i form av artiklar och recensioner. I publikationsserien gavs även ut en samlingskrift med vinnarbidragen i Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingen.

Kultur- och bildningstidskriften *SFV-magasinet* utkom med fyra nummer under 2025. Upplagan låg på cirka 6 700 exemplar. Tidningen distribueras till alla SFV-medlemmar samt till bibliotek, lärarrum och andra intressenter. I varje nummer presenterades SFV:s egen verksamhet samt organisationer, föreningar och projekt som mottagit SFV:s bidrag. Tidningen publicerade även artiklar från webbplatsen *lärorikt.fi*, personintervjuer samt kommenterande texter i form av kolumner och längre essäer. I tidningen ingick även varje gång SFV-kansliets kontaktsida, en presentations- och siffersida gällande SFV:s verksamhet, samt aktuell och uppdaterad föreningslivsinformation från Föreningsresursen.

SFV:s årsbok *SFV-kalendern* utkom i slutet av juni. SFV-kalendern 2025 var den 139:e årgången i serien; den första utgåvan publicerades 1886. Innehållet bestod av artiklar som tangerade SFV:s syftesparagrafer och verksamhetssektorer. SFV-kalendern 2025 innehöll på traditionellt vis även minnesrunor över hädangångna, bemärkta finlands-svenskar, samt SFV:s verksamhetsberättelse och bokslut för 2024.

UTDELNINGEN AV PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

År 2025 utdelades SFV:s pris- och medaljer samt vistelsestipendier på föreningens traditionella vår- och utdelningsfest den 23 april 2025. Liksom tidigare år var nomineringsprocessen gällande pristagare och medaljörer öppen för allmänheten via ett fortlöpande öppet formulär på webbsidan sfv.fi/tipsa.

Lillholmsstipendiet delas ut till kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fri bildning, Beijarholmsstipendiet till undervisande personal inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning. En nyhet var ett nyinstitat vistelsestipendium i Storsand i Pörkenäs, Jakobstad för undervisande personal eller kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen. Vistelseperioden omfattade två perioder om två veckor under juni och juli. Dessutom utdelades även detta år ett tre veckor långt vistelsestipendium för en författare på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola vid Mälaren i Bålsta. För femte året i rad fick två lärare möjlighet att delta i den fem dagar långa skrivkursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Stipendiet är ett samarbete mellan SFV, Lärarstiftelsen i Sverige och Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, som sedan 2012 genomfört kursen Läraren skriver på Lärarstiftelsens uppdrag.

SFV:S STUDIECENTRAL

SFV upprätthåller läroanstalten SFV:s studiecentral och erhåller statsandelar för verksamheten. Studiecentralens uppgift är att arrangera fri bildning i form av kurser och studiecirkel tillsammans med organisationer eller privatpersoner. Sammanlagt 925 kurser och cirkel genomfördes 2025 med 15 442 deltagare. SFV ordnar egna kurser, föreläsningar och seminarier för att svara på det finlandssvenska civilsamhällets utbildnings- och kompetensbehov. År 2025 ordnades 27 kurser, totalt 92 timmar för 1 007 organisationsanställda och föreningsaktiva. Utbildningarna hade aktuella teman som arbetsvälmående, tidlost ledarskap och organisationers AI-resa. Dessutom ordnade studiecentralen flera olika föreningsutbildningar, bland annat den standardiserade utbildningen JHO-Utbildning för styrelsemedlemmar i civilsamhället, för styrelsemedlemmar i riksomfattande eller regionala organisationer.

Under året arbetade studiecentralen med att skapa processer för att kunna bevilja kompetensmärken för grundläggande färdigheter, så kallade KAPOS-märken, utvecklade av Utbildningsstyrelsen. Arbetet utvecklades inom ESF projektet Kompetenslyftet. SFV fungerade även som koordinator för ett nordiskt nätverk inom Förbundet nordisk vuxenutbildning.

Studiecentralen har synliggjort lärandet som sker inom föreningsverksamheten och frivilliguppdrag genom validering. Under året har studiecentralen samarbetat och handlett flera organisationer inom civilsamhället för att forma en läroplan med utbildningar som genererar studiepoäng. Antalet validerade utbildningar 2025 var 36 stycken.

Studiecentralen har även synliggjort lärande genom kompetensmärken. Det finns

tre gemensamma finlandssvenska kompetensmärken för uppdragen ordförande, sekreterare och kassör som utarbetats i samarbete med 4H, FSU, Scouterna och Folkhälsan.

SFV:S SOMMARUNIVERSITET

Från och med januari 2025 har SFV upprätthållartillstånd för sommaruniversitetsverksamhet och ansvarade inledningsvis för att år 2025 förverkliga de kurser och utbildningar som Hangö sommaruniversitet planerat.

Sommaruniversitetet är en utbildningsorganisation som erbjuder utbildningar året om – från öppen universitetsundervisning och yrkesinriktad fortbildning till allmänna kurser och seminarier. Utbildningarna är öppna för alla, utan åldersgränser eller krav på tidigare studier, och oberoende av studierätt.

SFV:s sommaruniversitet är det enda enspråkigt svenska sommaruniversitetet i Finland. Verksamheten har ett nära samarbete med bland annat Åbo Akademi och de kurser som görs i samarbete med Öppna universitet (Öpu) motsvarar vanligen grund- eller ämnesstudier. Många av de akademiska kurserna hör till ämnena småbarnspedagogik, allmän pedagogik och specialpedagogik.

Utöver de akademiska kurserna ordnas allmänna kurser och fortbildningar. Verksamheten kan också innefatta skräddarsydda lösningar. Under 2025 ordnades totalt 28 kurser med 490 deltagare och 2442 timmar.

Hos Vännerna är SFV:s koncept, där finlandssvenska organisationer och föreningar kostnadsfritt får använda SFV:s möteslokaler i Helsingfors, Vasa och Åbo, för till exempel årsmöten, bildningshöjande sammankomster eller kortkurser. Reservering och bokning sker via webben. Bokningsantalen var för Helsingfors 417 fram till november, för Vasa 184 och för Åbo 145, sammanlagt 800 bokningar år 2025.

SFV-huset G18 vid Georgsgatan 18 i Helsingfors fortsatte under 2025 som ett förenings- och organisationshus. Hyresgästerna i huset och Förbundsarenans medlemsförbund och organisationerna fick kostnadsfritt använda festsalen och en möteslokal (inom konceptet Hos Vännerna) för sina möten och tillställningar. Från torsdag till söndag hyrdes festsalen ut kommersiellt av husets restauratör. År 2024 beslöt styrelsen att fastigheten genomgår en omfattande renovering och utbyggnad med start hösten 2025. När byggnaden åter öppnas 2027 under namnet GRO, kommer den att fungera som en tillgänglig och öppen mötesplats för lärande och bildning, med syfte att främja positiv samhällsförändring. Projektet kan man följa med på webbplatsen *grohuset.fi*.

SFV:s webbplats sfv.fi betjänar bidrags- och stipendiesökande och är samtidigt inkörsport för nominerings- och ansökningsprocesser, tävlingsinformation, evenemangsanmälan, publikationsinformation och medlemskontakter. På sidorna hittas kontaktuppgifterna till SFV:s administration och personal, liksom redovisning av SFV:s årliga utdelning och föreningens ekonomiska resultat.

SFV:s webbplats Lärorikt sammanför på adressen laorikt.fi pedagoger inom utbildning, småbarnspedagogik och den fria bildningen med målet att besökarna får ökad kunskap och större förståelse för fenomen och trender inom fältet, samt inspiration och lust att debattera. Ett nytt tema lanseras med cirka en månads mellanrum.

Skolnätverket BRAVO! stärker konstämnenas ställning i skolorna och ger lärare verktyg att använda mera konst i undervisningen. Målet är att eleverna redan i unga år får en god relation till, och ett intresse för konst och kultur. Nätverket kan utnyttja en omfattande materialbank. Närmare 70 skolor från hela Svenskfinland är verksamma i nätverket.

Skolnätverket Haru stödjer skolorna i deras arbete för en skolvardag med meningsfullt arbete, god vilja, dialog, samsyn och en gemensam värdegrund som genomsyrar hela verksamheten. Målet är en välmående skola som präglas av öppenhet, delaktighet och personlig utveckling. Sammanlagt cirka 60 skolor från hela Svenskfinland är verksamma i nätverket.

Programmet Meningsfullt ledarskap har under pilotperioden 2025 genomförts i samarbete med Finlands svenska lärarförbund, kommuner med svenskspråkig utbildning, Södra Finlands svenska rektorsförening, Österbottens svenska rektorsförening, samt Vahvuuttamo Oy och andra leverantörer av utbildnings- och fortbildningstjänster. I programmet har ingått ett mentorsprogram, individuell coachning, månatliga morgonträffar och en kurshelhet för ledningsgrupper. Ca 45 skollärare och rektorer från alla delar av Svenskfinland, och några språköar (Björneborg, Hyvinge) har tagit del av aktiviteter i programmet.

Innovationstävlingen SFV Start! genomfördes i samarbete med Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minne och faciliterades av Demos Helsinki. Temat var pojkars välbefinnande. Bland de inlämnade bidragen valde en jury ut fem lag som deltog i en accelerationsfas

Det vinnande laget i innovationstävlingen SFV Start!, Krafter från kamratskap. Från vänster Antti Alén, Joonas Kekkonen, Niels Främling, Tomi Timperi.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

där de med stöd och mentorering utvecklade sina lösningsförslag. Alla fem lag belönades med en prissumma. Det vinnande laget Krafter från kamratskap fick 90 000 euro. Övriga lag var Acts of kindness, Rare Eftis, Playing boys och Gutsy Gudfäder. Prispengarna använder lagen till att genomföra sina lösningar i skolmiljöer.

SFV:s webbtjänst **Föreningsresursen** fortsatte på adressen foreningsresursen.fi som en unik informationsportal med fakta, tips och råd gällande föreningsliv i Svenskfinland, avsedd för föreningsaktiva och andra intresserade. Webbplatsen hade närmare 130 000 sidladdningar år 2025.

SFV:s webbplats **minnesrunor.fi** fortsatte samla minnesskrifter över hädangångna finlandssvenskar, och personer nära knutna till finlandssvenskheten. Ett urval nya runor publiceras även i *SFV-kalendern*. Grunden utgör de minnesrunor som sedan 1886 traditionellt publicerats i *SFV-kalendern*. Runor från 1991 och framåt kan läsas på webbplatsen, liksom andra som digitaliserats på förfrågningar av allmänheten. Webbplatsen hade närmare 115 000 sidladdningar år 2025.

Uppslagsverket Finland på adressen **uppslagsverket.fi** fortsatte 2025 att betjäna publiken med vedertagen information om Finland, på svenska. Artiklarna är ofta citerade på till exempel Wikipedia. För tillfället arbetar ingen redaktion aktivt med innehållet, endast påtalade brister rättas till. Webbplatsen hade över 450 000 sidladdningar år 2025.

På adressen **laraochleda.sfv.fi** hittar man Lära och leda, med resurser och material för den som är lärare, ledare, kursplanerare eller cirkelledare inom den fria bildningen eller föreningslivet.

SFV:s vistelsestipendiater erbjöds möjlighet och uppmuntrades till att blogga om sina upplevelser på Beijarholmen, Lillholmen och Storsand, på adresserna *beijarholmen.blogg.fi*, *lillholmen.blogg.fi* och *storsand.blogg.fi*.

UTSKOTT OCH KOMMITTÉER

PRISKOMMITTÉER FÖR SFV:S LITTERÄRA TÄVLINGAR

Arvid Mörne-tävlingen: författaren **Ralf Andtbacka** (ordförande), litteraturvetaren och kritikern **Fredrik Hertzberg** samt novellisten **Stina Stoor**.

Solveig von Schoultz-tävlingen: författaren **Malin Kivelä** (ordförande), författaren **Yasmin Nyqvist** samt författaren **Philip Teir**.

BIOGRAFIKOMMITTÉN

SFV:s biografikommitté beslutar om utgivningen i SFV:s biografiserie samt ordnar med några års mellanrum symposier med biografier och personhistoria som tema. Kommittén träffas regelbundet och kommunicerar även elektroniskt. Under mötena behandlas inlämnade förslag till nya biografier, inlämnade manus, samt utgivnings- och symposietidtabeller. Medlemmarna vid utgången av 2025 var **Gustaf Widén** (ordförande), **Eva Costiander-Huldén**, **Anna Friman**, **René Gothoni**, **Fredrik Hertzberg**, **Ann-Mari Häggman**, **Henry Rask** och **Anna Övergaard**. Som kommitténs sekreterare verkade **Rabbe Sandelin**.

KOMMITTÉER FÖR SFV:S UTMÄRKELSER OCH FÖRFATTARVISTELSE PÅ BISKOPS ARNÖ

En gemensam kommitté för Folkbildningspriset, Kulturpriset, Brobyggarprijet, Hagforsmedaljen och Folkbildningsmedaljen bestod av SFV styrelseledamöterna **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande) och **Pia Widén** samt av **Sebastian Gripenberg**, **Camilla Lindberg** och **Sixten Westerby**.

Stipendiekommittén för en tre veckor lång författarvistelse på Biskops Arnö bestod av **Fredrik Hertzberg** (ordförande), **Rosanna Fellman** och **Nora Hämmäläinen**.

Priskommittén för SFV:s Svensklärarypris bestod av ordföranden för Svensklärarna i Finland **Eija Heikkala** och **Sanna Uotila**.

PRISNÄMNDEN FÖR TOPELIUSPRISET

Topeliusprisets prisnämnd består enligt prisets statuter av tre medlemmar från SFV:s styrelse och tre medlemmar från Finlands Svenska Publicistförbund. SFV:s styrelseordförande leder ordet för prisnämnden. SFV:s representanter 2025 (för att besluta om Topeliuspriset 2026) var **Wivan Nygård-Fagerudd** (ordförande), **Joakim Bonns** och **Fredrik Hertzberg**. Publicistförbundets representanter var ordförande **Staffan Pehrman**, **Barbro Björkfelt** samt prismottagaren år 2024, **Janne Wass**.

Ovan mottagaren av SFV:s folkbildningspris Frank Johansson. Nedan till vänster mottagaren av Christoffer Grönholms pris Hanna Lehti-Eklund och till höger mottagaren av SFV:s kulturpris Carl Knif.

FOTO: SFV / RASMUS TÄG, CARL KNIF: SKÅNES DANSTEATER / THOMAS ZAMOLO

PRISKOMMITTÉN FÖR FREDRIKA RONEBERG-STIPENDIET

Fredrika Runeberg-stipendiet delas ut av Fredrika Runebergs stipendiefond som förvaltas av Svenska kulturfonden. I Fredrikakommittén ingår representanter för följande organisationer: Finlands svenska Marthaförbund, Svenska kulturfonden, Svenska Kvinnoförbundet och Svenska folkskolans vänner. SFV representerades av **Heidi Backman** och **Camilla Nordblad**. Till årets Fredrika 2025 utsågs Project Liv, som skapar hopp och gemenskap för barn och familjer som drabbats av sjukdom. Stipendiets prissumma är 10 000 euro.

UNDERSTÖDSFÖRENINGEN FÖR SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER RF

Styrelsemedlemmarna i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf är **Stefan Andersson** (ordförande), **Johan Aura**, **Stina Heikkilä**, **Harriet Lindeberg-Saapunki** och **Camilla Nordblad** (sekreterare).

STIFTELSEN BARNENS OCH UNGDOMENS VÄL I ESBO

Enligt stadgarna utser SFV styrelsen för Stiftelsen barnens och ungdomens väl i Esbo sr. Styrelsemedlemmarna 2025 var **Erik Palmén** (ordförande), **Johan Aura** och **Stefan Johansson**.

PRIS, MEDALJER OCH VISTELSESTIPENDIER

SFV delar sedan flera år tillbaka ut alla sina pris (förutom Topeliuspriset), medaljer och vistelsestipendier under sin vår- och utdelningsfest i SFV-huset G18. Utdelningsfesten hölls den 23 april 2025 i festsalen i SFV-huset G18. SFV delar sammanlagt ut fyra stora pris, Folkbildningspriset, Kulturpriset, Brobygggarpriset och Christoffer Grönholms pris. De två sistnämnda alternerar årligen med varandra. År 2025 utdelades Christoffer Grönholms pris.

FOLKBILDNINGSPRISET

SFV:s folkbildningspris, 15 000 euro, som instiftades 1942 på initiativ av skolrådet John Österholm tillföll **Frank Johansson**, journalist, verksamhetsledare för Amnesty International i Finland, Helsingfors.

Frank Johansson har gjort en synnerligen betydelsefull och outtröttlig gärning som förkämpe för mänskliga rättigheter och samhällsdebattör. Som son till en biståndsarbetare kom Frank Johansson att delvis växa upp i Kenya, där skolåren i Nairobi med klasskamrater från ett 30-tal länder präglade den unge Frank för livet.

Här grundlades den osvikliga och kompromisslösa tro på jämlikhet och solidaritet som styrte honom i hans yrkesgärning inom såväl journalistiken som på organisationsfältet. Som opinionsbildare har han punkterat plattityder, nyanserat debatter och enträget efterlyst konkreta insatser. Han har även fokuserat på klimatfrågor med både kunskap och precision, och därmed ytterligare breddat sin insats för en globalt hållbar framtid.

KULTURPRISET

SFV:s Kulturpris, 15 000 euro, utdelas ur ur Signe och Ane Gyllenbergs fond, instiftad år 1965 av kommerserådet Ane Gyllenberg. Priset ges enligt statuterna ”för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma”. Priset gick till **Carl Knif**, dansare, koreograf, konstnärlig ledare, Helsingfors.

Dansaren och koreografen Carl Knif har i sin imponerande konstnärliga gärning fört in danskonsten i nya sammanhang och gjort den mer tillgänglig. Han har etablerat sig som en av Finlands främsta koreografer och nått även internationella framgångar med sina säreget reflektiva uppsättningar, ofta med humorn som befriande inslag. Med det danskompani han grundat, Carl Knif Company, har han både skapat och själv medverkat i förutsättningslösa, framgångsrika samarbeten med bland andra DUV-teatern och teatergruppen Blaua Frau. I sin strävan att öppna dörrarna till danskonsten för en bredare allmänhet har han även bjudit in till workshops. Innovativt och med osvikligt gehör för författarnas intentioner har han låtit litterära klassiker av **Kafka**, **Strindberg** och **Mann** återfödas som scenkonst. I ett av sina senaste verk, den självbiografiska soloföreställningen *Address You*, skildrar Carl Knif svåra ämnen med sensibilitet och drabbande uppriktighet, och överskrider som den suveräna dansaren och berättaren han är både konstnärliga och språkliga gränser.

CHRISTOFFER GRÖNHOLMS PRIS

Christoffer Grönholms pris på 10 000 euro instiftades av SFV:s styrelse 2012, och delas ut som ett kulturpris till en lärare som undervisar i svenska i en finskspråkig läroinrättning. Årets pris gick till **Hanna Lehti-Eklund**, professor i nordiska språk vid Helsingfors universitet, Helsingfors.

Professor Hanna Lehti-Eklund har under sin långa gärning vid Helsingfors universitet gjort en genomgripande insats för svenskundervisningen i finska skolor. Hon har främjat forskning i svenskinlärning och -undervisning, och utmärkt sig som en aktiv och lösningsorienterad forskare. Som opponerare vid många disputationer har hennes didaktiska och sympatiska sätt att föra diskussionen gjort djupt intryck. Med enträget engagemang och

tyngden av sin obestridliga sakkunskap har Hanna Lehti-Eklund även deltagit i debatten om svenskundervisningens, och betonat att frivillighet inte ökar elevernas språkintresse. Otaliga blivande svensklärare har fått ta del av hennes gedigna undervisning och läromedel, som därmed bidragit till att bevara och främja Finlands nordiska tillhörighet.

FOLKBILDNINGSMEDALJEN

Folkbildningsmedaljen har delats ut sedan SFV:s 80-årsjubileum 1962, och ska enligt statuterna tillfalla en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2025 delades fyra Folkbildningsmedaljer ut till:

Jan Fast, arkeolog, Helsingfors. Arkeologen filosofie doktor Jan Fast har fått hundratals att knäböja för historia och gammal kultur. Genom sina otaliga fältkurser i arkeologi har han väckt ett stort intresse för vår forntid såväl i Österbotten, Egentliga Finland, Nyland som på Åland. Hans kunskap omfattar inte bara sten- och järnåldern. I sin färiska doktorsavhandling behandlar Fast det tyska genomfartslägret på Tulludden i Hangö 1942–44.

Sam Fröjdö, musiker, Åbo. Den mångsidige och kreativa kulturprofilen Sam Fröjdö har fungerat som dirigent och konstnärlig ledare för olika körer i Åbo. Hans Själamässa uruppfördes i Mikael kyrkan 2013 och han är nu aktuell med sitt soloprojekt. Rockskolan i Åbo, som Fröjdö grundade 2008, har blivit en institution. Fröjdö är fortfarande dess styrelseordförande, och till de 60 elevplatserna är kön i dag lång.

Eivor Larpes, hörselpedagog, Vasa. Med hela sin själ, hela sitt hjärta och all sin tid har den lösningsorienterade pedagogen Eivor Larpes outtröttligt arbetat för att hörselskadade barn och unga i hela Svenskfinland ska få likvärdiga möjligheter i skolan och i livet. Som hörselpedagog och speciallärare har hon inte bara stärkt elevernas självkänsla och identitet, utan också utbildat lärare och skapat mötesplatser där hörselskadade kan känna gemenskap och få stöd. Många barn och unga har fått rätt hjälp i rätt tid – och ny framtidstro.

Johanna Wassholm, docent i Rysslands och Nordens historia vid ÅA, Åbo. Med sin förmåga att anpassa sin kunskap för olika målgrupper når Johanna Wassholm både universitetsvärlden och ”den vanliga människan” via bland annat den fria bildningen. Framför allt sedan Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina är Johanna Wassholm en ofta anlitad föreläsare för att beskriva hur ett selektivt historiebruk kan användas som vapen. Med sin docentur i Rysslands och Nordens historia vid Åbo Akademi i grunden fungerar Wassholm också som huvudredaktör för *Historisk Tidskrift för Finland*, och har publicerats i flera historiska verk.

HAGFORSMEDALJEN

Hagforsmedaljen delades första gången ut vid SFV:s hundraårsjubileum 1982. Hagforsmedaljen ges som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Även till den medaljen hör en prissumma på 2 500 euro. År 2025 delades fem medaljer ut till:

Mia Franck, författare och skrivlärare, Helsingfors. Genom sitt outtröttliga engagemang och inspirerande arbete har skrivledaren och författaren Mia Franck haft en betydande inverkan på det svenska språket och det litterära skapandet. Hennes sakliga närvaro som ledare för otaliga skrivkurser har gett många en ny tilltro till det egna skrivandet, även utanför de traditionella skrivmiljöerna. Som den ena delen av duon bakom den livskraftiga Författarskolan vid Västra Nylands folkhögskola upprätthåller hon en levande plattform för tillväxt inom branschen, och har även verkat som medlem i många litterära prisjuryer.

Jukka Halonen, Bio Forum, Ekenäs. Jukka Halonens hängivna arbete med att värna om och utveckla Finlands äldsta biograf Bio Forum i Ekenäs är ett inspirerande exempel på hur tradition och nytänkande kan samverka och skapa ett levande kulturellt vardagsrum i en svenskspråkig miljö. I en tid med bistra ekonomiska villkor för kulturen, har man haft modet att genomföra en pietetsfull renovering och säkrat ett unikt filmhistoriskt kulturarv i biografen, som funnits i familjens ägo sedan 1943. Särskilt betydelsefull är biografens långvariga roll som samlingsplats för Ekenäs filmfest.

Dan Karlström, operasångare, Åland. Operasångaren Dan Karlström har förenat en framgångsrik internationell karriär med ett stort och verkningsfullt engagemang för operakonsten på Åland. År 2021 tog Dan Karlström initiativ till Åland Opera Festival, och har som festivalledare målmedvetet och på kort tid byggt upp detta utmärkta evenemang till en högklassig operafestival, som sommartid presenterar både klassisk och nyskriven opera på högsta professionella nivå.

Antti Lammi, pensionär, Seinäjoki. Antti Lammi har i sitt uppdrag som mångårig ordförande för den anrika Svenska föreningen i Östermyra gjort en synnerligen betydelsefull insats för det svenska språkets fortlevnad på orten. Under hans ledning har föreningen både vuxit och förnygrats, och kommit utgöra en viktig mötesplats för personer som värnar det svenska språket och vill ge det vidare till nya generationer. Antti Lammi har med sin positiva attityd gett det svenska språket och den finlandssvenska kulturen en hemvist i Seinäjoki.

Ragny Mutka, pensionerad modersmåls lärare, Karleby. Dialektaktivisten Ragny Mutka vårdar den kulturskatt som Karlebydialekten är. Hon har bland annat träget

samlat in dialektord och gett ut ordböcker, samt varit den drivande kraften bakom det återkommande evenemanget Dialektens dag med tillhörande skriftlig dialekttävling. Som en av översättarna till ett *Asterix*-album på ”grondspråtsi” var hon med humor och språklig precision med om att sätta Karlebydialekten på världskartan.

SVENSKLÄRARPRISEN

SFV har sedan 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland rf delat ut pris till svensk lärare i de finskspråkiga skolorna. Mottagarna nomineras av medlemmarna i Svensklärarna i Finland, och prissumman är 5 000 euro. Prisen ska enligt statuterna ges till svensklärare som inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskaper och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning.

I prisenämnden satt en arbetsgrupp för Svensklärarna i Finland, vilken bestod av **Eija Heikkala**, **Anna Lötjönen** och **Sanna Uotila**. SFV:s svensklärarpris 2025 beviljades: **Arja Arnivaara**/Suomalainen yhteiskoulun lukio (TSYK) och Klassillinen lukio i Åbo, **Milla Heldt**/Syvälähden koulu och **Susan Helldén-Paavola** småbarnspedagogik/Jyväskylä.

VISTELSESTIPENDIER

Skrivarstipendium för lärare / Biskops Arnö. SFV delade för femte gången ut Skrivarstipendium för lärare. Syftet med stipendiet är att ge lärare verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Stipendiemottagaren får kostnadsfritt delta i den fem dagar långa skrivarkursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. År 2025 arrangerades kursen 23–27 juni 2025 på Biskops Arnö i Sverige med kursledare Anna Lena Stålnacke Nero, journalist, författare och skrivarkursledare. Stipendiet ges årligen till två lärare. År 2025 tillföll stipendiet **Susanna Westermark**, Grankulla, speciallärare i Lagstads skola, och **Isabelle Snygg**, klasslärare Replot-Björkö skola.

Författarvistelse / Biskops Arnö. Det tre veckor långa vistelsestipendiet för författare på Biskops Arnö vid Mälaren i Bålsta instiftades 2018. Stipendiet är tänkt som inspiration för en författare som gett ut åtminstone en bok. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returresa. Vistelsestipendiet ska utnyttjas under perioden första april till sista mars därpå följande år.

Vistelsestipendiet tillföll **Elin Willows**, Vasa, epik – berättande litteratur, romaner, noveller. Elin Willows har med sina tre romaner *Inlandet*, *Nya namn* och *Stegar* gjort sig känd som en stilsäker och vardagsnära utforskare av förändring, uppbrott, tid och förlust i samtida kvinnoliv.

Vistelsestipendium på Beijarholmen, Ingå skärgård. I enlighet med donatorn **Birgit Ekbergs** instruktioner ger SFV årligen möjlighet åt finlandssvenska lärare och undervisande personal inom småbarnspedagogik att söka ett vistelsestipendium för en sommarvistelse på Beijarholmen i Barösund, Ingå. Stipendiet delas upp i två separata perioder.

Vistelseperioden 15.5–14.7.2025 tillföll **Pia Vataja**, speciallärare i Svenska samskolan i Tammerfors. Vistelseperioden 16.7–15.9.2025 tillföll **Heidi Hyytiäinen-Xhafa**, lärare inom småbarnspedagogik vid Alberga daghem och förskola i Esbo.

Vistelsestipendium på Lillholmen, Västanfjärd. Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV 1970 av justitierådet **Walter Backman**. Kulturarbetare, bibliotekarier och lärare inom fria bildningen kan ansöka om ett vistelsestipendium. Också här delas sommaren upp i två vistelseperioder:

Vistelseperioden 15.5–14.7.2025 tillföll **Michelle-Alexandra Mattfolk**, Söderkulla, specialbiblioteksfunktionär vid tillgänglighetsbiblioteket Celia, ett specialbibliotek under undervisnings- och kulturministeriet.

Vistelseperioden 16.7–15.9.2025 tillföll **Steina Öhman**, frilansskådespelare, regissör och teaterlärare, Borgå.

Sommarvistelse på Storsand i Pörkenäs för undervisande personal eller kulturarbetare, bibliotekarier och pedagoger inom fria bildningen

Vistelseperioden 23.6–6.7.2025 tillföll **Sara Jungersten**, Karperö, författare samt redaktör och koordinator på Nykterhetsförbundet.

Vistelseperioden 6.7–20.7 tillföll **Nina Wikström**, Bennäs, klasslärare, Axåkers skola, Pedersöre.

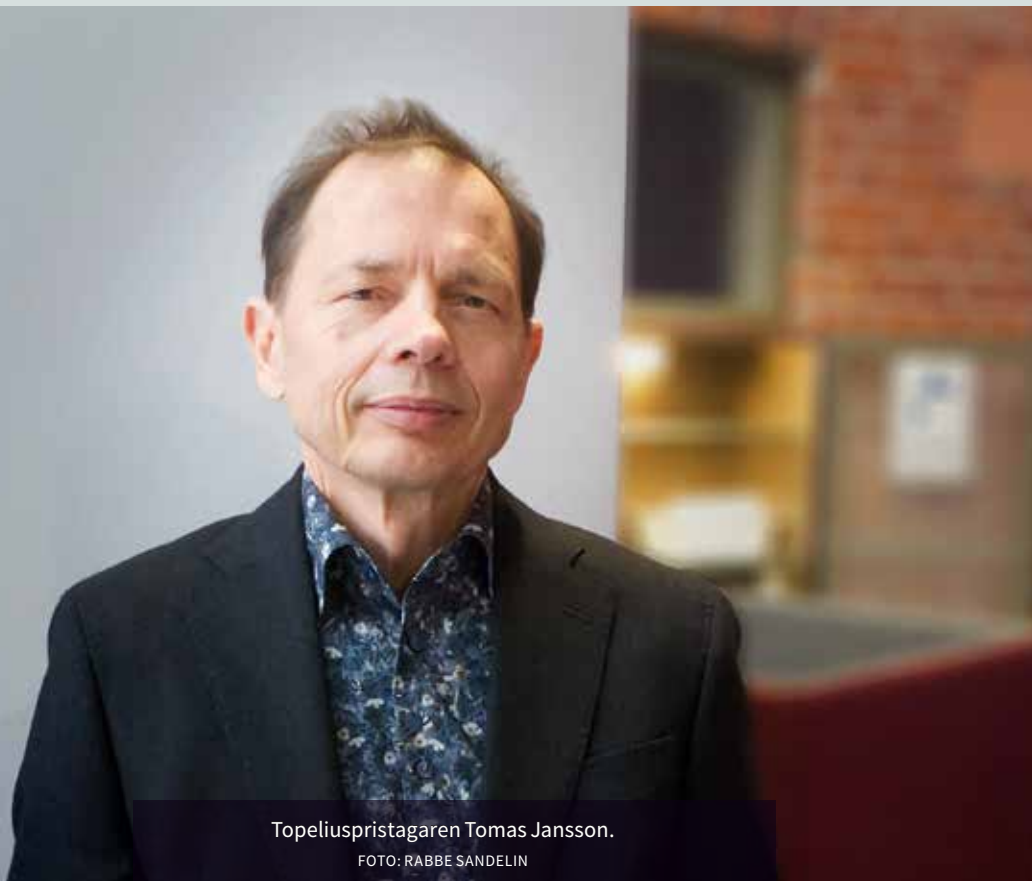
TOPELIUSPRISET – DET FINLANDSSVENSKA PUBLICISTPRISET

Syftet med Topeliuspriset, som instiftades 1990 av SFV och Finlands svenska publicistförbund, är dels att premiera dagens svenska journalistik, dels att lyfta fram **Zacharias Topelius** journalistiska gärning. Prisenämnden, med medlemmar både från SFV och

Sara Jungersten med familj under sin sommarvistelse på Storsand i Pörkenäs.

FOTO: SONJA FINHOLM

Topeliuspristagaren Tomas Jansson.

FOTO: RABBE SANDELIN

Finlands Svenska Publicistförbund, fattar sitt beslut på basen av nomineringar som de båda organisationernas medlemmar gjort. Nämnden får inte komma med egna förslag. Prisnämnden gav 2025 priset på 7 500 euro till **Tomas Jansson** med följande motivering: Tomas Jansson synar samtidens kulturyttringar med konstnärligt öga och vetenskapsjournalistisk skärpa. Som mångårig kulturredaktör vid Svenska Yle har han utvecklat ett personligt sätt att jobba, inte minst tack vare sitt omfattande privata arkiv som ger bakgrund och detaljer för uppföljning av reportage och dokumentärer. Hans förmåga att dra linjer mellan tid, trender, händelser och aktuella fenomen ger lyssnarna möjlighet att se sammanhang och beröringspunkter mellan det finländska, nordiska och europeiska. Tomas Janssons ambitiöst sakkunniga och intuitiva kulturjournalistik tar lyssnaren till oaser i radioflödet. Topeliuspriset 2025 delades ut på publicistbranschens seminarium Mediespråk 2025 den 22 januari i Vasa. Prisutdelare var **Greta Lång-Tennberg** från Publicistförbundet och **Joakim Bonns** från SFV.

LITTERÄRA TÄVLINGAR

Syftet med SFV:s litterära tävlingar är att främja intresset för att skriva skönlitteratur. Vartannat år gäller tävlingarna dikter, vartannat år noveller. Det finns två tävlingar: Arvid Mörne-tävlingen för under 30-åringar (instiftad 1986), och Solveig von Schoultz-tävlingen för de som fyllt 30 år (instiftad 2004). Båda tävlingarna har samma prissummor: I pris 5 000 euro, II pris 3 000 euro och III pris 2 000 euro. Första pristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige. Kortkursen äger rum på sommaren och pågår fem dagar. Därutöver får alla som premierats i SFV:s litterära tävlingar delta i ett skrivarseminarium. Båda tävlingarnas prisutdelning skedde under Bokmässan i Helsingfors i oktober.

Till Arvid Mörne-tävlingen 2025 skickades in sammanlagt 84 tävlingsbidrag. År 2025 gällde tävlingen noveller.

Första pris, 5 000 euro, gick till **Markus Vestersund**, Jakobstad för *Djävul*. Med stil-känsla och konstnärlig drivenhet skildras en intim relation mellan ett berättarjag och djävulen, en gestalt med både mänskliga och demoniska attribut. Vardagsrealism och effektiv fantastik samspekar i novellen som på en och samma gång är oroväckande, kuslig, ömsint och vemodig. Läsaren lockas att ställa frågor om den symboliska innebörden men utan att få några enkla svar. Att berättaren riktar sig till en efterlängtat men frånvarande mottagare gör helheten ännu mera intrikat.

Andra pris, 3 000 euro, gick till **Iris Härö**, Borgå, för *Trettio minuter*. Novellen skildrar små vardagsscener mitt i en konfliktfylld verklighet. Flera röster vävs samman till en gripande mosaik av identitet, frihet och mod, där det vardagliga, det politiska och det katastrofala får resonans och djup.

Tredje pris, 2 000 euro, gick till **Nela Silfverberg**, Mariehamn, för novellen *När trollsändor dör*. Novellen är en lågmäld men skoningslös berättelse om barndomens hemligheter, vänskapens ömtålighet och vuxenvärldens svek. Med ett poetiskt språk och skarp blick för detaljer väver författaren fram en sommaridyll som långsamt krackelerar till en smärtsam uppväxtskildring som dröjer sig kvar långt efter sista raden.

Ett hedersomnämmande tilldelades **Vera Arhipainen**, Kyrklätt för *De som drömmer för andra*. I novellen gestaltas en framtid som inte nödvändigtvis är så långt borta. Berättelsen är välskriven science fiction men också en tankeväckande kommentar till den teknologiska, ekonomiska och sociala utvecklingen i samtiden.

Ett hedersomnämmande gick även till **Alex Nyman**, Lilby för *Mönstret mellan orden* för ett kompetent berättande i Borges anda. ”Det var placeringen av orden, längden på meningarna, var raderna befann sig på papperet.”

Sammanlagt 116 bidrag skickades in till SFV:s tjugonde Solveig von Schoultz-tävling, som 2025 gällde noveller.

Första pris, 5 000 euro, gick till **Fanny Hatunpää**, Vanda, för novellen *Att kasta frisbee*. I dallrande hetta, på en familjesemester vid Medelhavet, placerar författaren sin femtonåriga jagberättare. Årets vinnarnovell övertygar läsaren direkt med sin starka närvaro och kaxighet. Men allt kan vändas om på ett ögonblick, vilket hanteras med en absolut känsla för berättelsens inre logik.

Andra pris, 3000 euro, gick till **Sonja Ahlfors**, Helsingfors, för den litterärt mångbottnade och djupt drabbande och vackra novellen *Havet*, där jagets förhållande till det vilda, oberäknliga ytterskärshavet blir såväl spegel som katalysator för livet med ett funktionsvarierat barn. Med stark närvaro och små åthävor gestaltar Ahlfors den komplexa upplevelsen av en vardag som är ett pågående undantag, omöjligt att bemästra, samtidigt som allt är precis som det ska vara.

Tredje pris, 2000 euro, tilldelades **Ina Nordberg**, Vasa, för novellen *Henrietta*. Med ett imponerande kunnande visar författaren hur en saga ska berättas. Från inledningsordet till den sista punkten i historien om den sjunde av nio i en fattig barnaskara, en självrådig flicka som tar till egna metoder för att komma bort från en vardag präglad av syskonräl, vanvård och misär, kan läsaren vila trygg i den säkra berättarrösten som obönhörligt rullar handlingen framåt mot dess gastkramande final.

Ett hedersomnämning gick till **Maria Ingman**, Sibbo, för novellen *Vågen*, där vi möter en högrepresterande Tesla-pappa som spänner underkäken inför sin ex-frus WhatsApp-meddelanden. Ett novellhantverk av klassiskt snitt, placerat i en omedelbart igenkännbar samtid, med stark känslomässig botten.

Ett hedersomnämning gick till **Anna-Sofia Nylund**, Helsingfors, för novellen *Andras liv*. I vidöppen form, i smyg knivskarpt och kristallklart, som en spegel att kliva igenom, skildrar författaren en småbarnsförälder på drift i en stad just nu. Detta är dagdrivarlitteratur anno 2025 ur en feministisk penna som för tankarna till **Rachel Cusks** *Konturer*-trilogi. Under den blanka ytan ilar smärtan tätt. Skoningslöst leder författaren oss mot stunden då tillvaron som man kände den, eller tänkte sig att den skulle vara, krossas och allt är ens eget fel.

Pristagarna i Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingarna: 1. Nela Silberberg, 2. Iris Härö, 3. Vera Arhippainen, 4. Alex Nyman, 5. Markus Vestersund, 6. Fanny Hatunpää, 7. Sonja Ahlfors, 8. Ina Nordberg, 9. Maria Ingman, 10. Anna-Sofia Nylund.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Donationsfonder

I rapporten redovisas bokföringsvärdena för donationsfonderna per 31.12.2025. Fondgrupperna är bunda fonder (B) 70,5 miljoner euro, fria fonder (F) 38,2 miljoner euro och självständiga fonder (S) 3,3 miljoner euro. Bokföringsvärdet för samtliga donationsfonder är 112 miljoner euro. Fondernas antal är 424.

Donationer 2025 till fria fonder bokförs 1.1.2026 inom eget kapital i balansräkningen. Dessa fonder kan därför inte avstämmas mot bokslutet 2025.

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D272	Handlanden K.G. Adolfssons fond 1956 B	23 020
D304	Hanna Agnisbäckers fond 1964 B	61 774
D406	Dir.cant. Emil Ahlskogs fond 1987 F	298 303
D393	Gerda Ahlströms minnesfond 1984 B	64 633
D204	Arthur och Aina Alléns fond 1938 F	1 660
D329	Agnes Anderssons fond 1969 F	15 337
D179	Bröderna Antells folkhögskolefond 1932 B	3 373
D481	Daghy och Waldemar Appelgrens fond 2002 F	149 617
D284	Arbetets vänner i Wiborg fond 1960 B	100 103
D422	Elin och Hans Arppes fond 1989 B	79 520
D159	Charlotte Askolins fond 1923 B	8 446
D111	Johan Askolins donationsfond 1902 B	25 819
D106	Aurorafonden 1898 B	4 472
D314	Anna Elisabet Backmans fond 1967 F	19 287
D328	Läraren Gustaf Knut Backmans fond 1969 B	164 413
D332	Justitierådman Walter Backmans fond 1970 B	180 340
D402	Dagmar och Oskar Bergenströms minnesfond 1985 B	128 551
D466	Birger och Rakel Berglunds fond 2000 F	350 667
D239	Elin Bergstadi fond 1948 F	1 743
D380	Edith och Henrik Bergströms fond 1980 F	244 720
D455	Jan-Henrik Björcks fond 1997 B	105 686
D322	Emil Björkells livräntefond 1968 B	41 707
D433	Kerstin Björklunds minnesfond 1992 B	29 517
D137	Napoleon Björkströms skolfond 1913 B	6 201
D258	Heinrich Otto Blanketts fond 1952 B	72 624
D222	Fru Maria Lovisa Blanketts gåva 1944 B	1 100 093
D454	Greta Blomfeldt-Lindroos och Eric Lindroos fond 2009 B	51 763
D213	Frans Otto och Selma Catarina Blomqvists fond 1941 F	1 660
D364	Johanna Alina Blomqvists fond 1975 F	2 921
D529	Nils Johan Blomqvists fond 2009 B	12 330
D419	Ninno och Tage Blåfields fond 1988 F	13 544
D492	Professor Göran von Bonsdorffs fond 2004 F	22 520
D216	Nadine von Bonsdorffs minne 1942 B	2 081
D100	Henrik Borgströms fond 1882 F	12 017
D214	Gösta och Gertrud Branders Gåva 1941 F	297 545
D167	Karl Theodor Brobergs fond 1926 B	11 184
D375	Dipl.ing. Lennart Bromans fond 1978 B	12 290
D441	Elina och Karl Bruhns fond 1994 F	114 043
D413	Gunnar Bäckes minnesfond 1988 F	13 663
D401	Signe och Anders Bäckes minnesfond 1985 F	10 625
D447	Hembygdsrådet Helmer W:son Bäckmans fond för den svenska saken 1995 F	236 263
D347	Signe Böckermans fond 1973 F	22 057
D194	Ernst Mathias Calonius fond 1937 B	6 290
D574	Pirkko och Hans Carlanders fond 2016 F	10 000

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D395	Friherre Bengt Carpelans fond 1984 F	109 083
D580	Greta och Harry Carpelans fond 2018 B	505 931
D202	Tor Carpelans fond 1937 F	25 362
D579	Ulla Birgitta Carpelans minnesfond 2018 B	505 931
D289	Alfhild och Maria Castréns fond 1960 B	150 798
D335	Maria Castréns fond 1970 B	121 391
D396	Brita Cavonius fond 1985 F	122 574
D224	Edvin Cavonius premiegåva 1944 F	53 679
D334	Margit och Gösta Cavonius fond 1970 B	37 217
D337	Tandläkare Walborg Cederbergs fond 1971 F	24 632
D476	Professor Henrik Cederlöfs fond 2002 B	38 963
D360	Professor Johannes Cederlöfs fond 1974 B	48 035
D458	Rafael och Viking Collianders fond 1998 B	20 856
D310	Carl Magnus Creutz stipendiefond 1965 B	1 838
D583	Gunnel Cronwalls fond 2023 B	43 950
D193	Anders Edvard Dahls fond 1936 B	178 012
D302	Ninni och John Dahls gåva 1963 B	626 189
D128	Olivia Dahls testamente 1909 F	5 610
D333	Sylvia Dahlmans fond 1970 F	526 628
D349	Signe och Åke Dalbergs fond 1973 F	8 897
D256	Axel Damstens fond 1952 B	70 613
D491	Jur.lic. Georg C. Ehrnrooths fond 2004 B	84 898
D457	Eva och Caj Ehrstedts stipendiefond 1997 B	60 805
D399	Birgit och Ivar Ekbergs fond till förmån för finlandssvenskt bildningsarbete 1985 B	921 965
D269	Hugo Ekhammars fond 1955 F	17 196
D499	Greta och John Ekholms minnesfond 2005 F	85 005
D367	Lärare Harry Ekholms minnesfond 1975 B	7 811
D164	Johan Henrik Eklunds stipendiefond 1925 B	3 324
D287	Giabella och Evert Ekroths fond 1960 F	488 306
D108	Elementarkursfonden 1899 B	10 763
D373	Ebba M. Enboms fond 1978 F	1 660
D275	Hulda Rosalie Engbergs fond 1957 F	293 390
D298	Märta Engbloms fond 1962 F	24 366
D535	Pehr Gustaf Engmans fond 2016 F	187 891
D489	Undervisningsrådet Nils Göran Engströms fond 2003 F	10 000
D449	Östen Engströms fond 1995 B	47 601
D237	Alina och Emil Erflunds gåva 1947 B	155 152
D285	Thure Ertmans fond 1960 B	28 244
D524	Fastighetsrådet Henrik Estlanders fond 2008 F	20 000
D110	Hedvig Falckens fond 1901 F	18 026
D486	Fallläker Teaters fond 2003 B	95 698
D587	Fallläkers fond 2001 F	547 317
D184	Ax. Tor. Federleys fond 1934 F	7 071
D135	Ida Federleys fond 1912 F	302 738
D115	Viktor Federleys fond 1904 F	45 047
D501	Erik och Sylvi Feldts fond 2005 B	540 576
D107	Femte februari-fonden 1898 F	12 615
D515	Finlands svenska lokomotivmannafond 2008 B	5 248
D514	Karl Evert Finnbergs minnesfond 2008 B	1 637
D117	Kr. Fr. Forsius fond 1906 F	3 585
D428	Elna Forsmans stipendiefond 1991 F	6 639
D500	Bo Fredrikssons minnesfond 2005 F	252 195
D192	Irene Frelanders fond 1935 F	7 635
D362	Irene och Rosa Frelanders minnesfond 1974 B	59 555
D136	Ivar och Aina Friemans fond 1912 B	49 600
D358	Tekla Frostells minnesfond 1974 B	18 588
D123	Kronofogden B.F. Fröbergs biblioteksfond 1908 B	11 721
D506	Föreningen Gabelsbergers fond 2006 B	10 544
D227	Föreningen Svensk-Finlands Vänners understödsfond 1945 B	81 197
D366	Försäkringsbolaget Svensk-Finlands fond 1975 F	28 172
D149	Familjen Gahmbergs barnträdgårdsfond 1920 B	111 856
D127	Karl Knut Galetskis fond 1909 F	180 190
D144	General G.E. Galindos testamente 1918 F	72 069
D453	Carl Jacob och Nanna Gardbergs fond 1996 F	43 572

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D438	Eva Gardbergs fond 1993 B	83 429
D118	A.G. Geitlins fond 1906 F	8 996
D418	Stipendiefonden Gerkmans kamratskapspris 1988 B	14 548
D156	Florentin Granholms fond 1922 F	1 660
D101	Vilhelm Grefbergs stipendiefond 1886 B	24 308
D467	Rolf Grönbloms bildningsfond 2000 F	63 070
D303	Frans Bruno Gröndahls fond 1963 F	225 669
D297	Maria och Frans Bruno Gröndahls minnesfond 1962 F	3 286
D305	Ernfrid Grönholms fond 1964 F	186 406
D300	Ester Adéle Grönlunds fond 1963 F	328 976
D440	Edmund Wilhelm Guerillots fond 1993 F	279 680
D371	Vivi och Åke Gulins fond 1977 F	1 666 613
D494	Ole Gustafssons stipendiefond 2004 B	16 660
D311	Signe och Ane Gyllenbergs fond 1965 B	885 347
D197	Fil.dr K.J. Hagfors stipendiefond 1937 B	34 388
D507	Viva och Ragnar Hanssons fond 2006 F	26 980
D155	Otto Hartmans fond 1922 B	6 757
D122	Makarna Heikels idrottsfond 1908 B	56 609
D264	Ester och Artur Heikkiläs fond 1954 B	6 196
D376	Skolföreståndare Georg Helmers fond 1979 B	45 812
D487	Helsingfors folkskolors lärare- och lärarinneförenings fond 2003 B	2 027 636
D270	Gust. Ad. Helsingius minnesfond 1956 B	9 181
D390	Adéle och Martha Henrikssons fond 1983 F	397 959
D363	Eini Henrikssons fond 1975 B	213 997
D424	Ola-Hillevi och Rolf Herlers stipendiefond 1989 B	8 467
D263	Hertonäs-Degerö svenska småskoleförenings fond 1954 B	5 742
D109	Wilhelmina Hisingers donationsfond 1899 F	72 103
D397	Edit Holmbergs fond 1985 F	15 470
D341	Mårten Holmbergs fond 1972 F	4 548
D425	Elin och Karl Holmqvists minne 1989 F	98 328
D327	Lärarinnan Maja Holmqvists fond 1969 F	65 497
D361	Anna och John Holmströms fond 1974 F	35 481
D482	Ann-Mari Holmströms fond 2002 F	120 000
D576	Redaktör Gustav Holmströms minne 2017 F	52 000
D241	Hanna Holmströms fond 1948 F	113 333
D113	Theodor Holmströms folkhögskolefond 1904 B	404 584
D331	Konsul Viktor Hovings fond 1970 F	2 822
D456	Ester och Evert Huldéns minnesfond 1997 B	24 230
D404	Skolföreståndare Lennart Häggbloms fond 1986 F	7 038
D450	Paul Häggglunds stipendiefond 1995 B	5 653
D477	Marianne Häggströms fond 2002 B	250 469
D283	Anna och Johan Höglunds minnesfond 1959 B	15 253
D403	Kerstin Inbergs minnesfond 1985 B	534 397
D205	Mårten Ingmans fond 1938 B	3 584
D443	Ingå Gillets minnesfond 1994 B	54 423
D271	Elin och Gertrud Janssons fond 1956 F	1 660
D278	Hilding Janssons minnesfond 1958 F	2 988
D480	Professor Jan-Magnus Janssons fond 2002 B	102 142
D431	Olof M Janssons fond 1992 B	147 920
D478	Paul Janssons fond för främjande av amatörmusiken i Svenskfinland 2002 B	15 294
D511	Frank Jernströms minnesfond 2007 F	7 105
D281	Lärare Arthur Johanssons gåva 1959 B	2 907
D231	Oskar Johanssons fond 1946 F	12 283
D257	Sanny Johanssons fond 1952 F	23 603
D465	Johan Johnsons fond för kulturverksamhet 2000 B	29 420
D352	Fingal Juslins minnesfond 1973 B	3 972
D351	Walfrid Juslins minnesfond 1973 B	2 081
D338	Ebba och Jaakko Juvas fond 1971 B	160 995
D586	Kalands svenska ungdomsförenings fond 2024 B	37 041
D356	Ester och Naema Kanzéns fond 1973 B	26 508
D301	Elsa Karlssons och Inga Wiks fond 1963 B	35 236
D460	Karl Erik Karlssons fond 1998 B	4 117
D348	Kasaböle privata svenska folkskolas fond 1973 B	110 253
D315	Sigrid och Jacob Kaustells fond 1967 F	5 876

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D286	Eva och Henrik Kihlmans fond 1960 B	2 509 756
D152	Lennart Kihlmans donationsfond 1921 F	14 142
D229	Konstitutionella arbetarforeningens i Helsingfors bildningsfond 1945 B	22 732
D379	Agnes och J.R. Korkmans fond 1980 F	30 640
D503	Helena Korvelas fond 2006 F	52 685
D412	Beda och Felix Kreanders minnesfond 1988 B	6 252
D427	Ilmari och Nanny Kriegs minne 1990 B	169 245
D158	Kristinestads kulturfond 1922 B	3 882
D323	Ethel och Ragnar Krogius fond 1968 F	24 034
D124	Mimmi Kroijerus fond 1908 F	19 818
D464	Kvinnliga teologie studerandes fond 1999 B	3 109
D116	Vaktmästare K.J. Kymlanders fond 1905 B	3 736
D320	Kyrkoby gamla syförenings fond 1968 B	4 270
D308	Ebba Kählmans fond 1964 F	11 552
D228	Kamerer Henrik Kählmans fond 1945 B	5 643
D266	Nils Källströms fond 1954 B	45 151
D232	Agnes och Robert Lagus fond 1946 B	40 870
D240	Aina Lagus fond 1948 B	2 081
D280	Nanna Medea Lagus fond 1958 F	47 438
D488	Lappfjärds folkhögskolas stipendiefond 2003 B	16 913
D173	Karl Alexander Laurels biblioteksfond 1929 B	3 534
D195	Georg Lauréns fond för kulturändamål i Österbotten 1937 B	23 709
D175	Lars Algot Laurens fond 1930 B	3 382
D130	Frans Robert Leschs fond 1911 F	8 996
D238	Jenny Lesches minne 1947 B	1 618 968
D246	Oskar Jakob Less fond 1951 B	45 203
D448	Ebba och Gerda Linds fond för den svenska saken 1995 F	143 794
D293	Alice Lindebergs fond 1962 B	129 765
D407	Edit Lindbergs fond 1987 F	162 928
D199	Gustaf Evert och Irene Lovisa Lindbergs minnesfond 1937 B	6 789
D446	Lektorn, filosofie kandidaten Edit Matilda Lindbloms minnesfond 1994 F	3 001
D290	Aina Sofia Lindbäcks fond 1961 F	76 020
D220	Johan Alfred och Charlotta Wilhelmina Lindebergs fond 1943 F	5 677
D260	Astrid och Helmer Lindells fond 1953 F	47 238
D103	Tulluppsyningsman Lindéns fond 1891 F	25 229
D153	Målarmästare C.A. och hans Hustru Ulrika Charlotta Lindfors testamentsfond 1921 F	70 841
D463	Henry och Ulla Lindfors fond 1999 F	505 947
D306	Lars E. Lindfors stipendiefond 1964 B	2 296
D577	Svante Lindhs fond 2017 F	191 436
D374	Roger Lindholms stipendiefond 1978 B	2 711
D394	Anna och Evert Lindqvists fond 1984 F	326 918
D439	Göta och Erik W. Lindroos fond 1993 F	265 582
D242	Emil Artur Lindroths fond 1949 F	113 333
D325	Essi och Boris Lindstedts fond 1969 B	11 197
D512	Maj-Lis, Åke och Maj-Britt Lindströms fond 2008 B	107 924
D483	Svea Lindström-Siréns och Sven Siréns fond 2002 B	297 388
D531	Lovisa svenska köpmannaförenings fond 2009 F	50 429
D251	Selma Lundells fond 1951 F	1 660
D182	G.A. Lundenius fond 1934 F	70 841
D294	Sofia Lundqvists fond 1962 F	18 059
D382	Sofia och Jakob Lundqvists fond 1981 B	668 253
D217	Bonden Adolf Adrian Långstedts fond 1943 B	38 325
D575	Kosti-Ohto Lönnqvists fond 2016 F	563 021
D147	Otto August Malms donationsfond 1919 B	37 098
D165	Aina och E.W. Malmbergs fond 1926 B	17 809
D369	Anna och Oscar Malmbergs minnesfond 1976 F	70 841
D426	Alfred, Olga och Agda Malmgrens fond 1989 F	142 462
D172	Fru Anna Malmqvists fond 1928 B	5 076
D368	Folkskollärare Maria Mangs fond 1976 B	2 149
D215	Henrik Wilhelm Mangströms fond 1942 B	6 322
D435	Ebba och Ragnar Mannils fond 1993 F	87 066
D417	Ethel och Birger Marmilas fond 1988 B	178 733
D234	Gösta Masalins gåva 1947 F	1 660
D326	Mataskärsfonden - Edvin Bergroths donation för nyländska bildningssträvanden 1969 B	642 586

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D493	Björn-Eric Mattssons minnesfond 2004 B	12 577
D295	Lektor Signe Mattssons fond 1962 F	55 637
D459	Irina Matvejevs fond 1998 B	6 922
D226	Runar Meinanders fond 1945 F	21 545
D423	Ulla och Ragnar Meinanders fond 1989 F	11 698
D148	General C.O. Melåns biblioteksfond 1920 B	12 468
D225	Ellen Emilia Mélaris fond 1944 B	26 703
D146	Minnet Av 1918 års frihetskamp 1919 F	38 276
D138	Kollegan A.W.E. Modeens fond 1914 F	1 660
D247	Referendarierådet Karl Modeens fond 1951 F	188 921
D343	Ernst och Elsa Montells samt Aune Josefssons minnesfond 1972 B	33 077
D392	Professor Anders Myhrmans fond 1983 B	73 321
D243	Systrarna Aina och Alma Nordbergs fond 1949 F	2 822
D336	Valter och Ingrid Nordlings fond 1971 F	228 292
D206	Gustaf Victor och Emilia Sofia Nordlunds fond 1938 F	276 094
D162	Petrus Nordmanns minnesfond 1923 B	52 555
D157	Nordsjö-Botby skoldistrikts fond 1922 B	74 559
D169	Anna och J.A. Nordströms fond 1926 B	12 704
D504	Else-Maj Nordströms fond 2006 F	233 036
D296	Mathilda Nordströms fond 1962 F	3 618
D112	Wilhelmina Nordströms fond 1903 B	58 234
D143	Hovrättsdrottning Augustas Nummelins fond 1917 B	10 891
D261	Hilma Nybergs fond 1953 F	1 660
D330	Nybro folkskolas i Mörskom fond 1970 B	8 754
D267	Gustil och Artur Nygrens fond 1955 B	14 923
D346	Gerda Maria Nyholms fond 1973 F	51 421
D140	Wilhelm Nyholms fond 1915 F	28 848
D516	Ernst Einar Nylunds fond 2008 B	1 426
D292	Nina Nylunds fond 1961 F	46 475
D105	Nyländska understödsfonden 1897 F	6 705
D415	Kerttu och Arvid Nymans fond 1988 F	33 196
D387	Johan och Sofia Nyqvists fond 1982 F	57 231
D131	A.J. Nysteds fond 1911 F	1 660
D533	Karl-Edvard och Gunvor Nysténs fond 2009 F	54 355
D497	Stig och Maire Nyströms fond 2005 F	77 379
D537	Tor-Erik Näsmans fond 2010 F	245 653
D400	Adèle Ohlströms fond 1985 B	110 405
D174	Axel Immanuel Olins fond 1930 F	2 822
D416	Hjördis och Hugo Olins fond 1988 F	728 242
D161	Carl Alexander Palins fond för Estlands svenskar 1923 B	121 748
D207	Frans Palmros fond 1938 B	41 327
D208	Elin Palmros fond 1938 B	65 272
D212	Hedvig Palmros fond 1941 B	38 007
D102	Bröderna Paqualins fond 1891 F	1 660
D429	Eugenia Paulus fond för unga finlandssvenska kvinnliga författare 1991 B	164 957
D521	Pernå kommuns stipendiefond 2008 B	14 554
D411	Eine Pihls fond 1988 B	199 910
D262	Einar Pontåns fond 1954 F	25 551
D255	Publikationsfonden 1952 F	47 979
D125	Emil och Berta Randéns fond 1909 B	21 574
D318	Åke och Wivan von Rehausens fond 1967 B	340 531
D344	Maria Renfors fond 1972 F	253 189
D189	Riihimäki svenska folkskolas fond 1935 F	1 660
D573	Elsa och Waldemar Riskas fond 2015 B	199 243
D357	Överstelöjtnant Nils Roos fond 1973 F	259 496
D163	Fredrik och Wini Rosbergs fond 1924 B	32 309
D359	John Rosbergs och fru Lyccka Rosbergs fond 1974 F	21 710
D223	Ida Rosqvists folkhögskolefond 1944 B	2 345
D350	Olga och Robert Rosteds fond 1973 B	12 319
D444	Joel Rundts fond 1994 F	7 303
D218	Johan Sigfrid Rönnerbergs fond 1943 B	12 432
D209	S. Salovius fond 1939 B	6 321
D432	Johan Helmer Sandelins och Linnéa Backlunds fond 1992 F	1 518 005
D316	Ellen och Olga Sandholms minne 1967 B	485 364

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D309	Karin Sandholms fond 1965 F	31 703
D505	Håkan Sandströms fond 2006 B	26 677
D498	Tom Sandströms fond för den finlandssvenska hembygden framtid 2005 B	30 420
D530	Börje Saxbergs fond 2009 B	46 361
D120	Estrild Schildts minne 1907 B	10 801
D391	Holger Schildts stipendiefond 1983 F	73 410
D313	Auda Schulmans fond 1966 F	569 793
D414	Astrid och Valter Siemssens fond 1988 F	53 546
D279	Wolter Simbergs fond 1958 B	4 574
D408	Helmer och Anne-Marie Sippels minnesfond 1987 F	14 000
D385	Sigward W. Sippels fond 1981 F	14 000
D384	Stig Sige Sippels minnesfond 1981 F	14 000
D383	Waldemar och Hjördis Maria Sippels minnesfond 1981 F	14 000
D484	Matilda och Johan Viktor Siréns fond 2002 B	199 565
D472	Bo och Aila Sjöbloms fond 2023 B	42 845
D186	J.F. Skipparis fond 1934 F	56 666
D178	Alida Skogs minne 1932 B	2 679
D510	Synnöve och Karl-Gunnar Skogbergs fond 2007 B	11 681
D201	Småskolefonden 1937 B	6 883
D570	Svanhild och Jan-Erik Snells samt Inga Sahrbergs fond 2013 B	1 183 479
D377	Kanslirådet Kaj Snellmans fond 1979 F	74 426
D145	Bergsrådet Seth Sohlbergs fond 1918 F	576 622
D353	Sollalla barnträdgårdsfond 1973 B	6 919
D299	Sottungsby-Westersundom småskoleförenings fond 1963 B	84 904
D183	Evelina och Viktor Spjuts understödsfond 1934 B	5 088
D104	St Petersburgs Liedertafel-fonden 1895 B	3 008
D342	Anna Stenbergs fond 1972 F	4 515
D370	Anna-lisa Stenbergs fond 1977 F	6 042
D245	Ellen Stenbäckers fond 1950 F	6 706
D236	Josef och Emma Stenbäckers minnesfond 1947 B	1 978
D378	Irene och Halvdan Stenholms fond 1979 F	3 126 426
D581	Lillebil och Carl-Johan Stiercreutz fond 2022 F	131 343
D170	Karl Gustaf Strandbergs fond 1927 B	5 316
D409	Agda Maria och Gigge Strandviks fond 1987 B	34 596
D132	Adhemar Strengs fond 1911 F	2 855
D528	Stroke- och afasifonden 2009 B	84 648
D282	Ester och Georg Ströms fond 1959 F	23 072
D398	Karin Ströms fond 1985 F	18 590
D253	Stina Maria Strömbergs minnesfond 1952 B	3 544
D340	Harry Waldemar Strömmers fond 1971 F	174 281
D473	Vivi Strömsténs minne 2001 F	25 389
D536	Alf Ståhlbergs fond 2017 F	151 517
D248	Edla och Reinhold Ståhlbergs fond 1951 B	6 498
D198	Axel Ståhlströms fond 1937 B	8 446
D151	Ständiga medlemmars fond 1920 F	57 529
D445	Jarl Sundborgs minnesfond 1994 F	3 320
D160	Anders Gustaf Sundbergs fond 1923 F	1 660
D259	Anna Sundholms fond 1952 B	84 774
D502	Erik Vilhelm och Else Maria Svarfvars fond 2005 B	226 996
D181	Svensk hyllningsfond 1933 F	148 058
D166	Svensk minnesfond 1926 F	715 603
D187	Svenska bildningens vänner i Brahestad fond 1934 F	12 747
D339	Svenska bildningens vänner i Sockenbacka fond 1971 B	218 935
D584	Svenska blindskoleföreningens fond 2023 B	36 541 227
D319	Svenska brevinstitutets fond 1968 B	109 436
D171	Svenska Dagens skolgåva 1928 B	2 081
D254	Svenska folkskolans i Lönnhammar fond 1952 F	1 660
D388	Svenska folkskolans vänner 100-årsfond 1982 F	223 100
D509	Svenska folkskolans vänner 125-årsjubileumsfond 2007 F	168 850
D345	Svenska folkskolans vänner jubileumsfond 1972 F	1 310 019
D203	Svenska folkskolans vänner studiefond 1938 B	196 872
D233	Svenska förbundets fond 1947 B	3 335
D355	Svenska föreningens i Östermyra fond 1973 B	1 144 600
D513	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas fond 2008 B	248 139

Kod	Namn, grundad, grupp	Euro
D520	Svenska kamratförbundet vid statsjärnvägarnas rf:s hyllningsfond 2008 B	638
D517	Svenska kamratförbundets vid statsjärnvägarnas studiefond 2008 B	742
D519	Svenska kamratförbundets vilohemsfond 2008 B	2 377
D291	Svenska skolfonden 1961 B	629 585
D168	Svenska småskoleseminariets i Helsingfors bostadsfond 1926 B	119 552
D436	Svenska studieandelskassans fond 1941 B	28 901
D150	Svensk-Finlands musikfond 1920 B	1 978
D221	Syfoeringens utbildningsfond 1943 B	101 646
D141	Kanslirådet Carl Synnerbergs fond 1915 F	180 190
D268	Syskonen Björkells fond 1955 B	61 113
D121	Janne Söderströms skolfond 1907 B	22 651
D389	Eva och Bjarne Takolanders fond 1982 F	72 103
D235	Nina Tallbergs fond 1947 F	6 606
D525	Inga Tallqvists fond 2008 F	222 099
D317	Rosa Tammelanders minnesfond 1967 B	4 574
D365	Josef Emil Teirs fond 1975 F	338 836
D219	Rusthållaren Frans Tennbergs fond 1943 B	113 018
D177	Mårten Thors stipendiefond 1932 B	26 723
D312	Dipl.Ling. Paul Thorwalls understödsfond 1966 S	3 293 042
D134	Mathilda Thölgrens fond 1912 F	61 978
D200	Johan Fredrik Timpers fond 1937 F	22 673
D133	Karl Emil Tollanders fond 1912 F	95 775
D321	Vera Torckells minnesfond 1968 B	31 805
D139	Nikolaj August och Mathilda Maria Turdéns fond 1915 B	20 693
D273	Sigrid Vaenerbergs fond 1956 F	8 598
D288	Viks småskolefond 1960 B	8 910
D114	Västra Nylands musikfond 1904 B	4 317
D518	Ina och Emil Wahroos fond 2008 B	1 068
D190	Ingrid Wasastjernas fond 1935 B	17 809
D191	Selma Wasastjernas fond 1935 B	191 841
D244	Elsa Wasastjernas fond 1949 F	9 461
D527	Anita och Helge Waselius fond 2008 B	2 765 508
D252	Ellen och Hjalmar Waselius fond 1952 B	157 347
D571	Hedvig Waselius fond 2014 B	1 544 639
D176	Bröderna Oskar, Karl, Herman, Artur och Hjalmar Waselius fond 1931 F	11 239 642
D126	Aug. och Matilda Weckströms fond 1909 F	108 121
D274	Martin Wegelius och Richard Faltins fond 1957 B	8 358
D569	Ernst Rafael Wesanders fond 2013 B	877 991
D372	Leif Westerbergs minnesfond 1978 F	9 428
D381	Christel och Hilding Westerholms fond 1980 F	4 183
D437	William Magnus Wickbergs fond 1993 B	1 373 520
D462	Einar och Rut Wickströms minnesfond 1999 F	42 028
D185	Lilly Wickströms minnesfond 1934 B	5 643
D532	Arkitekt Marita Wickströms fond 2009 F	421 666
D307	Justitierådman Tor Wickströms fond 1964 F	3 187
D196	Nanny Widerholms fond 1937 B	3 382
D249	Gustaf Wiklunds minnesfond 1951 B	2 840
D250	Ruth och Paul G. Wiklunds fond 1951 B	2 464
D386	Birger Rudolf Wikströms fond 1982 F	78 310
D265	Elin Wilhelmssons fond 1954 F	171 763
D154	Jordbrukaren Janne Winkvists testamente 1921 F	2 822
D210	Ane Winqvists fond 1939 F	2 822
D211	Hanna Winqvists fond 1939 B	39 522
D129	Robert Ådahls fond 1910 F	3 618
D142	Alexandra Åhmans fond 1916 F	7 801
D277	Eric och Johanne Åkessons fond 1958 B	184 918
D405	Viktor Öhbergs fond 1986 F	15 038
D582	Gun Österbergs fond 2020 F	317 239
D468	Pär Österbergs fond för Barösunds framtid 2000 B	264 551
D442	Östsvensk samling i Grankulla 1994 B	2 194

